

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tuulia Hietämäki & Jenni Jalkanen

”Hyvin kaikki järjestyy ja apua saa, jos sitä
tarvitsee”

Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma las-
tensuojelun sijaishuollon erityisyksikköön

Sosiaaliala

2024

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Tuulia Hietämäki ja Jenni Jalkanen
Opinnäytetyön nimi	”Hyvin kaikki järjestyy ja apua saa, jos sitä tarvitsee” Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma lastensuojelun sijaishuollon erityisyksikköön
Vuosi	2024
Kieli	suomi
Sivumäärä	75 + 2 liitettä
Ohjaaja	Aira Bragge

Opinnäytetyömme aiheena oli uuden hyvää kohtelua koskevan suunnitelman laa-
timinen tilaajaorganisaatio Familiar Tahtorantaan. Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma on säädetty lastensuojelulaissa (417/2007) ja se toimii osana lastensuojelulaitoksen omavalvontaa ollen kuitenkin erillinen oma kokonaisuutensa. Hyvää kohtelua koskevan suunnitelman tarkoituksena on turvata lastensuojeluyksikköön sijoitettujen lasten oikeudenmukainen kohtelu, oikeusturvakeinot sekä vähentää lastensuojelulaissa säädettyjen rajoitustoimenpiteiden käyttöä.

Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma laadittiin toiminnallisena opinnäytetyönä yhdessä Tahtorantaan sijoitettujen lasten kanssa hyödyntäen pelillistämistä. Teoriaosuudessa käsittelemme lastensuojelun sijaishuoltoa Suomessa sekä sijaishuollon valvontaa. Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma toimii osana sijaishuollon valvontaa ja on työkalu myös valvovalle viranomaiselle. Teoriaosuudessa käsittelemme myös sijaishuollon hyvää hoitoa ja kasvatusta sekä osallisuutta.

Toiminnallisen osuuden jälkeen laadittiin uusi Hyvän kohtelun suunnitelma. Suunnitelma koostettiin lasten vastausten, teoretiedon ja lastensuojelun sijaishuollon aikuisten käytännön kokemuksen pohjalta. Suunnitelmassa kuvataan kokonaisvaltaisesti ja perustellen Tahtorannan arkea ja toimintatapoja sekä lapsen oikeuksia ja velvollisuuksia. Suunnitelma käytiin läpi jokaisen Tahtorantaan sijoitetun lapsen kanssa, julkaistiin julkisena asiakirjana Familiar Tahtorannan internetsivuilla sekä asetettiin yksikköön kaikkien nähtäville.

ABSTRACT

Author	Tuulia Hietämäki and Jenni Jalkanen
Title	A Good Treatment Plan to a Child Protection Unit
Year	2024
Language	Finnish
Pages	75 + 2 Appendices
Name of Supervisor	Aira Bragge

The topic of this bachelor's thesis was the preparation of a new good treatment plan for the client organization Familiar Tahtoranta. The plan for good treatment is laid down in the Child Protection Act (417/2007) and it functions as part of the self-monitoring of the child welfare unit, yet it is a separate entity of its own. The purpose of the good treatment plan is to secure the fair treatment of children placed in the child protection unit, the means of legal protection, and to reduce the use of restrictive measures stipulated in the Child Protection Act.

The plan for good treatment was drawn up as a practice-based bachelor's thesis together with the children placed in Tahtoranta, using gamification. Child welfare foster care and the supervision of foster care are dealt with in the theoretical part. The good treatment plan functions as part of the supervision of foster care and is also a tool for the supervising authority. Also good care and education and inclusion in foster care are discussed in the theoretical part.

After completing the practice-based part, a new Good Treatment plan was drawn up. The plan was created based on the children's responses, theoretical information and the experiences of the adults who work in foster care. It describes and explains the everyday life and the procedures in Tahtoranta and the children's rights and responsibilities comprehensively. The plan was reviewed with each child placed in Tahtoranta, published as a public document on Familiar Tahtoranta's website, and placed in the unit for everyone to see.

Keywords good life, treatment, child protection, foster care, involvement

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
2	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	9
3	LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLTO.....	12
3.1	Lastensuojelun keskeiset periaatteet	12
3.2	Sijaishuollon laatuksiteerit	13
3.3	Lapsen oikeudet sijaishuollossa.....	14
3.4	Itsemääräämisoikeus sijaishuollossa.....	15
3.5	Lastensuojelulain mukaiset rajoitustoimenpiteet	15
3.5.1	Rajoitustoimenpiteiden tarkoitus ja päätöksenteko	17
3.5.2	Oikeusturvakeinot	22
3.6	Huoltajan oikeudet sijaishuollon aikana	25
3.7	Sijaishuollon prosessi.....	25
3.8	Itsenäistyminen ja jälkihuolto	28
3.9	Ammatillisuus ja moniammatillisuus.....	29
3.10	Kirjaaminen ja dokumentointi.....	30
4	SIJAISHUOLLON VALVONTA	32
4.1	Yksityisten palvelun tuottajien valvonta.....	33
4.2	Omavalvonta sijaishuollossa.....	34
4.3	Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma.....	35
5	HYVÄ HOITO JA KASVATUS SIJAISHUOLLOSSA	37
5.1	Hyvä elämä ja mielen hyvinvointi	38
5.2	Arvot ja arvokasvatus sijaishuollossa	41
5.3	Tunnetaidot	42
5.4	Kiintymyssuhteet lastensuojelussa.....	44
5.5	Sosiaalipedagoginen työote sijaishuollossa	46
6	OSALLISUUS SIJAISHUOLLOSSA.....	47
6.1	Kohtaaminen ja vuorovaikutus	48
6.2	Saavutettavuus on tärkeä osa osallisuutta	49
7	OPINNÄYTETYÖN PROSESSI	51
7.1	Opinnäytetyön suunnittelu	52
7.2	SWOT-analyysi	53
7.3	Opinnäytetyön toteutus ja lasten osallistaminen	55
7.4	Opinnäytetyön eettisyys.....	58
7.5	Jatkokehitys	59

8	POHDINTA.....	61
	LÄHTEET.....	67
	LIITTEET	76

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuva 1 Kiintymyssuhteen osatekijät.....	44
Kuva 2 Kehittämistyön spiraalimalli.....	51
Kuva 3 Prosessin keskeiset elementit.....	55
Taulukko 1 Swot-analyysi.....	54

LIITELUETTELO

LIITE 1. Seppo-pelin kysymykset ja ohjeet

LIITE 2. Hyvän kohtelun suunnitelma

1 JOHDANTO

Lastensuojelulaissa säädetään, että jokaisessa lastensuojelun sijaishuollon lastensuojelulaitoksessa tulee olla käytössä Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma lapsen oikeuksien turvaamiseksi (Laki lastensuojelulain muuttamisesta 61 b § 542/2019). Opinnäytetyön tehtävänä oli laatia uusi hyvää kohtelua koskeva suunnitelma Familar Tahtorantaan. Tilaajaorganisaation toiveena oli uuden suunnitelman lisäksi Tahtorannan lasten laaja ja lapsilähtöinen osallistaminen suunnitelman tekoon.

Lastensuojelulain (417/2007) määritelmän mukaan lapsi on alle 18-vuotias ja nuori 18–24-vuotias. Opinnäytetyössämme käytämme lakitermiä ”lapsi”. Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma on laadittu Tahtorantaan sijoitetuille lapsille, joten suunnitelmassa käytämme Tahtorannassa vakiintunutta termiä ”nuori”. Nuorella viittaamme hyvää kohtelua koskevassa suunnitelmassa kuitenkin alle 18-vuotiaisiin lapsiin. Lisäksi otimme vapauden nimetä lapsille hyvää kohtelua koskevan suunnitelman selkeämpään muotoon ”Hyvän kohtelun suunnitelma”.

Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma toteutetaan toiminnallisena opinnäytetyönä. Pääpaino oli lasten osallistamisessa, jonka keinoksi valikoitui pelillistämisen ja Seppo.io-pelillisyyssalustan hyödyntäminen. Opinnäytetyön nimeen valikoitui Seppo-pelissä esiin noussut kommentti ”hyvin kaikki järjestyy ja apua saa, jos sitä tarvitsee”. Mielestämme kommentti kiteyttää yhteen koko hyvää kohtelua koskevan suunnitelman, lastensuojelun ja sosiaalihuollon tarkoituksen. Teoreettinen viitekehys on rajattu tarkastelemaan lastensuojelun sijaishuoltoa, sijaishuollon valvontaa sekä hyvää kohtelua koskevaa suunnitelmaa, hyvää hoitoa ja kasvatusta sijaishuollossa sekä sijaishuollon osallisuutta.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyö on toteutettu toiminnallisena opinnäytetyönä Vaasan Ammattikorkeakouluun. Toiminnallisella opinnäytetyöllä voidaan vastata johonkin ammatillisesta käytännöstä nousevaan tarpeeseen. Tämä voi olla ohje, opas, esite tai käsikirja. Toiminnallinen opinnäytetyö voi myös olla osa työelämälähtöistä isompaa kokonaisuutta eli ammattikäytännöistä lähtevää kehittämistoimintaa. Toiminnallinen opinnäytetyö voidaan tehdä yhteistyössä esimerkiksi asiakkaiden kanssa. Asiakkaiden osallistaminen prosessiin edistää tuotoksen jalkauttamista kohderyhmään. (Vilka, 2021, s. 40–43.)

Opinnäytetyön pääasiallinen tavoite oli tuottaa uusi hyvää kohtelua koskeva suunnitelma Familiar Tahtorantaan. Suunnitelman toteutus oli tarkoituksena tehdä yhdessä Tahtorantaan sijoitettujen lasten kanssa. Valmis suunnitelma tulee Tahtorantaan kaikkien nähtäville ja käydään läpi jokaisen Tahtorantaan sijoitetun lapsen kanssa. Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma ja opinnäytetyö oli tarkoitus saada valmiiksi tammikuussa 2024.

Opinnäytetyön tilaajana toimi Familiar Tahtoranta. Familiar Oy on Mehiläinen-konserniin kuuluva yksityinen lastensuojelupalveluiden tuottaja. Familiarilla työskentelee noin 1500 lastensuojelun ammattilaista. Familiarilla on lapsille sekä heidän perheilleen palveluita aina avohuollon tukihenkilö- ja perhetyöstä erityistason laitoshuoltoon. Tahtoranta on Familiarin alaisuuteen kuuluva lastensuojelun erityisyksikkö Etelä-Pohjanmaalla. Tässä yksikössä toimii kaksi 7-paikkaista itsenäistä osastoa. Tahtorannassa toimitaan ennaltaehkäisevästi sekä korjaavasti lapsen sekä hänen perheensä kanssa, ja lapsi kohdataan moniammatillisesti sekä kokonaisvaltaisesti siten, että kasvatus ja oppiminen palvelee lapsen tulevaisuutta. Tahtorannassa lapset huomioidaan yksilöllisesti sekä ikätasoisesti. (Familiar. n.d. Tahtoranta.)

Tahtorannan arvoja ovat yksilöllisyys, yhteisöllisyys, turvallisuus, kokonaisvaltaisuus, oikeudenmukaisuus sekä perhekeskeisyys. Ensisijaisena tavoitteena lapselle

tarjotaan fyysisesti, psyykkisesti sekä sosiaalisesti turvallinen, kehittävä sekä kodinomainen kasvuympäristö. Myös koulunkäynti on tärkeä turvata. Tahtorannassa keskeistä on yhteisöllisyys, yhdessä tekeminen, leikkimielisyys, sosiaalisten taitojen opettelu, yhdessä sovittujen toimintamallien toteuttaminen, sovittujen sääntöjen noudattaminen sekä yhdessä asetettujen tavoitteiden noudattaminen. (Familiar. n.d. Tahtoranta.) Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuunnella ja kunnioittaa myös Tahtorannan arvoja ja toimintatapoja.

Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma on tarkoin määritetty lastensuojelulaissa ja opinnäytetyön tehtävänä oli noudattaa lainsäädäntöä, mutta myös innostaa lapsia osallistumaan syvällisemmin suunnitelman laatimiseen. Hyvää kohtelua koskeva suunnitelman löytyminen lastensuojeluyksiköstä on lisätty lastensuojelun sijaishuollon laitoshoidon vaatimukseen 1.1.2020 alkaen (L 61 b § 542/2019).

Hyvää kohtelua koskevan suunnitelman tarkoituksena ja myös opinnäytetyön tavoitteena oli edistää yhteistyötä lasten, lasten vanhempien, valvojan viranomaisen, Tahtorannan henkilöstön sekä sijoitus- ja sijoittajahyvinvointialueiden välillä. Lisäksi suunnitelman haluttiin hahmottavan kokonaiskuvaa sijoitusprosessista ja lastensuojelusta lapsille ja lasten vanhemmille.

Tahtorannalla on käytössä virtuaalinen Seppo.io-pelillisyyssalusta, johon on mahdollisuus luoda erilaisia Seppo-pelejä joko tietopainotteisesti tai esimerkiksi luovuus ja liikunta edellä. Seppo-peleissä yhdistyy oppiminen ja hauskanpito. Parhaimmillaan pelaaminen tukee nuoren oppimista ja kehitystä kokonaisvaltaisesti. Tahtorannan nuorten kuuleminen tähän Hyvän kohtelun suunnitelmaan on toteutettu Seppo-pelin avulla.

Yksinkertaistaen pelillistäminen on sitä, että asioista tehdään pelien kaltaisia. Pelien tuttuja mekaniikkoja sekä elementtejä käytetään eri ympäristöissä tavoitteena oppia jokin uusi asia. Pelillistäminen on tarkoituksellinen prosessi, jossa toiminta, tuote, palvelu tai organisaatio muunnetaan sellaiseksi, joka tarjoaa samoja onnistumisen kokemuksia kuin pelitkin. Pelillistämisen tarkoituksena on helpottaa

muutoksia käyttäjissä ja kognitiivisissa prosesseissa. Pelillistämässä on mukana aina konkreettinen tavoite, johon pyritään. (Seppo. n.d. Mitä on pelillistäminen? Esimerkkejä ja kuinka hyödyntää sitä.)

Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma tulee laitokseen kaikkien nähtäville. Suunnitelma käydään läpi jokaisen laitokseen sijoitetun nuoren kanssa ja aina, kun uusi nuori saapuu laitokseen. Hyvän kohtelun suunnitelman tavoitteena oli edistää yhteistyötä nuorten kanssa. Tavoitteena oli myös lisätä henkilökunnan ja nuorten välistä luottamusta ja työn läpinäkyvyyttä, sekä edistää eri ammattilaisten ja tahojen kuten kuntien ja sosiaalityöntekijöiden luottamusta yksikköä kohtaan.

Suunnitelma oli tarkoitus tehdä Tahtorannan lapsia kuullen sekä mahdollisimman läpinäkyvästi. Työn tarkoituksena oli lisätä henkilökunnan ja lasten välistä luottamusta. Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma myös omalta osaltaan vahvistaa lasten oikeusturvataitoja. Työn tarkoituksena oli myös helpottaa sijaishuollon valvontaa. Hyvää kohtelua koskevan suunnitelman avulla tarkastajan on helppo käydä lasten kanssa keskustelua siitä, kuinka suunnitelma yksikössä toteutuu.

3 LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLTO

Sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanotetun ja kiireellisesti sijoitetun lapsen hoidon järjestämistä kodin ulkopuolella (Räty, 2023, s. 582). Sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshoidona tai muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Jos valmistellaan lapsen kotiin palaamista ulkopuolisen sijoituksen jälkeen, voidaan lapsi sijoittaa väliaikaisesti ja enintään kuudeksi kuukaudeksi vanhemman tai muun huoltajan kasvatettavaksi. Lapsi voidaan sijoittaa väliaikaisesti ja enintään kuudeksi kuukaudeksi vanhemman hoidettavaksi myös silloin, kun se on muusta syystä perusteltua ja lapsen edun mukaista. (L 417/2007.) Vuonna 2022 Suomessa kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia oli 17 885. Lasten huostaanottoja oli 11 477, joista 1 652 oli uusia huostaanottoja ja kiireellisesti sijoitettuja lapsia oli 4 498. Huostaanotot kohdistuvat erityisesti 13–17-vuotiaisiin. (THL. Tilastoraportti 24/2023. 2023. Lastensuojelu 2022.)

3.1 Lastensuojelun keskeiset periaatteet

Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun keskeisiä periaatteita on seitsemän. Nämä ovat lapsen edun periaate, koko perheen ja vanhempien tukeminen, osallisuus, yhdenvertaisuus, suhteellisuusperiaate, suunnitelmallisuus sekä palveluiden oikea-aikaisuus. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Lastensuojelun arvot ja periaatteet.)

Lastensuojelutyön perustana toimii lastensuojelulaki. Kaikki lastensuojelu toteutetaan lastensuojelulaissa määriteltujen periaatteiden mukaisesti. Laki määrää, että lastensuojelun tulee edistää lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Lisäksi lastensuojelun on tuettava lapsen kasvatuksesta ja huolenpidosta vastaavia henkilöitä. Lastensuojelussa tulee toimia mahdollisimman hienovaraisesti ja ensisijaisesti avohuollon tukitoimia hyödyntäen. Lapsen ja perheen ongelmia pyritään ehkäisemään ja minimoimaan antamalla tukea jo varhaisessa vaiheessa. Sijaishuolto

täytyy kuitenkin järjestää viivytyksettä, jos lapsen etu sitä vaatii. Sijaishuollon aikana arvioidaan perheen jälleenyhdistymistä. Perheen jälleenyhdistyminen on sijaishuollon tavoitteena, jos se koetaan lapsen edun mukaiseksi. (L 417/2007.)

Tärkeintä on, että lapsen etu huomioidaan ensisijaisena tekijänä kaikissa päätöksissä ja toimenpiteissä. Täytyy arvioida, miten eri vaihtoehdot turvaavat lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin, turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden. Lapsen tulee saada sekä ymmärtämystä ja hellyyttä että valvontaa ja huolenpitoa ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti. Lapsen läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet tulee myös turvata. Lapsen itsenäistyminen ja kasvaminen vastuullisuuteen on turvattava ja hänellä on oltava osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuus omissa asioissaan. Lisäksi on tärkeää turvata lapselle koulutus, joka vastaa hänen taipumuksiaan ja toivomuksiaan sekä huomioida lapsen kielelliset, kulttuuriset ja uskonnolliset taustat. (L 417/2007.)

3.2 Sijaishuollon laatukriteerit

Sijaishuollon laatukriteerit koostuvat kahdestatoista kohdasta. Laatukriteerit on tehty kattamaan lapsen sijoitus aina sijaishuoltopaikan valinnasta poismuuttamiseen asti. Kaikki sijaishuoltoa järjestävät, hankkivat, tuottavat tai valvovat tahot joutuvat huomioimaan laatukriteerit. Sijaishuollon tulee olla lain mukaista ja turvallista. Laadultaan sijaishuollon on vastattava lapsen tarpeita ja saavutettava sijaishuollolle asetettuja tavoitteita. Sijaishuoltopaikka valitaan niin, että se on lapsen edun mukainen ja sen tulee vastata lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Muuton sijaishuoltopaikkaan tulee olla lapselle turvallinen ja ennakoitu kokemus. On tärkeää, että lapsi kokee olonsa tervetulleeksi. Sijaishuoltopaikan on oltava lapselle turvallinen kasvuympäristö. Lapsi saa tukea kasvuun ja kehitykseen ja sijaishuoltopaikassa on lasta arvostava ilmapiiri. Lapsi saa osallistua päätöksentekoon, joka koskee hänen omaa elämäänsä ja asiakkuuttaan sekä sijaishuoltopaikan arkea. Lapsella on myös oikeus kuulua yhteisöihin sijaishuoltopaikan ulkopuolella. Yhteydenpitoa lapsen läheisiin ihmisiin tuetaan ja lapsen tulee kokea, että myös hänen läheisiään kunnioitetaan ja arvostetaan. Itsemääräämisoikeutta korostetaan.

Lapsi saa tietoa oikeuksista ja oikeusturvataidoista. Lapsi saa hänelle kuuluvan varhaiskasvatuksen tai perusopetuksen sekä muut perus- ja erityistason palvelut. Perheenyhdistämistilanteessa, jälkihuoltoon siirtyessä tai toiseen sijaishuoltoon muuttaessa lapsi kokee, että muuttaminen on turvallista ja ennakoitavaa. Itsenäistyväle nuorelle tarjotaan hänen tarvitsemansa tuki ja apu jälkihuollossa. Lapsella tulee olla kokemus, että sijoitus ja sen seuranta sekä dokumentointi on suunnitelmallista ja lasta varten. (Lastensuojelun käsikirja. 2023. Sijaishuollon laatuksikriteerit.)

3.3 Lapsen oikeudet sijaishuollossa

Sijaishuollon aikana lapsen tulee saada elää mahdollisimman tavallista elämää. Sijaishuoltoon on noudatettava Suomen lainsäädäntöä. Suomen perustuslain (731/1999) kuudennessa pykälässä säädetään ihmisten yhdenvertaisuudesta ja pykälässä seitsemän oikeudesta elämään, henkilökohtaiseen vapauteen sekä koskemattomuuteen. Lastensuojelulaki (417/2007) huomioi lapsen oikeuden tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin pykälässä 4a. Suomi on lisäksi sitoutunut noudattamaan YK:n lapsen oikeuksien sopimusta. Sopimus on koostettu neljän perusperiaatteen mukaan, joita ovat syrjimättömyys, lapsen edun huomioonottaminen, oikeus elämään ja kehitykseen ja lapsen näkemyksen kunnioittaminen (Unicef. n.d. Lapsen oikeuksien sopimus). Lapsen oikeuksien sopimuksen toinen artikla määrää, että lapsen oikeudet kuuluvat jokaiselle lapselle (Unicef. n.d. Lapsen oikeuksien sopimus: koko teksti), joten jokaisen sijaishuoltoon sijoitetun lapsen kohdalla on noudatettava näitä oikeuksia.

Lapsen oikeuksia sijaishuollon aikana ovat oikeus laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon ja tarpeita vastaavaan sijaishuoltoon, oikeus hyvään kohteluun, oikeus tavata hänelle läheisiä ihmisiä, oikeus tavata sosiaalityöntekijää, oikeus saada tietoa omasta tilanteestaan ja oikeus saada käyttövaroja. Oikeuksien toteutumisesta vastaavat lapsen vanhemmat, sijaishuoltoon sekä hyvinvointialueen sosiaaliviranomaiset. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Lapsen oikeudet sijaishuollossa.)

3.4 Itsemääräämisoikeus sijaishuollossa

Lastensuojelussa, kuten muussakin sosiaalihuollossa, on tärkeää huomioida asiakkaan itsemääräämisoikeus. Itsemääräämisoikeus on jokaiselle kuuluva perusoikeus, joka merkitsee oikeutta yhdenvertaisuuteen, henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen. Asiakkaalla on oikeus kertoa mielipiteensä ja päättää itseään koskevista asioista ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti. Asiakkaalle on mahdollistettava osallistuminen omien palveluidensa ja arkensa suunnitteluun ja toteuttamiseen. (THL. Vammaispalvelujen käsikirja. 2024. Itsemääräämisoikeuden tukeminen.)

Lapsen toiveet ja mielipide on selvitettävä häntä koskevissa asioissa. Suomen perustuslaissa on säädetty, että lapsia tulee kohdella tasa-arvoisesti ja heidän tulee kehitystään vastaavasti saada vaikuttaa asioihinsa (731/1999). Myös YK:n lasten oikeuksien sopimus tukee asiaa vahvasti. Mielipiteen selvittäminen voidaan jättää tekemättä ainoastaan, jos selvittäminen vaarantaa lapsen terveyden tai kehityksen tai on muuten ilmeisen tarpeetonta (L 417/2007). Esimerkiksi rajoitustoimenpiteitä tehdessä välitön toimeenpano turvallisuuden takaamiseksi voi estää lapsen kuulemisen.

3.5 Lastensuojelulain mukaiset rajoitustoimenpiteet

Sijaishuolto paikka on velvollinen turvaamaan lapsen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen. Kuitenkin joissakin tilanteissa näitä oikeuksia on tarpeen rajoittaa. Sijaishuolto paikan henkilöstön täytyy tietää lait ja säännökset, joilla lapsen perusoikeuksia voidaan rajoittaa. (Saastamoinen, 2018, s. 7–9.)

Tavanomaisilla kasvatuksen keinoilla ei voida koskaan puuttua lapsen perusoikeuksiin eikä niitä voi rinnastaa lastensuojelulaissa määritettyihin rajoitustoimenpiteisiin. Rajoitustoimenpiteet rajoittavat aina lapsen perusoikeuksia ja niissä käytetään hallinnollista pakkoa. (Räty, 2023, s. 20.) Rajoitustoimenpiteiden käyttö on

sallittua vain silloin, kun se on välttämätöntä eivätkä lievemmat keinot ole riittäviä. Rajoitustoimenpiteessä huomioidaan aina lapsen ihmisarvo, turvallisuus sekä perustarpeet. Jos rajoitustoimenpiteitä on samaan aikaan useampi, kiinnitetään huomiota niiden yhteisvaikutuksiin. (Räty, 2023, s. 688.)

Rajoitukset sijaishuollossa perustuvat lastensuojelulakiin ja niitä voidaan käyttää vain kiireellisesti sijoitettuun, huostaanotettuun tai hallinto-oikeuden väliaikais määräyksellä sijoitettuun lapseen. Rajoitustoimia ei saa käyttää, jos lapsi on sijoitettu avohuollon tukitoimena. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2024. Rajoitukset sijaishuollossa.)

Rajoituksia saa käyttää vain silloin, kun se on lapsen edun mukaista sekä suhteutettu lapsen ikään ja kehitykseen, rajoitus on hoidon, huolenpidon tai sijaishuollon tarkoituksen toteuttamisen kannalta perusteltua ja sopivaa. Rajoituksen käyttö on sallittua myös, jos se on välttämätöntä lapsen oman tai muiden henkilöiden terveyden vakavan vaarantumisen vuoksi, ruumiillisen koskemattomuuden turvaamiseksi tai merkittävän omaisuusvahingon ehkäisemiseksi. Rajoituksen tulee olla oikeassa suhteessa suojeltavaan etuun nähden ja lapsen mielipide rajoituksesta selvitetään, ellei se ole ilmeisen mahdotonta. Rajoituksia voidaan käyttää myös silloin, jos muut lievemmat keinot eivät ole tilanteeseen soveltuvia. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2024. Rajoitukset sijaishuollossa.)

Rajoitustoimia on kymmenen ja näitä ovat yhteydenpidon rajoittaminen, aineiden ja esineiden haltuunotto, henkilöntarkastus, henkilönkatsastus, omaisuuden ja lähetysten tarkastaminen, lähetysten luovuttamatta jättäminen, kiinnipitäminen, liikkumisvapauden rajoittaminen, eristäminen ja erityinen huolenpito. Rajoituksia saa käyttää ainoastaan sijaishuollon laitoshoidossa pois lukien yhteydenpidon rajoittaminen, jota voidaan käyttää myös muissa sijaishuolloissa kuten perhekohteissa. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2024. Rajoitukset sijaishuollossa.)

3.5.1 Rajoitustoimenpiteiden tarkoitus ja päätöksenteko

Yhteydenpidon rajoittamisella tarkoitetaan rajoituspäätöstä, jolla puututaan lapsen oikeuksiin pitää yhteyttä vanhempiin tai muihin läheisiin henkilöihin. Yhteydenpidon rajoittamisesta säädetään lastensuojelulain pykälässä 62. Yhteydenpidon rajoittaminen on perusteltua silloin, kun yhteydenpito läheisiin vaarantaa lapsen sijaishuollon tarkoituksen ja toteuttamisen, rajoittaminen on lapsen hoidon kannalta välttämätöntä, yhteydenpito vaarantaa lapsen hengen, terveyden, kehityksen tai turvallisuuden. Rajoituksen käyttö on välttämätöntä lapsen vanhempien tai perheen muiden lasten turvallisuuden vuoksi tai jos 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa itse yhteydenpitoa. Myös alle 12-vuotiaan lapsen mielipidettä voidaan kuulla, jos hänen kehitystasonsa edellyttää hänen mielipiteensä huomioimista. Rajoitustoimenpiteellä voidaan rajoittaa lapsen oikeutta tavata vanhempiaan ja muita läheisiä, pitää yhteyttä läheisiinsä yhteydenpitolaitteita (esimerkiksi puhelinta) käyttäen, lukea ja pidättää lapsen lähettämä tai lapselle lähetetty kirje tai siihen rinnastettava muu luottamuksellinen viesti sekä ottaa rajoituksen ajaksi haltuun lapsen hallussa olevat yhteydenpitovälineet tai rajoittaa niiden käyttöä. Lapsen olinpaikka voidaan tarvittaessa jättää ilmoittamatta lapsen vanhemmille tai huoltajille. (L 417/2007.) Yhteydenpidon rajoittamisen päätös on aina määräaikainen eikä sitä voi tehdä takautuvasti (Räty, 2023, s. 754–755). Päätöksen yhteydenpidon rajoittamisesta tekee sosiaalihuollon johtava viranhaltija, hänen määräämänsä viranhaltija tai kiireellisissä tilanteissa muu sosiaalityöntekijän ammattikelpoisuuden omaava viranhaltija. Lyhytaikaisista, enintään 30 vuorokautta kestävästä yhteydenpidon rajoituksista voi päättää myös lastensuojelulaitoksen johtaja. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Yhteydenpidon rajoittaminen.)

Lastensuojelulain aineiden ja esineiden haltuunottoa koskeva pykälä 65 velvoittaa laitosta ottamaan haltuun päihtymistarkoitukseen käytettävät aineet ja välineet sekä aineet ja esineet, jotka on tarkoitettu lapsen itsensä tai toisten henkilöiden vahingoittamiseen. Lisäksi laitoksen haltuun saadaan ottaa myös sellaiset aineet

tai esineet, jotka ovat ominaisuuksiensa puolesta potentiaalisia vaarantamaan lapsen tai muiden turvallisuutta, henkeä tai terveyttä tai jos on todennäköistä, että lapsi käyttää esineitä itsensä tai muiden vahingoittamiseen. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Aineiden ja esineiden haltuunotto; L 417/2007.) Rajoituspäätöksen aineiden ja esineiden haltuunotosta voi tehdä lastensuojelulaitoksen johtaja tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluva henkilö. Rajoituspäätöksellä turvataan lapsen perustuslain mukaista omaisuuden suojaa. (Räty, 2023, s. 782.)

Henkilön tarkastus voidaan tehdä silloin, kun on perusteltu syy epäillä, että lapsella on vaatteissaan tai päällään päihtymistarkoitukseen tai itsenä tai muiden vahingoittamiseen tarkoitettuja aineita tai välineitä. Tupakka ei kuitenkaan ole sellainen aine tai esine, joka oikeuttaisi henkilön tarkastukseen. Hyvin pienten lasten kohdalla ei ole kyseessä rajoitustoimi, vaan heiltä tulee saada vaaralliset aineet ja esineet pois. Henkilön tarkastus arvioidaan aina yksilökohtaisesti eikä laitoksessa voi käyttää samoja säännöksiä jokaiseen lapseen. Päätöksen henkilön tarkastuksesta tekee laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluva henkilö. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Henkilön tarkastus.)

Henkilönkatsastus tehdään, jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsi on käyttänyt päihdyttäviä aineita. Katsastus voidaan tehdä puhalluskokeella, verinäytteellä, hiusnäytteellä, virtsakokeella tai sylkinäytteellä. Henkilönkatsauksen voi toimittaa laitoksen johtaja, hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö tai muu tehtävään soveltuvan ammatillisen tutkinnon omaava henkilö. Jos katsauksen toteuttaa muu kuin terveydenhuoltoalan ammattilainen, on silloin läsnä oltava toinen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Kuitenkin verinäytteen voi ottaa vain terveydenhuollon ammattihenkilö. Jos katsauksen toteuttaa muu kuin terveydenhuollon ammattihenkilö, ei hän saa olla eri sukupuolta lapsen kanssa. Lapsella on myös oikeus tarkistuttaa testituloksen luotettavuus tulee tarkistaa laboratoriossa, jos lapsi kiistää päihteiden käytön

ja katsauksen tulos on positiivinen. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Henkilönkatsaus.)

Omaisuu- den ja tilojen tarkistaminen voidaan suorittaa, jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on hallussaan tai hänelle on lähetetty päihtymystarkoitukseen käytettäviä aineita tai välineitä tai itsensä tai muiden vahingoittamiseen tarkoitettuja aineita tai esineitä. Lisäksi tarkistaminen voidaan suorittaa, jos on epäily, että lapsella on hallussaan sellaisia esineitä, jotka ominaisuuksiensa puolesta soveltuvat omaisuuden vahingoittamiseen tai voivat vaarantaa lapsen tai muiden hengen, terveyden tai turvallisuuden. Omaisuuden ja tilojen tarkistaminen voidaan tehdä myös silloin, kun on perusteltu syy epäillä, että lapsella on sellaisia esineitä, jotka voivat vaarantaa sijaishuoltopaikan yleisen järjestyksen tai voivat haitata lapsen tai muiden lasten sijaishuollon järjestämistä. Tarkastusta ei tehdä tupakka- ja nikotiinituotteiden etsimiseksi. Jos on syytä epäillä, että lapselle lähetetty kirje tai muu lähetys sisältää edellä mainittuja aineita tai esineitä, voidaan lähetys tarkastaa. Lähetyksessä olevaa viestiä ei kuitenkaan saa lukea omaisuuden ja tilojen tarkistamisen päätöksen nojalla. Omaisuuden ja tilojen tarkistamisen päätöksen tekee laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluva henkilö. Rajoituksen toteutuksen suorittaa laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluva henkilö. Tarkastus suoritetaan lapsen läsnä ollessa ja kahden työntekijän toimesta. Erityisestä syystä voidaan tarkistus suorittaa ilman lapsen läsnäoloa tai yhden työntekijän toimesta. Erityisiä syitä ovat esimerkiksi asian kiireellisyys, lapsen luvatta poistuminen laitoksen alueelta sekä työntekijöiden vähyys. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Omaisuuden ja lähetysten tarkistaminen.)

Lähetys voidaan jättää kokonaan tai osittain luovuttamatta lapselle, jos lähetys sisältää tietoja, aineita tai esineitä, jotka ovat omiaan vaarantamaan lapsen tai muiden terveyden, hengen, kehityksen tai turvallisuuden. Lisäksi jos lähetysten sisäl- löstä voi olla haittaa lapsen psyykkiselle terveydelle voidaan rajoituspäätös tehdä. Päätöksen lähetysten luovuttamatta jättämisestä tekee lapsen asioista vastaava

sosiaalityöntekijä. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Lähetysten luovuttamatta jättäminen.)

Kiinnipitäminen voidaan päättää ja toteuttaa laitoksen johtajan tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan työntekijän toimesta, kun se on perusteltua. Kiinnipito tulee kyseeseen silloin, kun lapsi todennäköisesti vahingoittaisi itseään ja muita, kiinnipito on välttämätöntä lapsen oman tai muiden turvallisuuden vuoksi tai omaisuuden merkittävän tuhon suojaamisen vuoksi. Kiinnipitämisellä tarkoitetaan lapsen fyysistä kiinnipitämistä ja sen tarkoituksena on tilanteen pysäyttämisen lisäksi suojata lasta tai toista henkilöä. Kiinnipitämistä ei voi toteuttaa ennakoivasti eikä sen toteuttamisessa ole sallittua käyttää minkäänlaisia välineitä. Kiinnipitäminen on aina viimesijainen keino ja siihen tulee ryhtyä vain, jos se on välttämätöntä. Kiinnipitämisen tulee aina olla hoidollista ja noudattaa suhteellisuusperiaatetta. Kiinnipitämisestä ei kirjata muutoshakukelpoista päätöstä, mutta laitos on velvollinen kirjaamaan käyttämänsä rajoitustoimenpiteet valvonnan ja seurannan turvaamiseksi. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2024. Kiinnipitäminen.)

Liikkumisvapauden rajoittamisella tarkoitetaan väliaikaista kieltoa poistua laitoksesta, laitoksen alueelta tai asuinyksiköstä. Rajoitustoimi voidaan asettaa vain, jos se on lapsen edun ja huollon kannalta välttämätöntä. Rajoitustoimi voi olla aiheellinen, jos lapsen huostaanotto on perustunut lapsen oman terveyden ja kehityksen vakavaan vaarantamiseen päihteiden käytöllä, tekemällä muita, kun vähäisenä pidettyjä rikoksia tai muuhun niihin verrattuihin käytösmalleihin. Rajoitusta voidaan käyttää myös silloin, jos lapsi toimii edellä mainitulla tavalla laitoksessa tai rajoituksen käyttö on muuten perustelua lapsen suojelemiseksi häntä itseään vahingoittavalta käytökseltä. Liikkumisvapauden rajoittamisen aikana lapsi saa poistua rajatulta alueelta, esimerkiksi laitoksen alueelta, vain työntekijän seurassa. Liikkumisvapauden rajoitus ei oikeuta eristämään lasta muista lapsista tai katkaisemaan hänen sosiaalisia suhteitaan. Lapselle tulee turvata oikeus koulunkäyntiin ja harrastuksiin myös liikkumisvapauden rajoituksen aikana. Rajoitus saa kestää enin-

tään 30 vuorokautta ja sen käyttö on lopetettava heti, kun se ei ole enää välttämätöntä. Liikkumisvapauden rajoituksesta, joka kestää enintään 7 vuorokautta voi tehdä päätöksen laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluva työntekijä. Yli 7 vuorokautta ja enintään 30 vuorokautta kestävästä päätöksestä vastaa lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Liikkumisvapauden rajoittaminen.)

Eristämistä voidaan toteuttaa silloin, kun lapsi hänen käyttöksensä perusteella on vaaraksi itselleen tai muille. Eristämistä voidaan toteuttaa myös silloin, jos se on perusteltua lapsen hengen, terveyden ja turvallisuuden kannalta. Eristystä ei tule koskaan käyttää kasvatuksellisin tai rangaistuksellisin perustein. Eristyksestä ei ole kyse silloin, kun lapsi suullisesti ohjataan kasvatuksellisin keinoin omaan huoneeseen rauhoittumaan. Eristämistä voidaan toteuttaa vain sen ajan, kun se on lapsen hoidon kannalta välttämätöntä ja päätös tehdään kerrallaan kahdeksitoista tunniksi korkeintaan. Uudella eristämispäätöksellä voidaan jatkaa eristystä vain silloin, jos eristämisen edellytykset ovat yhä voimassa. Eristämisen pisin kokonaisaika ei saa ylittää 24 tuntia. Eristämisen alkaessa, eristämisen aikana ja sen päättyessä tulee tarvittaessa suorittaa lääkärin tarkastus. Myös ennen eristämisen jatkamista tulee suorittaa lääkärin tarkastus, ellei se ole ilmeisen tarpeetonta. Eristäminen tapahtuu laitoksen kasvatus- ja hoitohenkilöstön jatkuvan valvonnan alaisena ja ennen eristyspäätöstä määrätään kuka laitoksen työntekijöistä vastaa lapsen turvallisuudesta ja hoidosta eristyksen aikana. Työntekijä valvoo lasta eristyksen ajan joko samassa tilassa tai välittömässä läheisyydessä. Työntekijällä tulee olla mahdollisuus saada yhteys lapseen ja lapsella tulee olla mahdollisuus saada yhteys työntekijään eristyksen aikana. Lapseen tulee olla koko eristyksen ajan jatkuva näkö- ja kuuloyhteys. Jatkuva keskeinen vuorovaikutus valvojan ja lapsen välillä tulee olla mahdollista. Kutsukello ja kameravalvonta ei korvaa kyseistä vuorovaikutusta. Eristämistilan tulee olla tarkoituksenmukainen, kalustettu ja turvallinen. Eristys ei kuitenkaan vaadi vain siihen tarkoitukseen varattua huonetta tai vähävirikkeisyyttä. Eristämistilassa tulee olla riittävästi valoa ja vettä. Eristämisti-

lassa tulee olla kello ja lapsen tulee saada käyttää saniteettitiloja sekä saada raista ilmaa. Eristämisspätöksen tekee laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluva työntekijä. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Eristäminen.)

Eriyistä huolenpitoa voidaan toteuttaa 12-vuotta täyttäneelle lapselle, jonka toiminta vaarantaa jatkuvasti hänen terveyttään, henkeään tai kehitystään. Eriyisellä huolenpidolla tarkoitetaan moniammatillista hoitoa ja huolenpitoa. Laitoksella, joka erityistä huolenpitoa järjestää, tulee olla käytettävissään riittävä kasvatuksellinen, sosiaalityön, lääketieteellinen sekä psykologinen asiantuntijuus. Asiantuntijat tapaavat lasta säännöllisesti erityisen huolenpidon aikana. Eriyistä huolenpitoa järjestetään esimerkiksi toistuvasti karkailevien, paljon rikoksia tekevien, päihderiippuvaisten tai aggressiivisesti käyttäytyvien lasten tueksi. Eriyisen huolenpidon tavoitteena on katkaista lapsen itseään vahingoittava käytös. Eriyisen huolenpidon aikana lapsen hoito ja oleilu järjestetään laitoksessa ja ulkoilu ja muut käynnin laitoksen ulkopuolelle tapahtuvat luvanvaraisesti henkilökunnan välittömässä valvonnassa. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Eriyinen huolenpito.) Päätöksen erityisestä huolenpidosta valmistelee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja päätöksen tekee hyvinvointialueen sosiaalihuollon johtava viranhaltija. Päätöksen tulee lisäksi perustua moniammatilliseen arvioon, jossa hyödynnetään kasvatuksellista, sosiaalityön, lääketieteellistä sekä psykologista asiantuntemusta. (Räty, 2023, s. 847.)

3.5.2 Oikeusturvakeinot

Oikeusturvakeinoja lastensuojelussa on kolme ja niitä ovat kantelu, muistutus ja valitus. Lapsen oikeusturvaa voi loukata perustelemalla asiat väärin, tulkitsemalla lakia väärin tai toimimalla päätöksenteossa väärin. Oikeusturvaa loukataan myös silloin, jos lakia jätetään noudattamatta tai lapsen etu huomiotta. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Lasten ja nuorten lastensuojeluopas. Oikeusturvakeinot.) Lastensuojelun viranomaisten velvollisuus on neuvoa ja ohjeistaa lasta ja hänen huol-

tajia heille kuuluvista oikeuksista ja velvollisuuksista. Jos lapsi kokee tulleen väärin kohdelluksi, suositus on, että ensin kannattaa yrittää selvittää asiat keskustelemalla. Jos keskustelu ei auta, on mahdollisuus hyödyntää oikeusturvakeinoja. (Lastensuojelu.info. 2022. Oikeusturvakeinot.)

Jos lapsi tai huoltajat ovat tyytymättömiä sijaishuollossa tehtyyn rajoituspäätökseen, siihen voi hakea muutosta. Rajoituspäätöksessä kerrotaan, jos päätöksestä on oikeus tehdä valitus suoraan hallinto-oikeuteen. Valituksen voi tehdä 12-vuotta täyttänyt lapsi tai hänen huoltaja. Valitus täytyy tehdä 30 päivän kuluessa siitä, kun päätös on annettu tiedoksi. Valituksen perusteella viranomainen tutkii päätöksen ja tekee tarvittavat toimenpiteet asian suhteen. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Lasten ja nuorten lastensuojeluopas. Oikeusturvakeinojen käyttäminen.) Valitusoikeudellisia päätöksiä ovat yhteydenpidon rajoittaminen, lapsen olinpaikan ilmoittamatta jättäminen vanhemmalle tai huoltajalle, aineiden ja esineiden haltuunotto, lähetysten luovuttamatta jättäminen, liikkumisvapauden rajoittaminen, eristäminen ja erityinen huolenpito (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Rajoitukset pähkinänkuoressa). Jos päätökseen ei kuulu valitusoikeutta, siitä voi tehdä oikaisuvaatimuksen hyvinvointialueen sosiaalihuoltoon. Jos päätös ei oikaisuvaatimuksen jälkeen muutu, on oikeus tehdä valitus hallinto-oikeuteen. (Lastensuojelu.info. 2022. Oikeusturvakeinot.)

Lain mukaan kaikki sosiaalihuollon asiakkaita koskevat asiat on käsiteltävä ja ratkaistava siten, että ensisijaisesti huomioidaan asiakkaan etu (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000). Jos lapsi tai huoltajat ovat tyytymättömiä lastensuojelun palveluun, asiasta voi tehdä muistutuksen. Muistutuksen voi tehdä palvelun huonosta laadusta, jos palvelu ei vastaa lapsen etua tai tarpeita ja lapsen kohdatessa huonoa kohtelua. Muistutuksen voi tehdä lapsi itse tai joku hänelle läheinen henkilö ja se tehdään lastensuojeluyksikön johtajalle tai lastensuojelun johtavalle sosiaalityöntekijälle. Muistutus tehdään ensisijaisesti kirjallisesti ja viranomaisen vastaa siihen noin kuukauden sisään. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Oikeusturvakeinojen käyttäminen.)

Aluehallintovirasto valvoo lapsen perusoikeuksien toteutumista lastensuojelussa (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Lasten ja nuorten lastensuojeluopas. Oikeusturvakeinojen käyttäminen). Jos lapsi tai huoltajat epäilevät, että lastensuojeluasiassa on toimittu lainvastaisesti tai epäasianmukaisesti, on mahdollista tehdä kantelu asiasta. Kantelu tehdään aluehallintovirastolle tai eduskunnan oikeusasiamiehelle, joka on Suomen ylin laillisuusvalvoja. Aluehallintovirasto ohjeistaa ensin keskustelemaan asiasta palvelun tarjoajan kanssa, tekemään muistutuksen asiasta ja sen jälkeen tekemään kantelun, jos asia ei ole korjaantunut. Aluehallintovirasto suosittelee tekemään kantelun sähköisellä lomakkeella. Kantelun käsittely voi kestää jopa vuoden verran. Jos asian käsittelyssä ilmenee, että kantelun kohde on toiminut väärin, aluehallintovirasto tarjoaa kantelun kohteelle hallinnollista ohjausta. (Aluehallintovirasto. 2024. Valvonta ja kantelut.) Myös oikeusasiamies vastaanottaa kanteluita valvoessaan lastensuojelun viranomaisten toimintaa ja perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. (Eduskunnan oikeusasiamies. 2024. Oikeusasiamiehen toiminta.)

Lastensuojelun viranomaisten eli lapsen sosiaalityöntekijän ja sijaishuoltopaikan työntekijöiden velvollisuus on neuvoa ja ohjeistaa lasta ja hänen huoltajiansa heille kuuluvista oikeuksista ja velvollisuuksista. Viranomaiset neuvovat myös oikeusturvakeinojen käyttämisessä. Ulkopuolista apua halutessaan lapsella tai huoltajalla on oikeus olla yhteydessä sijoitushyvinvointialueen sosiaaliasiavastaavaan. (Lastensuojelu.info. 2022. Oikeusturvakeinot.) Sosiaaliasiavastaavan, aiemmalta nimikkeeltä sosiaaliasiamiehen, toimenkuvaan kuuluu toimia asiakkaiden edun turvaajana (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Oikeusturvakeinojen käyttäminen). Sosiaaliasiavastaavan nimike on tullut käyttöön tammikuussa 2024, kun sosiaaliasiamiehen nimike on haluttu sukupuolineutralisoida. Tehtävänkuva on pysynyt pitkälti samana. (Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue. 2023.)

3.6 Huoltajan oikeudet sijaishuollon aikana

Lapsen sijoituksen aikana huolto säilyy hänen vanhemmillaan. Hyvinvointialueella on oikeus päättää tietyistä lasta koskevista asioista sijaishuollon tarkoituksen toteutumiseksi. Yhteydenpito-oikeus on lapsen erityinen ihmisoikeus ja lapsen huoltajilla on oikeus pitää lapseen yhteyttä sekä saada tietoa lasta koskevissa asioissa. Sijaishuoltopaikan sekä sijoittajahyvinvointialueen on tuettava lapsen ja hänen läheisten henkilöittensä yhteydenpitoa. Vanhempien taloudellinen tilanne ei saa olla esteenä tapaamisille tai muulle yhteydenpidolle lapsen sijoituksen aikana. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Huoltajan oikeudet sijaishuollon aikana.)

Huoltajalla on oikeus päättää huostaanotosta riippumatta lapsen nimestä, kansalaisuudesta sekä uskonnosta. Hyvinvointialueella on taas sijoituksen aikana oikeus päättää lapsen olinpaikasta, hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta, opetuksesta sekä terveydenhuollosta. Huostaanoton tarkoitus määrittää ne rajat, joiden puitteissa päätösvalta siirtyy hyvinvointialueelle. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Huoltajan oikeudet sijaishuollon aikana.)

Lastensuojelun työntekijöiden on pyrittävä mahdollisimman hyvään yhteistyöhön lasten huoltajien kanssa. Lastensuojelun tehtävänä on tukea lapsen lisäksi myös hänen vanhempiaan, huoltajiaan tai muita lapsen kasvatuksesta vastaavia henkilöitä. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Huoltajan oikeudet sijaishuollon aikana.)

3.7 Sijaishuollon prosessi

Sijaishuolto tarkoittaa käytännössä sitä, että lapsen hoito ja kasvatusta järjestetään kodin ulkopuolella. Sijaishuollossa oleva lapsi voi olla huostaanotettu, kiireellisesti sijoitettu tai lastensuojelulain pykälässä 83 tarkoitetulla väliaikaismääräyksellä sijoitettu. Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle myös avohuollon tukitoimenpiteenä tai jälkihuoltona, mutta lapsi on silloin avohuollon asiakas eikä sijaishuollon. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2024. Sijaishuolto.)

Kiireellinen sijoitus on akuutti turvaamistoimenpide, jonka mukaan lapsi voidaan sijoittaa sijaishuoltoon 30 päivän ajaksi, jos lapsi on välittömässä vaarassa tai, jos sijoitukseen ilmenee muu kiireellinen pakottava tarve. Kiireellinen sijoitus tulee lopettaa heti, kun sijoituksen edellytykset lakkaavat. Tarvittaessa sijoituspäätöksen tehnyt viranhaltija voi jatkaa sijoitusta 30 päivällä. Akuutin tilanteen jatkuessa kiireellinen sijoitus päättyy 60 päivän jälkeen joko huostaanoton astuessa voimaan tai tuomionistuimen antaman väliaikais määräyksen myötä, jos huostaanotto prosessi on vielä kesken. (Räty, 2023, s. 411.) Hyvinvointialueella on ehdoton huostaanottovelvollisuus, jos lastensuojelulaissa määrätyt edellytykset toteutuvat ja lapsi ei saa riittävää suojelua tai hoitoa ja huolenpitoa. Hyvinvointialueen on pakko etsiä lapsen tarpeisiin sopiva sijaishuoltopaikka lapsen turvaamiseksi. Huostaanoton perusteena voi olla lapsen oma käyttäytyminen tai merkittävät puutteet kasvuolosuhteissa. (Räty, 2023, s. 438–446.)

Vastuu lapsen sijoituksen valmistelussa ja sijoituspaikan valinnassa on lapsen vastaavalla sosiaalityöntekijällä. Sijoituspaikkaa valitessa on lakisääteisesti huomioitava lapsen ja perheen kuuleminen ja osallisuus. Päätöksen lapsen sijoittamisesta tekee sosiaalihuollon johtava sosiaalityöntekijä tai henkilö, jonka johtava sosiaalityöntekijä on siihen määrännyt. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2024. Sijaishuoltopaikan valinta.) Lapsi voidaan sijoittaa perhehoitoon, ammatilliseen perhekotiin, lastensuojelulaitokseen tai muuhun lapsen tarpeiden mukaiseen hoitoon (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Sijaishuollon muodot). Lapsen tilannetta tulee arvioida kokonaisvaltaisesti lapsen etu ja tarpeet huomioiden. Sijaishuoltopaikan valinnassa pohditaan sitä, kykeneekö sijaishuoltopaikka vastaamaan lapsen ongelmiin (Räty, 2023, s. 660).

Lapsen siirtyminen sijaishuoltoon ja sijaishuollon toteutus tapahtuvat sosiaalityöntekijän, lapsen ja huoltajien sekä sijaishuoltopaikan kanssa yhteistyössä. Siirtymävaihe pyritään toteuttamaan suunnitelmallisesti ja sijaishuoltopaikassa panostetaan siihen, että muutostilanne olisi lapselle mahdollisimman positiivinen

kokemus. Lapselle ja perheelle järjestetään tutustumiskäynti uuteen sijaishuolto- paikkaan, jos tilanteen kiireellisyys sen sallii. Tutustumiskäynnin tarkoituksena on varmistaa sijaishuoltopaikan soveltuvuus lapselle ja luoda pohja hyvälle yhteistyölle lapsen ja perheen kanssa. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Sijaishuoltoon siirtyminen ja yhteistyö vanhempien kanssa.)

Lapsen sijaishuolto perustuu lastensuojelun asiakassuunnitelmaan. Asiakassuunnitelmaan kirjataan sijaishuollon tarkoitus, tavoitteet ja tarvittavat tukitoimet lapsen hoidon ja kasvatuksen turvaamiseksi. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tekee asiakassuunnitelman yhteistyössä lapsen, huoltajien ja sijaishuoltopaikan kanssa asiakassuunnitelmaneuvoittelussa. Lastensuojelulaitoksessa lapselle tehdään asiakassuunnitelman lisäksi erillinen hoito- ja kasvatussuunnitelma, jossa tarkennetaan asiakassuunnitelman toteutumista. Hoito- ja kasvatussuunnitelmassa kuvataan toimintatavat, kuinka sijaishuollossa vastataan lapsen yksilöllisiin tarpeisiin ja asiakassuunnitelman tavoitteisiin, sekä turvataan lapsen hyvä kohtelu ja yhteydenpito perheeseen ja muihin läheisiin. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Sijaishuollon asiakassuunnitelma.)

Sijaishuollon arjen toteutus pohjautuu luvun kolme alussa esiteltyihin lastensuojelun keskeisiin periaatteisiin ja laatukriteereihin sekä nuoren oikeuksiin. Sijaishuoltopaikan aikuiset vastaavat lapsen kokonaisvaltaisesta hoidosta ja huolenpidosta lapsen ikä- ja kehitystaso huomioiden. Lapsen vastaava sosiaalityöntekijä valvoo ja toimii omasta näkökulmastaan. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Hoito ja kasvatusta sijaishuollossa.)

Sijaishuollon ensisijaisena tavoitteena on aina perheen jälleenyhdistäminen, jos se on lapsen etu huomioiden mahdollista (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2024. Sijaishuoltopaikan valinta). Sijaishuolto voi päättyä lapsen huostaanoton purkuun, kiireellisen sijoituksen päättymiseen tai väliaikais määräyksen voimassa olon loppumiseen. Heti, kun sijoitukseen edeltäneet olosuhteet ovat parantuneet siten, että huostaanoton edellytykset lakkaavat olemasta, lapsen sijaishuolto ja huostaanotto on lopetettava. Sijaishuolto voi päättyä lapsen täysi-ikäistymiseen tai perheen

jälleenyhdistämiseen. Molemmissa tapauksissa lapsi on oikeutettu lastensuojelun jälkihuoltoon. Sijoituksen päätyttyä sijaishuolto paikka toimittaa kaikki lasta koskevat asiakirjat sijoittajahyvinvointialueelle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Sijaishuollon päätyminen.)

3.8 Itsenäistyminen ja jälkihuolto

Lasta ja nuorta tuetaan jo sijaishuollon aikana oman ikä- ja kehitystasonsa mukaiseen itsenäisyyteen. Nuoruuteen kuuluu oman identiteetin ja minäkuvan muodostaminen, sekä oman elämäntyylin etsiminen ja itsenäisen arjen harjoittelu. (Erkko & Hannukkala, 2018, s. 49; THL. Lastensuojelun käsikirja. 2024. Jälkihuolto.) Sijaishuollon arjessa lapsi ja nuori harjoittelee asteittain rajojen ja sääntöjen noudattamista, itsestä huolehtimisen taitoa ja sopivaa vastuunkantoa turvallisten aikuisten läsnä ollessa (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Lapsen arki ja perushoito sijaishuollossa). Nuoren täyttäessä 18-vuotta ja itsenäistyessä sijaishuollosta, on tärkeää varmistaa nuorelle riittävä tuki sijaishuolto paikasta irtaantumiseen ja itsenäistymiseen (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2024. Jälkihuolto).

Jokaisella huostaanotetulla tai avohuollon kautta vähintään kuusi kuukautta sijoitettuna olleella lapsella tai nuorella on sijoituksen päätyttyä oikeus jälkihuoltoon. Jälkihuollosta määrätään lastensuojelulaissa. Jälkihuoltoa voidaan kutsua lastensuojeluprosessin viimeiseksi vaiheeksi, jossa tuetaan nuoren aikuisen itsenäistymistä ja vastuun ottamista omasta elämästään. Jälkihuolto takaa sen, että nuorella on jokin tuki ja turva myös sijoituksen jälkeen. (Pukkio & Hipp, 2016, s. 8–11.) Jälkihuollosta tehdään oma asiakassuunnitelma. Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy nuoren täyttäessä 23 vuotta tai viiden vuoden kuluttua siitä, kun lapsi on sijoittamisen päättymisen jälkeen ollut viimeksi lastensuojelun asiakkaana. Jälkihuoltoa järjestää nuoren sijoittajahyvinvointialue ja jälkihuollon vastaanottaminen on nuorelle vapaaehtoista. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2024. Jälkihuolto.)

Lastensuojelun käsikirjassa (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2024. Jälkihuolto.) on koottuna jälkihuollon tavoitteet. Yhteistyö tulevan asiakkaan ja tämän sijaishuoltopaikan kanssa aloitetaan hyvissä ajoin nuoren lähestyessä täysi-ikäistymistä. Jälkihuollon tavoitteena on tukea nuoren aikuistumista ja itsenäistymistä tavoitteellisesti, johdonmukaisesti ja pitkäkestoisesti niin, että sijaishuollon aikana tavoitellut muutokset kantavat tulevaisuuteen. Nuoren kanssa tehdään jälkihuollon asiakassuunnitelma, joka räätälöidään vastaamaan hänen yksilöllisiä tuen tarpeita ja odotuksia. Tavoitteena on tukea nuoren aikuistumista ja toimintakykyä kokonaisvaltaisesti sekä hänen yksilöllisten voimavarojensa ja tarpeidensa mukaisesti. Tuki voi olla alkuun intensiivistä ja tarpeen vähentyessä asteittain vähenevää.

Jälkihuolto tarjoaa nuorelle taloudellista tukea asumiseen, harrastustoimintaan ja muihin tärkeisiin itsenäistymiseen liittyviin menoihin, sekä antaa ohjausta suunnitelmalliseen rahankäyttöön. Jälkihuollon palveluihin kuuluu psykososiaalinen tuki ja ohjaus esimerkiksi arjessa selviytymiseen ja tulevaisuuden suunnitteluun. Jälkihuolto tukee nuorta opintoihin ja työelämään. Lisäksi jälkihuollon asiakkaalla voi olla mahdollisuus osallistua vertaisryhmiin ja saada sitä kautta sosiaalisia suhteita. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2024. Jälkihuolto.)

Jälkihuoltoon ovat oikeutettuja myös alaikäiset lapset ja nuoret, joiden sijoitus on päättyessään täyttänyt jälkihuollon järjestämisen edellytykset. Perheen jälleenyhdistymisen tapahtuessa, jälkihuolto osoitetaan lapselle ja koko perheelle. Tilanteessa jälkihuollon tarkoitus on tukea lapsen kotiutumista perheen arkeen. Tarkeempi jälkihuollon sisältö määräytyy lapsen yksilöllisten tuen tarpeiden mukaan. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2024. Jälkihuolto.)

3.9 Ammatillisuus ja moniammatillisuus

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöstä (817/2015) määrittää pykälässä viisi sosiaalihuollon ammattihenkilön ammatillisuuden ylläpidosta sekä kehittämisestä. Työntekijä on myös velvollinen perehtymään omaa ammattiaan koskeviin lakeihin

ja säädöksiin. Työnantajan tulee tarjota työntekijälle mahdollisuus riittävään pehdytykseen ja täydennyskoulutukseen.

Moniammatillisuus on sateenvarjokäsite, joka pitää allaan monenlaisia ja monitasoisia ilmiöitä. Moniammatillisuudella tuodaan työhön mukaan useita eri näkökulmia ja osaamista. Sosiaali- ja terveysalalla moniammatillisuus auttaa huomioimaan asiakkaan kokonaisvaltaisesti. Moniammatillisessa yhteistyössä korostuu viisi kohtaa, joita ovat asiakaslähtöisyys, tiedon ja eri näkökulmien kokoaminen yhteen, vuorovaikutustietoinen yhteistyö, rajojen ylitykset sekä verkostojen huomioiminen. (Isoherranen, 2006, s. 13–14.)

3.10 Kirjaaminen ja dokumentointi

Dokumentointi on yksi lastensuojelun tärkeistä työvälineistä. Kirjaaminen on osa kaikkia lastensuojelun työprosesseja. Oikeaoppisella dokumentoinnilla on myös keskeinen osa asiakkaan oikeusturvan toteutumisessa. Sosiaalihuollon henkilöstö sekä kaikki asiakastyöhön osallistuvat ovat velvollisia kirjaamaan. Kirjaamista toteutetaan asiakkaan palvelun järjestämisestä, suunnittelusta, toteuttamisesta, seurannasta sekä valvonnasta. Riittävät tiedot kirjataan määrämuotoisina asiakirjoina sosiaalihuollon asiakasrekisteriin. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2024. Dokumentointi lastensuojelussa.)

Kirjaamisvelvoite alkaa siitä hetkestä, kun asiakkaan mahdollinen palveluntarve ilmenee. Myös tieto asiakkuuden päättymisestä kirjataan. Kaikista sosiaalihuollon asiakasrekisteriin tallennetuista asiakirjoista on tultava selville mihin sosiaalihuollon palvelutehtävään se liittyy. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2024. Dokumentointi lastensuojelussa.)

Sosiaalihuollon asiakirjoihin liittyy asiakastietojen lisäksi runsaasti tietoja asiakkaan läheisistä henkilöistä silloin, kun nämä ovat asiakkaan kannalta merkityksellisiä asiakkaan sosiaalista tilannetta arvioitaessa tai silloin kun asiakkaalle järjeste-

tään sosiaalihuollon palveluita ja tukitoimia. Sosiaalihuollon asiakirjat voivat sisältää kirjallisia ja kuvallisia tietoja. Asiakirjoina pidetään myös viranhaltijan tai työntekijän kokoamia muistiinpanoja, jos ne liittyvät asiakkaan asioiden käsittelyyn tai palveluiden järjestämiseen. (Räty, 2023, s. 323–325.)

Asiakirjat tukevat työntekijää työprosesseissa, päätöksenteossa, päätöksen valmistelussa sekä asiakasta koskevien asioiden seuraamisessa. Asiakkaalle asiakirjoilla kyetään kuvantamaan sekä todentamaan asiakasprosessin tapahtumia ja sen etenemistä. Laaditut asiakirjat auttavat myös jälkeenpäin toiminnan arvioinnissa. (Räty, 2023, s. 326–327.)

Asiakasta koskevia tietoja saa käyttää vain siihen tarkoitukseen mihin ne on kerätty ja asiakastietoihin tulee kirjata vain ne tiedot, jotka ovat asiakkaan ja prosessin kannalta tarpeellisia. Asiakkaan osallisuuden vahvistamisen vuoksi dokumentoinnista tulee kertoa asiakkaalle itselleen. Asiakkaalla on oikeus tutustua laadittuihin asiakirjoihin. Työn läpinäkyvyys ja asiakkaan osallisuuden mahdollistaminen edesauttavat viranomaisen ja asiakkaan välistä luottamussuhdetta. (Räty, 2023, s. 326–327.)

4 SIJAISHUOLLON VALVONTA

Sijoitushyvinvointialueella tarkoitetaan sitä hyvinvointialuetta, johon lapsi sijoitetaan. Sijoittajahyvinvointialue on se hyvinvointialue, joka sijoittaa lapsen. Jos lapsi sijoitetaan pois sijoittajahyvinvointialueelta, on sijoittajahyvinvointialue velvollinen ilmoittamaan tästä sijoitushyvinvointialueelle. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös sijaishuollon päättymistä. Ilmoitusvelvollisuus turvaa lapsen palveluiden ja tukitoimien järjestämisen sekä sijaishuoltoapaikan valvonnan. Sijoitushyvinvointialueen tulee pitää rekisteriä kaikista niistä lapsista, jotka on sijoitettu kyseisen hyvinvointialueen alueelle. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2024. Sijaishuollon valvonta.)

Lapsen sijoittanut hyvinvointialue on vastuussa sijoitetun lapsen sijaishuollon valvonnasta. Sijoituksen tulee toteutua lapsen edun mukaisesti lapsen oikeuksia toteuttaen. (Lastensuojelun käsikirja. 2024. Sijaishuollon valvonta.) Valvontaa toteuttaessaan hyvinvointialueella on oikeus saada yksityiseltä palveluntuottajalta välttämättömät tiedot ja selvitykset. Tiedot tulee toimittaa maksutta ja salassapiitosäännösten estämättä. Pyydettyvät tiedot voivat sisältää myös arkaluonteisia tietoja kuten terveydenhuollon asiakas- tai potilastietoja. (Räty, 2023, s. 894.)

Viranomaisen on ilmoitettava tarkastuksen aloittamisajankohdasta asianosaiselle, ellei se vaaranna tarkastuksen tarkoitusta. Asianosaisella on oikeus olla läsnä tarkastuksessa, esittää mielipiteensä sekä esittää kysymyksiä tarkastukseen liittyvistä asioista. Tarkastuksen kuluessa on mahdollisuuksien mukaan kerrottava asianosaiselle tarkastuksen tavoitteista, suorittamisesta sekä jatkotoimenpiteistä. Tarkastuksesta laaditaan kirjallinen tarkastuskertomus, joka annetaan tiedoksi läsnäoloon oikeutetuille asianosaisille. Tarkistuskertomukseen kirjataan tarkistuksen kulku sekä tarkastajan tekemät keskeiset havainnot. (Räty, 2023, s. 894.)

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (741/2023) määrittää, että sosiaali- ja terveysalan palveluiden tuottajan on omavalvontasuunnitelmalla varmistettava tehtäviensä lainmukainen hoitaminen.

4.1 Yksityisten palvelun tuottajien valvonta

Jos yksityinen palveluntuottaja tuottaa ympärivuorokautista sosiaalihuoltoa, on hänen ennen toiminnan aloittamista tai sen olennaista muuttamista saatava toiminnalleen lupa aluehallintoviraston viranomaiselta. Yksityisen sosiaalipalvelun on perustuttava sopimukseen tai hyvinvointialueen tekemään hallintopäätökseen. Lisäksi toiminnan on perustuttava sosiaalihuollon asiakaslain seitsemännen pykälän mukaan laadittuun palvelu-, hoito-, huolto- tai kuntoutussuunnitelmaan tai muuhun sitä vastaavaan suunnitelmaan. Toiminnan toteutumista varten yksityinen palveluntuottaja laatii oma-avalvontasuunnitelman. (Räty, 2023, s. 918–921.)

Aluehallintovirastolla, Valviralla sekä sijoitushyvinvointialueella on oikeus tarkastaa yksityisen palveluntuottajan toiminta, toiminnan järjestämisessä käytettävät toimintayksiköt sekä toimitilat silloin, kun tarkastukseen on perusteltu syy. Aluehallintovirastolla on kuitenkin oikeus tarkastaa lastensuojelulaitoksia myös silloin, kun tarkastukseen ei ole perusteltua syytä. (Räty, 2023, s. 921.)

Valvontaviranomaisella on oikeus tulla tarkastuskäynnille ilman ennakoilmoitusta. Tarkastajalla on oikeus päästä kaikkiin toimintayksikön tiloihin ja hän voi ottaa valokuvia tarkastuskäynnin yhteydessä. Tarkastuskäynnillä mahdollisesti ilmenneiden rikkomusten seurauksena tarkastusviranomainen voi antaa huomautuksen, määräyksen puutteiden korjaamisesta tai epäkohtien poistamisesta, kieltää tai keskeyttää yksityisen palvelun tuottajan toiminnan tai peruuttaa jo myönnetyn toimiluvan. Lupaviranomainen voi myös määrätä sanktiot koskemaan vain osaa toimintayksiköstä. Jos lupaviranomainen antaa kehotuksen toiminnan korjaamisesta tai epäkohtien poistamisesta, antaa hän silloin myös määräajan, johon mennessä toiminta on korjattava. Lupaviranomainen voi tehostaa määräystään uhkasakolla tai toiminnan taikka toimintayksikön keskeyttämisen uhalla. (Räty, 2023, s. 921–922.)

4.2 Omaoalvonta sijaishuollossa

Omaoalvontasuunnitelmaalla tarkoitetaan kaikkia niitä toimia, joilla palveluntuottaja itse valvoo omaa toimintaansa ja sen laatua sekä henkilökunnan toimintaa ja henkilökunnan tuottamia palveluita. (Aluehallintovirasto. Omaoalvontasuunnitelma.) Palvelun tuottajan tulee toteuttaa omaoalvontaa sekä varmistaa, että palvelut tuotetaan asiakasturvallisella tavalla. Palvelunjärjestäjällä on ensisijainen vastuu palveluiden laadusta, sisällöstä sekä lainmukaisesta toteuttamisesta. Omaoalvontasuunnitelma on työväline, joka toimii palveluiden laadun ja kehittämisen tukena. (Valvira. n.d. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan omaoalvonta.)

Omaoalvontasuunnitelmassa on myös tuotava esiin ne keinot, joilla omaoalvonnassa havaittuihin puutteisiin puututaan ja miten ne korjataan. Omaoalvontasuunnitelma, omaoalvontaohjelma sekä omaoalvontaan perustuvat havainnot ovat julkisia asiakirjoja. (Räty, 2023, s. 912–913.) Omaoalvonta perustuu lakiin sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (741/2023), jonka luvussa neljä on säädetty omaoalvonnasta. Laki velvoittaa palveluntuottajia valvomaan omaoalvontasuunnitelmassaan myös yhdenvertaisuuden toteutumista.

Lastensuojelulaitoksessa omaoalvonta on laitoksen johtajan velvollisuus. Lastensuojelulaitoksen omaoalvonnassa kiinnitetään huomiota laitoksen tilojen turvallisuuden ja sopivuuteen, henkilöstön riittävyteen, yleiseen toimintaan ja lasten asianmukaiseen kohteluun. Lisäksi valvotaan lakien toteutumista ja erityisesti rajoitustoimenpiteiden käyttöä. Omaoalvontaan liittyy myös työntekijöiden velvoite ilmoittaa havaitsemistaan epäkohdista laitoksen johtajalle. Jos havaittua epäkohdtaa ei korjata, on työntekijä velvollinen ilmoittamaan asiasta eteenpäin valvovalle viranomaiselle. (Räty, 2023, s. 912–915.)

4.3 Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma

Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma on osa lastensuojelulaitosten omavalvontasuunnitelmaa. Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma arvioidaan ja tarkastetaan vuosittain ja sen on oltava erillinen selkeä kokonaisuus. Säännös hyvää kohtelua koskevasta suunnitelmasta on velvoittava vain lastensuojelulaitoksille. Suunnitelman laatimista on kuitenkin hyvä harkita myös perhekodeissa ja ammatillisissa perhekodeissa, vaikka rajoitustoimia ei näissä toimipaikoissa voi käyttää. (THL. Lastensuojelunkäsikirja. 2023. Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma.)

Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma käydään läpi yksikköön sijoitettujen lasten kanssa, ja lapsille annetaan mahdollisuus osallistua suunnitelman laatimiseen. Suunnitelma lähetetään myös tiedoksi lapsen sijoituksesta vastaavalle kunnalle sekä lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Parhaimmillaan hyvää kohtelua koskeva suunnitelma vähentää rajoitusten käyttöä, toimii yhteisenä sekä avoimena kasvatuksellisenä keskusteluna ja luo avoimuutta sekä yhteisymmärrystä yhteisistä säännöistä. (Valvira ja Aluehallintovirasto. 2022. Lastensuojelun hyvä laatu ja sijaishuoltoon sijoitettujen lasten perusoikeuksien turvaaminen; THL. Lastensuojelunkäsikirja. 2023. Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma.)

Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma on lisätty lastensuojelulakiin (417/2007) vuonna 2019. Vaatimus suunnitelman sisällyttämisestä sijaishuoltoa tarjoavien yksiköiden omavalvontasuunnitelmaan on tullut voimaan 1.1.2020. Sijaishuoltopaikan tulee varmistaa, että jokainen sijoitettu lapsi sekä sijoittava hyvinvointialue ja lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tutustuu yksikön Hyvää kohtelua koskevaan suunnitelmaan. Suunnitelman tulee olla asukkaille helposti saatavilla. (L 61 b § 542/2019.) Suunnitelman pääpaino on ongelmien ennaltaehkäisyssä, kuten rajoitustoimien käytön ehkäisyssä (Sosiaali- ja terveysministeriö. 2018).

Palvelun tuottaja vastaa Hyvää kohtelua koskevan suunnitelman laatimisesta. Laissa määrätään, että prosessissa tulee kuulla yksikössä asuvia lastensuojelulainojalla sijoitettuja lapsia sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa suunnitelman

tekemiseen. Laissa myös määritellään tarkasti Hyvää kohtelua koskevan suunnitelman sisältö. Laki määrää, että suunnitelman tulee sisältää tiedot itsemääräämisoikeuden vahvistamisen, tukemisen ja ylläpidon toimenpiteistä. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan menettelytavat, ikätasoinen valvonta sekä huolenpito ja hyvän hoidon ja kasvatuksen keinot, joiden avulla sijaishuolto toteutetaan ensisijaisesti ilman rajoitustoimenpiteitä. Lisäksi suunnitelman tulee sisältää tiedot siitä, miten rajoitusten käytön yhteydessä huolehditaan kaikkien sijoitettujen lasten turvallisuudesta ja miten kaikkien lasten ja työntekijöiden turvallisuus taataan sellaisissa tapauksissa, joissa väkivallan uhka on läsnä. Rajoitusten suhteen suunnitelmaan kirjataan myös tiedot lastensuojelulain rajoituksista – miten ne toteutetaan ja millaisissa tilanteissa niitä voidaan käyttää sekä mitä tapahtuu rajoitustoi-
mien jälkeen. Suunnitelmasta tulee saada myös tieto siitä, miten muutoksenhaku- ja kantelumahdollisuuksista kerrotaan lapsille. (L 417/2007.)

Sijaishuoltoon sijoitetuilla lapsilla on oikeus tietää millaisia käytäntöjä sekä sääntöjä lastensuojeluyksiköllä on ja miten ne perustellaan. Lapsen oikeudet ja velvollisuudet on selitettävä lapselle ymmärrettävällä tavalla. Suunnitelma käydään läpi kaikkien laitokseen sijoitettujen lasten kanssa, mutta on myös perusteltua, että lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä käy suunnitelman läpi lapsen kanssa. (Räty, 2023, s. 725–728.)

5 HYVÄ HOITO JA KASVATUS SIJAISHUOLLOSSA

Sijaishuoltopaikan henkilöstöltä vaaditaan kykyä nähdä lapsen haasteellisen käytöksen taakse. Käytös on usein seurausta lapsen aiemmista kasvuoloista ja asioista, joihin lapsi ei ole pystynyt itse vaikuttamaan. Tällöin lapsella voi olla paljon tarvetta positiivisille kokemuksille sijaishuollossa. Sijaishuoltopaikan henkilöstöltä vaaditaankin ymmärryksen lisäksi myös pitkäjänteisyyttä. (Saastamoinen, 2018, s. 9.)

Hyvä kasvatusta on aikasidonnaista ja muuttuu esimerkiksi tutkimustiedon lisääntyessä ja lainsäädännön muuttuessa. Hyvälle kasvatukselle ei voida määrittää tarkkaa ja yksiselitteistä sisältöä. Kasvatuksen ja rajaamisen tulee olla objektiivisesti tarkasteltuna perusteltua. Sijaishuoltopaikan kasvatustietojen tulee olla yleisesti hyväksytyjä ja täyttää ne kriteerit, jotka yhteiskunnassa on yleisesti asetettu hyvälle ja tavalliselle kasvatukselle. Kasvatuksen keinoilla on oltava hyväksyttävä tavoite. (Räty, 2023, s. 20.)

Kasvatusta ovat kaikki ne keinot, joilla lapseen vaikutetaan. Yksi kasvatustavoitteista on auttaa lasta selviytymään itsenäisesti. Kasvatusta on myös vuorovaikutusta. Lapsi ei voi itse vaikuttaa siihen, mihin perheeseen ja millaiseen yhteiskuntaan syntyy. Varhaisen elämän kulun vaikuttamisen mahdollisuudet ovat pienet. (Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2021. Lapsen kasvatusta ja vanhemman kasvatustietoisuus.)

Sijaishuolto on velvollinen turvaamaan lapsen hyvän hoidon ja kasvatustietojen. Turvallisen aikuisen läsnäolo on lapselle tärkeää. Lapsesta huolehditaan ja lapsen valvonta toteutetaan ikä ja kehitystaso huomioiden. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Lapsen arki ja perushuolto sijaishuollossa.) Sijaishuolto on järjestettävä lapsen tarpeiden mukaisesti. Laitoksen työntekijöillä tulee olla sellainen kasvatustietoisuus ja kokemus, jolla lapsen taustoja ymmärretään ja lapsen kuntoutusta kyetään toteuttamaan. (Räty, 2023, s. 660–661.)

Sijoituksen aikana lapsella on yhtäläiset oikeudet varhaiskasvatukseen sekä opiskeluun kuten muillakin lapsilla. Lapselle tulee turvata tärkeät ja turvalliset ihmissuhteet. Lapsella on myös oikeus harrastaa ja lapsi saa itselleen käyttövaroja, jotka määräytyvät iän mukaan. Lapsen yksityisyyttä kunnioitetaan. (L 417/2007.) Sijaishuollon aikana huolehditaan lapsen arjesta, perushoidosta, sekä lapsen oikeuksien toteutumisesta. Lapsilähtöinen kasvatusta sekä lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioiminen kuuluvat hyvään hoitoon sekä kasvatukseen. Sijaishuollossa tarjotaan lapselle hänen etunsa mukainen kasvuympäristö. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Hoito ja kasvatusta sijaishuollossa.)

Arki sijaishuollossa on järjestettävä lasta kuullen sekä lapsilähtöisesti. Sijaishuoltopaikan vastuulla on turvata lapsen hyvä hoito ja kasvatusta, lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito sekä lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin. Turvallisen aikuisen läsnäolo on lapsen kehitykselle ja hyvinvoinnille tärkeää. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Lapsen arki ja perushoito sijaishuollossa.)

Sosiaalihuollon kulmakiviä ovat hyvinvoinnin edistäminen, varhainen tukeminen, ennaltaehkäisevä työ sekä asiakaslähtöisyys. Tarkoituksena on tarjota asiakkaille oikea-aikainen apu, edistää itsenäistä toimijuutta sekä vaikuttamismahdollisuuksia yhteiskunnassa. (Helminen ja muut, 2016, s. 6.) Lisäksi sosiaalialan arvot velvoittavat hyvään hoitoon ja kasvatukseen. Sosiaalialan arvoja ovat ihmisarvo ja ihmisoikeudet, itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, osallisuuden edistäminen, henkilön ja hänen voimavarojensa kokonaisvaltainen huomioiminen sekä sosiaalinen oikeudenmukaisuus (Heikkinen, 2017).

5.1 Hyvä elämä ja mielen hyvinvointi

Aristoteleen hyve-etiikan mukaan kaikki ihmisen toiminta tähtää hyvään (Opetushallitus. n.d. Aristoteelinen etiikka). Myös kasvatuksella pyritään vaikuttamaan siihen, että lapsi saa mahdollisimman hyvän elämän. Kasvatusta tähtää myös tulevai-

suuteen ja sen tavoitteena on tukea lasta kasvamaan toimivaa yhteiskuntaa kannustamalla osallisuuteen. Hyvässä hoidossa on otettava huomioon ihminen kokonaisuutena: tarkoituksena on huolehtia niin fyysisestä kuin psyykkisestäkin terveydestä. Fyysisen terveyden näkökulmasta lastensuojelun sijaishuollossa tulee esiin moniammatillisuus ja erilaisten palveluiden hyödyntämien: lapsi saa itselleen kulluvat ja tarvitsemansa terveystalvelut esimerkiksi julkisesta terveydenhuollosta. Lisäksi laitoksessa huolehditaan fyysisestä terveydestä toteuttamalla lääkehoitoa ja huolehtimalla terveydestä ravitsemuksen, liikunnan, hygienian ja vuorokausirytmien ylläpitämisen keinoin.

Laitoshoidon tehtävänä on fyysisien tarpeiden lisäksi täyttää lasten henkiset perustarpeet. Henkisiä perustarpeita ovat välittäminen, empatia, yksityisyys, itsemääräämisoikeus ja tunteiden salliminen. (Räty, 2023, s. 661.) Hyvinvoivaan ja onnelliseen elämään ihminen tarvitsee yhteyttä toisiin ihmisiin. Yhteenkuuluvuuden tunteella voidaan ehkäistä sosiaalista syrjäytymistä. (Uusitalo & Uusitalo-Malmivaara, 2014, s. 137–181.)

Hyvään elämään liittyy myönteinen sisäinen kokemus ja hyveellinen ja moraalinen elämäntyyli. Myönteinen sisäinen kokemus sisältää mielenrauhan, onnellisuuden, tyytyväisyyden, ilon sekä kiitollisuuden. Hyveellisellä ja moraalisella elämäntyyllillä tarkoitetaan oikeudentuntoa, luotettavuutta, rehellisyyttä sekä hyväntahtoisuutta. (Ojanen, 2011, s. 16–17.)

Maslowin tarvehierarkian mukaan onnellisuus rakentuu pyramidin mallissa, jossa pohjalla on fysiologiset tarpeet ja seuraavana turvallisuuden tarpeet, yhteenkuuluvuuden ja rakkauden tarpeet, arvonannon tarpeet ja lopuksi itsensä toteuttamisen tarpeet. Pohjimmaiset tarpeet ovat perustarpeita ja huipulla olevat korkeampia tarpeita. Maslow on kuitenkin todennut myöhemmin, että tarpeet eivät välttämättä etene hierarkkisesti. (Opetushallitus. n.d. Tarpeet.)

Kansainvälinen terveysjärjestö WHO määrittää mielenterveyden hyvinvoinnin tilaksi, jossa ihminen näkee omat kykynsä ja selviytyy elämään kuuluvissa haasteissa

sekä työskentelee ja ottaa osaa yhteisönsä toimintaan. Ihmiset, jotka altistuvat köyhyydelle, väkivallalle, vammautumiselle tai epätasa-arvolle ovat riskialttiimpia sairastua psyykkisesti. (WHO. n.d. Mental Health.) Sijaishuoltopaikan tehtävänä on auttaa lasta voimistamaan mielenterveyttä ja selviytymään erilaisista menneistä ja tulevista vastoinkäymisistä.

Erilaiset vastoinkäymiset ovat luonnollinen osa elämäntiekua. Monet kriisit jättävät jälkensä, mutta niistä on mahdollista selviytyä. Mielenterveyden suojatekijöiden ja omien selviytymiskeinojen vahvistaminen auttavat selviytymään kriisitilanteissa. (Erkko & Hannukkala, 2018, s. 145.)

Resilienssi tarkoittaa psyykkistä joustavuutta ja selviytymiskykyä. Resilienssi on myös uudelleen orientoitumista. Resilienssi on osa mielenterveyttä ja syntyy yksilön ja yhteisön välisessä vuorovaikutuksessa. Erityisesti yhteisön tuki on osa resilienssin ylläpitoa. (Mieli. 2022. Resilienssi auttaa selviytymään.) Resilienssiä voi vahvistaa, kun löytää kyvyn hyödyntää omia voimavaroja sekä muiden ihmisten ja yhteisön voimavaroja. (Lipponen, 2020, s. 24.)

Kuten aiemmin tuli jo ilmi, sijaishoitopaikan velvollisuutena on myös tähdätä lapsen itsenäiseen selviytymiseen. Mielen suojatekijöitä ja resilienssiä vahvistamalla voidaan tukea lasten tulevaisuutta ja selviytymistä myös kriisitilanteissa. Resilienssi liittyy olennaisesti myös lapsen kuntoutukseen.

Mielen suojatekijät koostuvat sisäisistä ja ulkoisista suojatekijöistä. Sisäisiä suojatekijöitä ovat fyysinen terveys, omasta hyvinvoinnista huolehtiminen, mielenterveyttä tukevat valinnat, itsetunto, ongelmanratkaisutaidot, tunnetaidot, vuorovaikutustaidot, kyky luoda ja ylläpitää ihmissuhteita sekä omien arvojen mukainen elämä. Ulkoisia suojaavia tekijöitä ovat hyvät varhaiset ihmissuhteet, sosiaalinen tuki, perhesuhteet, koulutusmahdollisuudet, hyväksytyksi tuleminen, työ ja toimeentulo, työyhteisön ja esihenkilön tuki, kuulluksi tuleminen, vaikuttamismahdollisuudet, turvallisuus sekä erilaiset yhteiskunnan auttamisjärjestelmät. (Mieli. 2022. Suojatekijät vahvistavat, riskitekijät heikentävät mielenterveyttä.)

5.2 Arvot ja arvokasvatus sijaishuollossa

Lastensuojelun tehtävänä on olla lasta varten ja lapsen puolella. Tästä syystä lastensuojelu on arvosidonnaista. Arvoista keskeisimmät pohjautuvat perustuslain lisäksi kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin sekä niiden taustalla vaikuttaviin kansainvälisesti hyväksytyihin arvoihin. Myös sosiaalialan arvot ovat sopusuhtassa lastensuojelun arvojen kanssa. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Lastensuojelun arvot ja periaatteet; Heikkinen, 2017, s. 10–23.)

Arvot ovat sitä, mitä pidetään hyvänä ja tärkeänä elämässä. Arvot ovat kuin päämääriä, joiden pohjalta tehdään valintoja sekä suhtaudutaan vastaantuleviin asioihin. Arvoja voidaan luokitella hedonistisiin arvoihin, vitaalisiin arvoihin, esteettisiin arvoihin, tiedollisiin arvoihin, uskonnollisiin arvoihin, sosiaalisiin arvoihin, mahtiarvoihin, oikeusarvoihin, eettisiin arvoihin sekä ekologisiin arvoihin. (Erkko & Hannukkala, 2018, s. 201–202.) Arvot vaikuttavat valintoihin, mitä ihminen tekee elämässään. Omien arvojen tunnistaminen on tärkeä osa itsetuntemusta. Omien arvojen mukainen toiminta lisää hyvinvointia, kun taas arvojen vastainen toiminta ja arvoristiriidat voivat aiheuttaa stressiä, paineita sekä toimintavaikeuksia. (Mieli. 2021. Millaisia asioita arvostan.)

Yksi nuoruuden kehitystavoitteista on arvomaailman muodostuminen. Arvomaailma muodostuu siten, että nuori reflektoi omia ajatuksiaan ystävien, vanhempiensa sekä muiden läheisten ajatuksiin. Arvoja hakiessaan nuori sitoutuu eri aatteisiin ehdottomasti. Arvot saattavat vaihtua useasti. Arvomaailman rakentuminen pitää myös sisällään kritiikin ja kyseenalaistamisen vanhempien arvoja kohtaan. (Erkko & Hannukkala, 2018, s. 201.)

Moraalikäsityksen kehityksessä arvot sisäistetään omaksi ääneksi eli omaksitunnoksi. Moraalin rakentuminen tukee mielenterveyttä ja se on oikean ja väärän sekä hyvän ja pahan erottamista toisistaan. Lisäksi moraali auttaa hahmottamaan sopivan käyttäytymisen rajoja. Moraalikasvatus opettaa lasta kantamaan vastuun teoistaan ja tekemään itsenäisiä arvovalintoja. Nuorisotyössä moraalikasvatusta

tehdään myös tiedostamatta. Arvovalintoja tehdessään nuori voi tarvita aikuisen ohjausta sillä nuori ei aina pysty hahmottamaan tekojensa seurauksia ja tarvitsee tähän aikuisen tukea ja opastusta. Kasvatustyössä myös arvottomuudella on oma merkityksensä. Arvovapaa kasvatusta ei automaattisesti tarkoita suvaitsevaisuutta ja laaja-alaisuutta. Se voi myös usein olla rajattomuutta ja välinpitämättömyyttä. Jos nuori ei saa aikuiselta osakseen arvokasvatusta, hän omaksuu piiloarvoja ympäristöstään. Nuorelle voi tulla arvoja esimerkiksi ystäväpiiristä tai mediasta. Tällaisissa tapauksissa nuori oppii usein alkukantaisia eli primitiivisiä arvoja tai epäkypsää moraalialia. (Erkko & Hannukkala, 2018, s. 204–206.)

Arvokasvatuksessa sijaishuollon ammattilainen auttaa lasta tekemään eettisiä ja vastuullisia päätöksiä omassa elämässään. Arvokasvatusta auttaa lasta ymmärtämään ja puolustamaan omien oikeuksiensa lisäksi myös muiden oikeuksia. Arvokasvatusta tukee lapsia moraaliseen pohdintaan, kehittää lasten omia arvoja ja edistää eettistä toimintaa. Arvokasvatusta edesauttaa itsetuntoa, empatiaa, sosiaalisia taitoja, vastuullisuutta, konfliktien ratkaisua, tulevaisuuden suunnittelua, psyykkistä ja emotionaalista hyvinvointia sekä kulttuurista monimuotoisuutta. (Heiskanen ja muut, 2023.)

5.3 Tunnetaidot

Tunnetaidot kehittyvät syntymästä läpi koko elämän. Lapset ja nuoret harjoittelevat aluksi tunteita aikuislähtöisesti. Murrosiässä koulun ja kaverisuhteiden merkitys tunnetaitojen harjoittamisessa korostuu. Myös kodin ulkopuolisilla aikuisilla, esimerkiksi nuorisotyön ammattilaisilla, on tärkeä rooli tunnesäätelykeinojen tukemisessa. Tunnetaidot ovat yksi tärkeimpiä keinoja tukea mielenterveyttä. Tunnetaidot myös vahvistavat itsetuntemusta. (Erkko & Hannukkala, 2018, s. 75.)

Tunteet ovat yksilöllisiä ja elämässä jatkuvasti mukana ja ne ovat tärkeitä jopa eloonjäämisen kannalta. Tunteet ovat kaikki merkityksellisiä ja niitä on tärkeää kuunnella. Ne opettavat kokemuksen kautta ja auttavat tilanteiden ennakoimi-

sessä. Tunteet kertovat myös hyvinvoinnin kannalta tärkeitä viestejä ja saavat ihmiset hakeutumaan esimerkiksi turvallisten ja hyvien ihmissuhteiden piiriin. (Erkko & Hannukkala, 2018, s. 75–76.)

Hyvät tunnetaidot ovat kyky tunnistaa, sanoittaa ja ilmaista tunteita. Tunnetaidot vähentävät stressiä, lisäävät energiaa ja auttavat huolehtimaan omasta terveydestä. Tunteiden torjuminen voi lisätä masennusta ja aiheuttaa hallitsemattomia tunteenpurkauksia. Pitkittyneet kielteiset tunnetilat voivat heikentää fyysistä terveyttä, hidastaa sairaudesta toipumista ja jopa lisätä kuolemanvaaraa. (Erkko & Hannukkala, 2018, s. 76.)

Tunnetaitojen lähtökohta on tunteiden havainnointi ja tiedostaminen. Tunnetaitoja ovat myös kyky ilmaista ja sanoittaa tunteita. Tunteiden säätelyllä tarkoitetaan tunteiden hallintaa ja käyttäytymisen hillitsemistä. Tunteiden säätely on myös hyödyllisten tunteiden tuottamista ja vahvistamista. Hallinnalla ei tarkoiteta tukahduttamista tai kieltämistä. Tunteita koetaan turvallisesti ja niitä ilmaistaan, kanavoidaan sekä työstetään rakentavasti. (Erkko & Hannukkala, 2018, s. 77.)

Tunnetaidot auttavat vuorovaikutuksessa ja niiden avulla yksilö ymmärtää toisten tunteita, kokee empatiaa ja viestii omista tarpeistaan. Jokaisella tunteella on viesti, ja siten mikään tunne ei ole hyvä tai paha. (Mieli. 2021. Nuorten tunteet ja tunnetaidot.) Tunnetaidot antavat ymmärrystä itsestään ja muista ihmisistä sekä kehittävät empatiaa. Tunnetaidot ovat apuna myös ihmissuhteiden rakentamisessa. Tunnesäätelyllä kyetään hillitsemään käytöstä ja tekemään yhteistyötä muiden ihmisten kanssa. Lapset oppivat tunnetaitoja heijastamalla aikuisten toimintaa omaan toimintaansa. (Unicef, Backović ja muut, 2021, s. 9–10.)

Itsesäätely on taito, joka kehittyy läpi elämän. Onnistuneessa itsesäätelyssä ihminen kykenee suhteuttamaan oman käytöksensä ympäristön odotuksiin. Itsesäätelyn onnistumiseksi on merkittävää tietää mitä ympäristö yksilöltä odottaa. Itsesäätely on kytköksissä voimavaroihin ja esimerkiksi kuormittuneessa elämäntilan-

teessa myös itsesäätely on haastavampaa. Itsesäätelytaitoja voi kehittää tarkoituksellisesti. Harjoittelu mahdollistaa taitojen automatisoitumisen. (Matilainen ja muut, 2021, s. 27–29.)

5.4 Kiintymyssuhteet lastensuojelussa

John Bowlbyn 70-luvulla kehittämän teorian mukaan lapsi kiintyy aikuisiin, jotka tarjoavat hänelle hoivaa tietyin ehdoin. Kiintymyksellä tarkoitetaan tunnesidettä, jonka lapsi luo sellaiseen henkilöön, jota pitää turvallisenä. Häden hetkellä lapsi turvautuu luotettavimpina pitämäänsä aikuiseen. (Rusanen, 2021, s. 27.) Kiintymyssuhde on koko ihmisen eliniän kestävä malli, jossa korostetaan turvallisuuden tunteen tarjoavien henkilöiden roolia. (McLeod, 2024.)

Kiintymyssuhteen kuusi osatekijää (Hughes, 2011, s. 19) on lueteltu kuvassa 1.

Kuva 1 Kiintymyssuhteen osatekijät

Turvallinen kiintymyssuhde tukee kehitystä fysiologisessa ja emotionaalisessa säätelyssä, itseluottamuksessa, lannistumattomuudessa, sosiaalisissa taidoissa, empatiassa, symbolisissa leikeissä, ongelmanratkaisussa, älyllisessä kehityksessä,

viestinnällisissä ja kielellisissä taidoissa sekä omanarvontunteessa. Lapsuusiän kehityksen lisäksi turvallinen kiintymyssuhde vaikuttaa nuoruusikään ja aikuisuuteen. (Hughes, 2011, s. 20.) Kiintymyssuhdeteorian mukaan perusta sosiaalisemotionaalille kehitykselle luodaan varhaislapsuudessa, mutta muutos on mahdollinen koko eliniän lapsuuden, nuoruuden ja aikuisuuden ihmissuhteiden myötä. (McLeod, 2024.)

Yksi lastensuojelun tärkeimmistä tehtävistä on turvata lapsen kiintymyssuhde. Epäedullisissa olosuhteissa lapsi voidaan ottaa huostaan ja sijoittaa sijaisperheeseen, perhekotiin tai lastensuojeluyksikköön. Lapsella on sijoituksen alussa turvatomuutta sekä kehitystä haittaavia muita kokemuksia. Lapsi oireilee sijoituksen alussa usein siksi, että joutuu hiljalleen hylkäämään aiemmin luomansa haitallisen kiintymyssuhteen uuden tieltä ja hänellä voi kestää hetken, ennen kuin pystyy luottamaan siihen, että sijoituksen tarjoama hoiva voi olla jotain parempaa. (Sinkkonen, 2018, s. 175–178.)

Uusien kiintymyssuhteiden esteenä on usein lapsen kokema kaltoinkohtelu ja väkivalta. Joskus lapsen stressijärjestelmä ja keskushermosto voivat olla niin vahingoittuneet, että sijoituksen aikana ei päästä paljoakaan eteenpäin. Lapsen voimakas oireilu voi myös johtaa sijoituspaikan vaihtumiseen, jolloin lapsi tuntee tulleensa hylätyksi yhä uudelleen. (Sinkkonen, 2018, s. 175–178.)

Lastensuojeluyksiköiden ja perhekotien käytäntönä on tavallisesti omaohjaajuus. Omaohjaaja toimii yhteyshenkilönä sijoituspaikan ja lapsen vanhempien välillä, luo struktuuria arkeen, huolehtii käytännön asioista sekä lapsen menoista ja on tutustunut lapsen aiempiin kokemuksiin sekä sijoituksen syihin. Omaohjaajuudella on arjen sujumuuden lisäksi myös tärkeä psykologinen merkitys. Lapsi tietää, että hänen asioistaan huolehditaan ja että hän on tärkeä. (Sinkkonen, 2018, s. 175–178.)

5.5 Sosiaalipedagoginen työote sijaishuollossa

Sosiaalipedagogisella työotteella on vahvat perinteet suomalaisissa lastensuojelulaitoksissa. Sosiaalipedagogisessa laitospedagogisessa kasvatuksessa pidetään merkittävänä pedagogista suhdetta, yhteisön kasvatuksellisuutta sekä lasten ja nuorten tukemista kasvamisessa yhteiskunnan jäseniksi. Lapsi kohdataan laitoksessa ainutkertaisena ja huomioidaan hänen potentiaalinsa. Lapsen mahdollisuuksien kehitystä tuetaan, käsitellään elämässä kohdattuja asioita ja opetellaan elämäntaitoja. Kasvua tuetaan kokonaisvaltaisesti kohti itsenäisyyttä. Laitoksessa huomioidaan yhteisön hyödyt kasvatuksen suhteen. Yhteisössä opitaan vuorovaikutustaitoja, ryhmässä toimimista, vastuun kantamista, itsetuntemusta sekä itseluottamusta. Tavallinen arki on usein huostaanotetuille lapsille terapeutista sekä kasvattavaa ja laitoksessa siihen tulee tietoisesti kiinnittää huomiota. Arjesta rakennetaan hyvää, turvallista ja yhteisöllistä. Sijaishuollossa otetaan huomioon arjen ennustettavuus luomalla struktuuria sekä sääntöjä. Pelkkä kodinomaisuus ei sijaishuollossa ole riittävä vaan täytyy huomioida myös lasten erityistarpeet. (Nivala, 2019, s. 291–292.)

6 OSALLISUUS SIJAISHUOLLOSSA

Laki ja YK:n lastenoikeuksien sopimus määrää myös lasten osallisuudesta. YK:n lastenoikeuksien sopimuksessa pykälässä 12 määrätään seuraavasti: ”Lapsella on oikeus ilmaista omat mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa ja ne on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.” Suomen perustuslaki (731/1999) määrää pykälässä 6, että ”Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.” Nuorisolaissa (1285/2016) säädetään pykälässä 24 seuraavasti: ”kunnan ja valtion viranomaisen tulee tarjota ja järjestää nuorille mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa paikallista, alueellista ja valtakunnallista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn tai heitä tulee muutoin kuulla mainituissa asioissa. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa.” Perusopetuslaissa säädetään jokaisen oppilaan oikeudesta osallistua (Lapsiystävällinen kunta. Unicef. n.d. Mitä laki sanoo lapsen osallisuudesta?) ja lisäksi oppilashuoltolaissa (1287/2013) pykälässä neljä säädetään yhteisöllisestä opiskelijahuollosta. Lastensuojelulaki (417/2007) pykälässä neljä säätää yhdeksi lastensuojelun keskeiseksi periaatteeksi mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan. Pykälässä viisi kerrotaan, että lastensuojelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen tai nuoren mielipiteisiin ja toivomuksiin. Lastensuojelulain neljäs luku käsittelee kokonaisuudessaan lapsen osallisuutta. Lasten ja nuoren osallisuus on siis huomioitu laajasti myös Suomen lainsäädännössä.

Osallisuus kuvaa ihmisen ja yhteisön välistä suhdetta. Osallisuus toteutuu silloin, kun ihminen toimii osana yhteisöä sekä kokee olevansa osa yhteisöä. Osallistuminen on ihmisen toiminnallista läsnäoloa inhimillisissä suhteissa. Osallisuutta ilmenee monentyyppisissä ja monen kokoisissa yhteisöissä. Osallisuuden kannalta on tärkeää, että ihminen voi vaikuttaa yhteisiin asioihin, tulla kuulluksi sekä ottaa osaa kehittävään toimintaan. (Nivala, 2019, s. 138.)

Tavallisen arjen lisäksi sijaishuollossa tulee luoda laajasti erilaisia osallistumisen mahdollisuuksia ja tukea osallisuutta. Jokainen lapsi kohdataan luovana ja aktiivisena toimijana – ei vain työn kohteena. On tärkeää, että lapset saavat vaikuttaa toimintaan sekä toimintaympäristöön kuten esimerkiksi laitoksen toimintatapoihin. Vahvistaakseen lasten keskinäistä ryhmätoimintaa ja kokonaisvaltaista kehitystä laitoksessa tulee mahdollistaa liikunta, retket, luova toiminta sekä taiteellinen toiminta. (Nivala, 2019, s. 292–294.)

Lapsen pitää saada olla mukana toteuttamassa, arvioimassa ja määrittämässä työtä, jota tehdään hänen etunsa vuoksi. Osallisuus on merkittävää oman identiteetin kehittymisen kannalta ja se on yksi kasvun ja kehityksen perusedellytys. Osallisuuden kautta opitaan yhteiselo. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos & Brady, 2013, s. 149.) Osallisuuden edistämisen keinoja ovat osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien tukeminen, oikeanlaisen ja riittävän tuen tarjoaminen sekä työelämään pääsyn ja työssä pysymisen tukeminen. (THL. Hyvinvointi- ja terveyserot. 2023. Osallisuus.) Lastensuojelussa osallisuus tarkoittaa suunnitelmia, päätöksiä, ratkaisuja, toimenpiteitä ja niiden perusteluita sekä mahdollisuuksia ilmaista mielipiteensä ja vaikuttaa näihin asioihin. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Lapsen osallisuus.)

Osallisuus rakentuu osallistumisen vapaaehtoisuudesta, mahdollisuudesta saada tietoa, mahdollisuudesta vaikuttaa prosessiin, mahdollisuudesta ja tuesta omien ajatusten sekä mielipiteiden ilmaisuun ja mahdollisuudesta itsenäisiin päätöksiin. Lapsi on osallisena kaikissa häneen kohdistuvissa lastensuojelun toimissa. Lastensuojelun työntekijät ovat velvollisia turvaamaan lapsen osallisuuden lastensuojelua toteuttaessaan. (THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Lapsen osallisuus.)

6.1 Kohtaaminen ja vuorovaikutus

Kohtaaminen ja vuorovaikutustilanteet muodostuvat viidestä eri tasosta. Puheviestintä käsittää alleen sanat ja verbaaliset ilmaisut. Fyysinen viestintä on eleitä,

ilmeitä, ryhtiä, liikkumista, äänensävyä, puhetapaa, vaatetusta ja tuoksuja. Intui-
tiivinen viestintä tarkoittaa käsitteitä, merkityksiä, ideoita, arvoja, yksilöllisyyttä ja
ihanteita. Tunneviestintä kattaa alleen ilmapiirin, tunnelman, persoonallisuustyy-
lit sekä tunteet. Voimien viestintä on taas haluamista, tahtomista, hyväksyntää,
torjuntaa, intohimoa, valtaa sekä manipulointia. (Dunderfelt, 2016, s. 16.)

Keskeinen ominaisuus vuorovaikutukselle on vastavuoroisuus. Hyvää vuorovaiku-
tusta on esimerkiksi läsnäolo, kuuntelu, rohkaisu, kannustaminen, myönteinen pa-
laute, tuki, myötätunto, huomioiminen sekä ilahduttaminen. Hyvään vuorovaiku-
tukseen tarvitaan empatiaa. Vuorovaikutus ei myöskään ole pelkkiä sanoja vaan
kaikki muiden ihmisten välillä tapahtuva toiminta on vuorovaikutusta. (Mieli.
2024. Vuorovaikutustaitoja voi oppia.)

6.2 Saavutettavuus on tärkeä osa osallisuutta

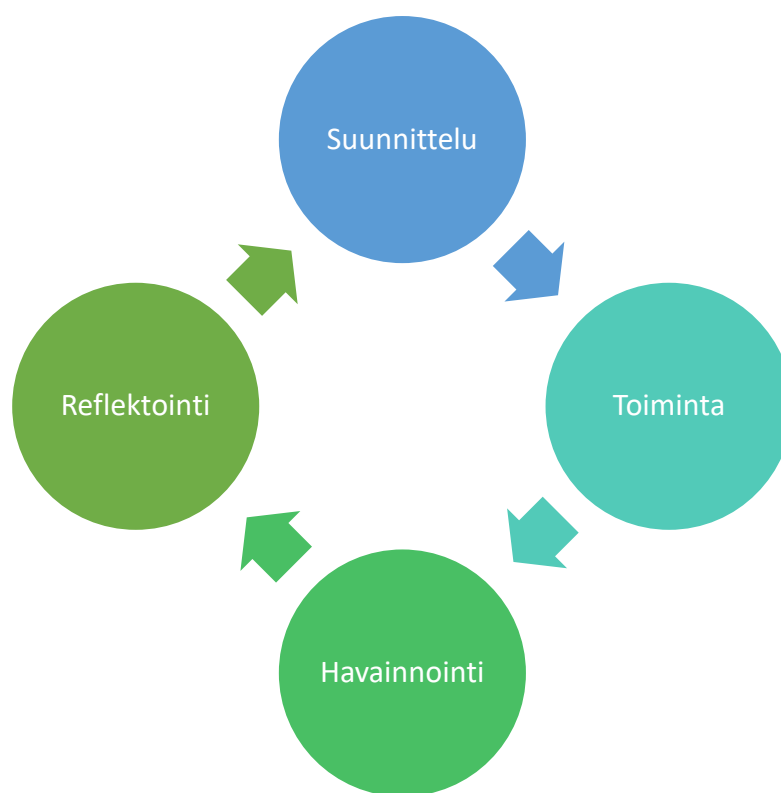
Jotta osallisuus olisi mahdollista, on yhteisten asioiden oltava kaikkien saavutetta-
vissa. Saavutettavuudella viitataan muuhun kuin fyysiseen ympäristöön. Saavutet-
tavuus toimii esimerkiksi verkkosivuilla, viestinnässä ja palveluissa. Palveluntuot-
tajien tarjoamaa tietoa tulisi olla saatavilla eri muodoissa kuten painettuna tietona
ja sähköisessä muodossa. Sisällön tulisi olla selkeää ja ymmärrettävää. (Invalidi-
liitto. n.d. Saavutettavuus.)

Sosiaalisella saavutettavuudella tarkoitetaan sitä, että se näkyy asenteissa, yhden-
vertaisuudessa ja syrjimättömyydessä. (Invalidiliitto. n.d. Saavutettavuus.) Syrji-
mätön kieli kunnioittaa kaikkien ihmisarvoa, se ei sisällä loukkaavia termejä tai
haukkumasanoja eikä siinä käytetä stereotypioita. Syrjimätön kieli tunnetaan
usein myös nimellä inklusiivinen kieli ja se tarkoittaa sellaista kieltä, joka pyrkii ot-
tamaan mukaan mahdollisimman monet ihmiset jättämättä ketään ulkopuoliseksi.
Syrjimätön kieli on tärkeää siksi, että se on kohteliasta, se rakentaa todellisuutta
sekä antaa ihmisille mahdollisuuden osallistua. (Vainikainen, 2022. s. 9–11.)

Viestinnän tarkoitus on olla ymmärrettävää. Vaikeaselkoinen kieli voi pahimmillaan karkottaa lukijoita ja kuulijoita. Selkeä kieli on ymmärrettävää yleiskieltä ja sen käyttöön tulisi kaikkien viestijöiden pyrkiä. Se ei sisällä hankalia termejä ja noudattaa kielioppisääntöjä. Selkeään kieleen pyrittäessä on tärkeää tiedostaa, kenelle viestintä on suunnattu ja mitä kohderyhmä ymmärtää; esimerkiksi vanhuksille tutut termit voivat olla nuorille vieraita. Selkeä kieli ei jätä ketään ulkopuoliseksi, kun taas akateeminen kieli tai ammattilaissanasto voivat sen tehdä. (Vainikainen, 2022, s. 16–19.)

7 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI

Opinnäytetyön prosessissa kehittämistyön työkaluksi hahmottui spiraalimalli (Toikko ja muut, 2009, s. 66–67). Toimintaa suunniteltiin, havainnoitiin ja reflektoidtiin useasti opinnäytetyöprosessin aikana. Lisäksi spiraalimalli palvelee hyvää kohtelua koskevan suunnitelman jatkokehitystä, sillä suunnitelma tulee arvioida ja päivittää lain määräämällä tavalla vuosittain.

Kuva 2 Kehittämistyön spiraalimalli

Lastensuojelulaissa määrätään selkeästi Hyvän kohtelun suunnitelman laatimisesta, ja suunnitelma tehdään yhteistyössä lasten kanssa. Halusimme kiinnittää tähän erityistä huomiota ja mahdollistaa lasten osallistumisen heille mielekkäällä tavalla. Idea pelillistämisestä ja Seppo-sovelluksen hyödyntämisestä syntyi tämän

ajatuksen pohjalta. Lisäksi viestinnän näkökulmasta prosessissa oli oleellisena kysymys siitä, kenelle viestitään. Vaikka hyvän kohtelun suunnitelma toimii apuvälineenä Tahtorannan henkilöstölle, valvontaviranomaisille sekä sijoittaville hyvinvointialueille, ovat sen pääfokuksena kuitenkin lapset. Suunnitelman tuli olla selkeä ja helppolukuinen ja palvella nimenomaan Tahtorannan lapsia. Kielen selkeys ja saavutettavuus oli osana koko prosessia. Myös visuaalisuus oli tärkeä osa suunnitelman rakentamista ja tästä syystä valitsimme Canva-verkkosivuston konkreettisen Hyvän kohtelun suunnitelma -tuotoksen tekemiseen.

7.1 Opinnäytetyön suunnittelu

Ennen toteutusta perehdyimme huolellisesti lastensuojelulakiin, sijaishuollon omavalvontaan ja hyvää kohtelua koskevaan suunnitelmaan. Teimme harjoituspellejä Seppo.io-alustalle ja kävimme tiivistä keskustelua Tahtorannan esihenkilöstön kanssa siitä mikä on organisaation toive hyvää kohtelua koskevan suunnitelman suhteen. Lisäksi olimme yhteydessä Seppo.io-alustan henkilökuntaan ja tiedotimme heitä tekemästämme opinnäytetyöstä.

Suunnitelmaan käytettävän kielen osalta perehdyimme osallisuuden ja saavutettavuuden lisäksi Hallintolakiin (434/2003) ja sen yhdeksännen pykälän vaatimukseen hyvästä kielestä. Hallintolain mukaan viranomaisen kielenkäytön tulee olla asiallista, selkeää ja ymmärrettävää. Lastensuojelutyössä käytetään yhteistä kieltä lapsen kanssa ja tällöin kommunikointi voi tapahtua jossain määrin eri tavalla kuin tavanomaisessa virkakielessä. Suhtautumisen lapseen tulee kuitenkin olla aina asiallista ja lasta kunnioittavaa. (Räty, 2019, s. 91.) Kielen suhteen kiinnitimme huomiota kohderyhmään ja halusimme tehdä suunnitelmasta lapsilähtöisen myös verbalisella tasolla.

Marraskuussa 2023 saimme valmiiksi Seppo-pelin. Seppo-peliä pilotoimme ennen varsinaista peliä. Pilotointiin osallistuivat myös Tahtorannan esihenkilöt. Pelin suunnittelussa huomioitiin lastensuojelulaissa määritetyt kohdat, joita hyvää koh-

telua koskevan suunnitelman täytyy sisältää. Pilotointivaiheessa kiinnitettiin huomiota sanojen ja termien selkeyteen. Suostumus haluttiin kerätä lapsilta pelin alussa ja jatkamalla pelaamista eteenpäin nuori hyväksyi osallistumisen. Erillisten suostumuslomakkeiden käyttö nähtiin osallistumista hankaloittavana tekijänä. Ennen peliä lapsille kerrottiin osallistumisen olevan vapaaehtoista ja anonymiteettia noudattavaa. Lisäksi pelin alussa kerrottiin mihin vastauksia hyödynnetään ja mikä on hyvää kohtelua koskeva suunnitelma.

Pilotointivaiheessa esihenkilötaholta nousi esille idea yhteisestä purkutilaisuudesta, jossa vastauksissa esiin nousseet seikat käydään läpi ja tehdään yhteenveto. Purkutilaisuudessa lapsilla oli vielä mahdollisuus saada äänensä kuuluviin. Lisäksi suunnitteluvaiheessa nousi esiin lasten innostaminen osallistumiseen pienen palkinnon avulla.

Peliin vastaamista haluttiin helpottaa siten, että lapsilla oli mahdollisuus vastata kirjoittamalla, ottamalla kuvan, nauhoittamalla äänitteen tai kuvaamalla videon. Lisäksi osallistuminen haluttiin mahdollistaa kaikille niin, että sai tarvittaessa pyytää apua Tahtorannan henkilökunnalta, vastata yhdessä toisten lasten kanssa tai vastata yhdessä Tahtorannan työntekijän kanssa. Jo suunnitteluvaiheessa oli vahvasti läsnä ajatus siitä, että hyvää kohtelua koskeva suunnitelma tehdään nimenomaan lapsia varten. Suunnitelmaan osallistuminen haluttiin toteuttaa lasten näkökulmasta.

7.2 SWOT-analyysi

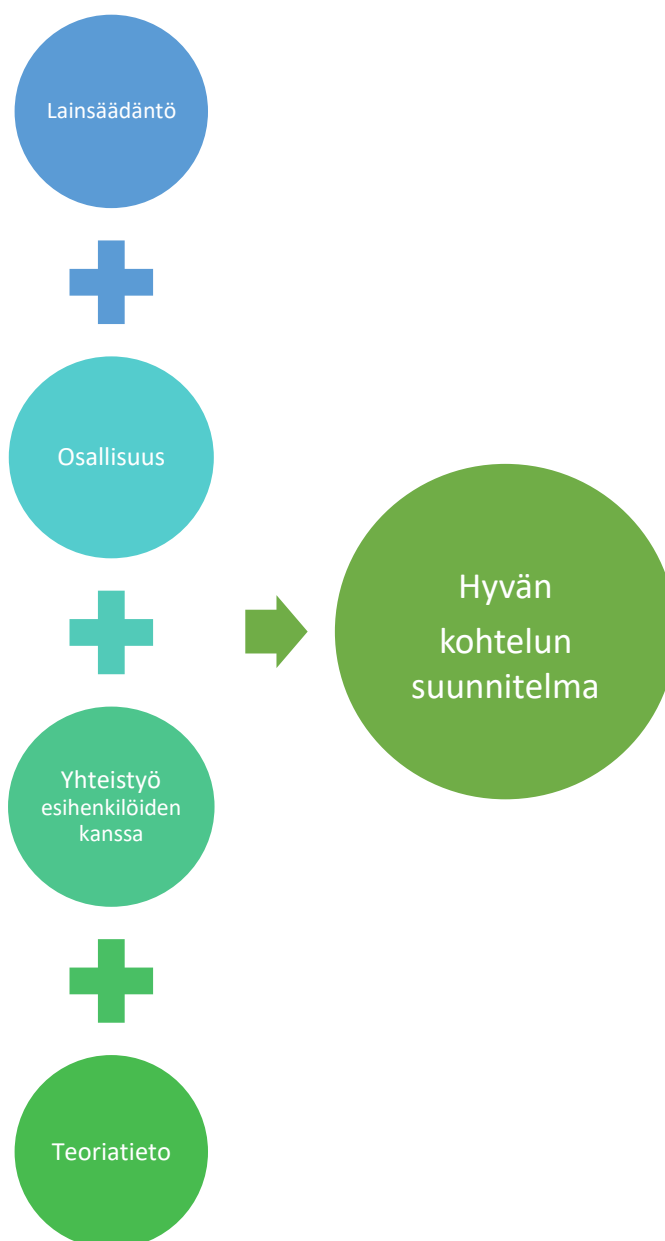
SWOT-analyysissä nostetaan esiin tutkimuksen vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat. (Suomen Riskienhallintayhdistys. n.d. Nelikenttäanalyysi – SWOT.) Näitä asioita on mietitty itse tuotoksen ja tutkimuksen toteutuksen sekä tilaajaorganisaation kannalta.

Taulukko 1 Swot-analyysi

7.3 Opinnäytetyön toteutus ja lasten osallistaminen

Prosessin keskeisinä elementteinä koko opinnäytetyön ajan toimivat lasten osallistaminen, teorian tiedon hyödyntäminen, tiivis yhteistyö Tahtorannan johtajien kanssa sekä lainsäädännön laaja huomioiminen. Prosessin toteutuminen edellytti jatkuvaa perehtymistä lastensuojelua koskeviin lakeihin ja keskeisiin teorioihin.

Kuva 3 Prosessin keskeiset elementit

Marraskuun 2023 alussa tapasimme opinnäytetyön ohjaajan koululla ja kävimme läpi Seppo-pelin. Peli lähetettiin samalla kommentoitavaksi Tahtorannan johtajille. Peliin tehtiin yhteensä seitsemäntoista tehtävää. Ensimmäisessä tehtävässä toivottimme nuoret tervetulleiksi peliin, ja olimme koonneet pelin säännöt ja vapaaehtoisuuden vielä videon muotoon. Ensimmäisen tehtävän jälkeen pelissä siirryttiin toiselle pelilaudalle, joka sisälsi loput kuusitoista tehtävää. Tehtävät oli jaoteltu otsikoin seuraavasti: hyvä kohtelu, arki laitoksessa, kohtaaminen, yleiset toimintatavat, hyvä hoito ja kasvatus, omaohjaaja, ikätasoinen kohtaaminen ja itsemääräämisoikeus, Tahtorannan säännöt, turvallisuus, rajoitustoimenpiteet, rajoitustoimenpiteiden jälkeinen aika, oikeusturvakeinot, dokumentointi, osallisuus, yksityisyys sekä sana on vapaa. Tehtävissä oli mukana apukysymyksiä ja joitakin termejä, kuten dokumentointi ja osallisuus, oli avattu.

Peli toteutettiin Tahtorannassa 8.11.2023, jolloin kaikki halukkaat osallistujat vastasivat kysymyksiin. Pelille oli annettu aikaa välille 8. - 22.11.2023, mutta vastaukset saatiin peliin jo ensimmäisen päivän aikana. Peliin osallistui yhdeksän neljästätoista lapsesta, mutta pelin kävi katsomassa yhteensä yksitoista lasta. Kaksi osallistujaa ei halunnut jatkaa pelissä eteenpäin ja vastata kysymyksiin, ja tämän tulkitsimme vapaaehtoisuuteen perustuvana kieltäytymisenä. Osa lapsista vastasi kaikkiin kysymyksiin ja osa vastasi lähes kaikkiin. Suurin osa suoritti pelin itsenäisesti. Seppo-pelin kautta lapsilla oli mahdollisuus laittaa apupyynnö ja lisäksi lapsia oli tiedotettu ennen pelin alkua, että he saavat halutessaan kysyä opinnäytetyön tekijöiltä neuvoa. Lisäksi apua sai pyytää keneltä tahansa Tahtorannan henkilöstöön kuuluvalta työntekijältä. Nuorimpien osallistujien kanssa toimittiin siten, että aikuinen on läsnä ja saavutettavissa nopeasti, jotta lapsi saa heti tarvitsemansa avun. Pelin toteutuksessa huomioitiin, että kysymykset voivat olla vaikeita ymmärtää nuorimmille. Kaikki peliin osallistuneet saivat kiitoksena pienen palkinnon pelin jälkeen. Palkintona oli suklaapatukka ja tikkari.

22. marraskuuta 2023 peliin osallistuneiden ja pelin tekijöiden kesken pidettiin yhteinen purkutilaisuus, jossa on ollut tarjolla pizzaa. Ennen purkutilaisuutta olimme koostaneet lasten vastaukset yhteen ja huomioineet sen, etteivät vastanneiden vastaukset ole tunnistettavia. Purkutilaisuuden yhteydessä lapsilla oli vielä mahdollisuus vaikuttaa suunnitelman sisältöön. Kaikki osallistujat hyväksyivät koostamamme vastaukset ja esiin nousi vielä muutamia kommentteja. Keskustelun ja vastausten pohjalta on koostettu kokonaisuus, joka on ollut kaikille mieluinen. Purkutilaisuuden lopuksi kiitimme kaikkia osallistujia ja kerroimme vielä uudestaan hyvää kohtelua koskevan suunnitelman tarkoituksen. Lisäksi saimme arpoa kaikkien osallistujien kesken Seppo-teemaisen hupparin, jonka olimme saaneet sponsorointina kyseiseltä yritykseltä.

Joulukuussa 2023 lähdimme koostamaan hyvää kohtelua koskevaa suunnitelmaa lasten vastausten sekä keräämämme teoritiedon pohjalta. Suunnitelmassa olemme huomioineet selkeyden, visuaalisuuden, teoritiedon ja omakohtaisen kokemustiedon Tahtorannan työntekijän roolissa. Hyvää kohtelua koskevan suunnitelman nimesimme Hyvän kohtelun suunnitelmaksi, ja suunnitelman koostaminen jatkui myös tammikuussa 2024. Suunnitelma on työstetty kokonaisuudessaan Canva-verkkosivustolla poissulkien kanteen sisällytetty kuva, joka on Tahtorannan nuoren suunnittelema ja toteuttama, sekä muut tuotokseen sisällytetyt Tahtorannassa otetut kuvat. Hyvän kohtelun suunnitelman värimaailma on haluttu pitää yhtenäisenä tilaajaorganisaatio Familiarin kanssa.

Hyvän kohtelun suunnitelman tekemisessä yksi tärkeä työkalu oli Lastensuojelun keskusliiton julkaisema Meidän oma valvontasuunnitelma – Opas nuorten osallisuutta tukevaan omavalvontatyöhön lastenkodeissa (Hoikkala & Pollari, 2019). Opas toimi hyvänä tukena suunnitelman rakenteen ja kokonaisuuden hahmottamisessa sekä vahvisti perustelujen ja yhteisymmärryksen tärkeyttä sijaishuollon lasten ja aikuisten välillä. Suureksi hyödyksi olivat myös Familiar Tahtorannan omat materiaalit, kuten omavalvontasuunnitelma, hoito-, kasvatusta- ja kuntoutusprosessin kuvaus, sekä aiempi yksikön hyvää kohtelua koskeva suunnitelma.

Halusimme tehdä suunnitelmasta kattavan siten, että lapsella on aina mahdollisuus palata suunnitelmaan, jos jokin asia Tahtorannan arjessa jää mietityttämään. Suunnitelmasta voi tarkastaa, mitä siellä sanottiin asiasta. Suunnitelmassa kuvataan kokonaisvaltaisesti ja perustellen Tahtorannan arkea ja toimintatapoja sekä lapsen oikeuksia ja velvollisuuksia. Suunnitelmaan on sisällytetty myös lapsille hyödyllisiä lähteitä, joista voi halutessaan etsiä lisätietoa. Lisäksi lapsia kannustetaan missä tahansa asiassa juttelemaan sijaishuoltopaikan työntekijöiden kanssa ja tarvittaessa olemaan yhteydessä omaan sosiaalityöntekijäänsä.

Ennen valmiin tuotoksen julkaisua, Hyvän kohtelun suunnitelmaa esiteltiin Tahtorannan nuorille ja aikuisille. Heiltä saadun palautteen perusteella tehtiin vielä joitain muutoksia lopulliseen suunnitelmaan. Tahtorannan johtajille tuotosta näytettiin jo tekovaiheessa ja valmis Hyvän kohtelun suunnitelma on hyväksytetty heillä.

Hyvän kohtelun suunnitelma on yksikössä kaikkien nähtävillä ja se annetaan tiedoksi kaikille Tahtorantaan muuttaville lapsille. Konkreettinen esillä oleva suunnitelma on A5-kokoinen tuotos. Suunnitelma löytyy myös Familiar Tahtorannan internetsivuilta, josta sen pääsee helposti lukemaan. Verkkoversiossa on huomioitu se, että sisällysluettelosta klikkaamalla pääsee haluamaansa aiheeseen, jottei aina tarvitse koko tuotosta selata läpi. Verkkoversion myötä Hyvän kohtelun suunnitelma voi olla nuorella aina mukana esimerkiksi omassa puhelimessaan. Valmis suunnitelma on myös tämän opinnäytetyön liitteenä.

7.4 Opinnäytetyön eettisyys

Opinnäytetyössämme olemme noudattaneet tieteellisiä käytäntöjä ja eettisiä ohjeistuksia (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023, s. 11–17). Olemme perehtyneet myös Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n julkaisuun Ammattikorkeakoulujen eettisistä suosituksista (Kettunen ja muut, 2017). Lasten osallistuminen on ollut vapaaehtoisuuteen perustuvaa sekä anonyymiteettia noudattavaa. Olemme lisäksi molemmat työsuhteessa Familiar Tahtorantaan, joten myös työsopimuksemme velvoittaa vaitioloon ja lasten yksityisyyden suojeluun.

Lapsia on tiedotettu ennen osallistumista suunnitelman tarkoituksesta ja osallistumisesta. Nuorille on tarjottu mahdollisuus osallistua vastaamiseen yksin, yhdessä muiden nuorten kanssa tai yhdessä Tahtorannan henkilöstön kanssa. Tällä on pyritty huomioimaan saavutettavuus. Suunnitelmaan osallistumisesta on tiedotettu kaikkia Tahtorantaan sillä hetkellä sijoitettuja nuoria ja annettu kaikille tasavertainen mahdollisuus osallistumiseen.

7.5 Jatkokehitys

Halusimme tuoda Hyvän kohtelun suunnitelman kokonaisuudessaan liitteeksi opinnäytetyöhömme. Uskomme suunnitelman näkyvyyden lisäävän sijaishuollon läpinäkyvyyttä ja edistävän yhteiskunnallisesti sijaishuollon lasten etua. Toivomme, että suunnitelmasta on hyötyä muille suunnitelmaa laativille lastensuojeluyksiköille.

Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma Familiar Tahtorannassa tulee tarkastaa ja päivittää vuosittain. Hyvänä jatkokehityksen kohteena nousi esihenkilötaholta idea siitä, että suunnitelman rinnalle luodaan tiivistetympi suunnitelma, joka on helpommin tulkittavissa iältään nuoremmille lapsille. Jatkokehityksenä lähdemme koostamaan tiivistelmää hyvää kohtelua koskevasta suunnitelmasta kevään ja kesän 2024 aikana. Siihen asti vanha tiiviimpi suunnitelma toimii tiivistelmänä. Tiivistetyllä suunnitelmalla on tarkoitus huomioida nuorimmat lapset.

Suunnitelma on koostettu siten, että sivuja silmäilemällä voi lukea itselle merkittävät asiat. Suunnitelmaa ei tarvitse lukea sanasta sanaan kerralla läpi. Tarkoitus olisi, että jatkuvasti saatavilla oleva suunnitelma toimisi lasten luotettavana oppaana, josta voi aina tarkistaa itseään koskevat asiat tarpeen vaatiessa. Suunnitelmasta voikin jatkokehityksenä nostaa esille yksittäisiä sivuja yksikön seinälle, esimerkiksi päivärytmiä ja sääntöjä koskevat sivut.

Koska lakiuudistus hyvää kohtelua koskevasta suunnitelmasta on verrattain tuore eikä siitä ole olemassa vielä paljoa tietoa, on aihe otollinen kohde tutkimukselle.

Mielestämme tutkimus siitä, miten hyvän kohtelun suunnitelma toteutuu eri lastensuojelun sijaishuollon yksiköissä olisi hyvä jatkotutkimuskohde. Lisäksi lastensuojelun työntekijöiden tietämys aiheesta ja nuorten kokemukset suunnitelmasta tarjoaisivat hyvän tutkimuskentän. Lisäksi pelillistämistä on huonosti tietoa saatavilla erityisesti suomenkielisistä lähteistä. Pelillistäminen lastensuojelutyössä on aiheena mielenkiintoinen ja uusi.

Hyvänä jatkotutkimuksen kohteena koimme myös lasten ja nuorten oikeusturva-keinot. Olisimme kaivanneet enemmän tietoa siitä, miten juuri lapset ymmärtävät lastensuojelun lainsäädännön ja millainen tieto heillä on omista oikeuksistaan. Lastensuojelun sijaishuollosta Suomessa löytyy myös melko vähän tutkimustietoa, joten kaikki sijaishuoltoon liittyvät tutkimukset ovat mielestämme tervetulleita.

Sijaishuollon hyvän hoidon ja kasvatuksen suhteen pohdimme, että opas, jossa kootaan keskeisimmät sijaishuoltoon vaikuttavat kasvatusteoriat yhteen voisi olla aiheellinen. Tutkimusta voisi tehdä siitä, miten kasvatusta sijaishuollossa voidaan huomioida lainsäädännön lisäksi entistä kokonaisvaltaisemmin. Moniammatillisuuden esiin nostaminen sosiaali- ja terveysalalla sai myös pohtimaan sitä, kuinka moniammatillisuus näyttäytyy lapsille; kokevatko he sen hyväksi ja kokonaisvaltaiseksi vai näyttäytyykö se heille vain repaleisena ja työntekijöiltä toisille hyppyyttämisenä? Erityisesti kiintymyssuhdeteoria ja luottamuksen rakentaminen huomioiden; onko moniammatillisuudesta lapselle todellisuudessa hyötyä ja kuinka se toteutetaan lapsilähtöisemmin?

8 POHDINTA

Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma oli aiheena mielenkiintoinen ja tuore. Lakimuutoksen jälkeen hyvää kohtelua koskevia suunnitelmia opinnäytetöiden muodossa on tehty muutama, mutta pelillistämisen keinoa ei ole käytetty aiemmin vastaavassa tarkoituksessa.

Oli mielekästä lähteä koostamaan suunnitelmaa, joka perustuu lasten oikeuksien edistämiseen. Lapsia koskevan lainsäädännön tuominen lähemmäksi lapsia oli haastavaa, mutta tärkeää ja mielenkiintoista. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada lapset osallistumaan suunnitelman laatimiseen ja mielestämme onnistuimme siinä hyvin. Pelillistämisen keino tällaisessa työskentelyssä on uusi, mutta mielestämme se palvelee kohderyhmää.

Suunnitelmasta tuli laaja, joten päädyttiin jatkokehityksenä toteuttamaan tiivistelmä suunnitelmasta. Suunnitelmassa olevat asiat ovat kuitenkin kaikki tärkeitä ja lasten kannalta merkityksellisiä. Lastensuojelun sijoitusprosessi ja sijaishuolto ovat itsessään laajoja ja monimutkaisia kokonaisuuksia, joten niitä koskeva tietokin on moninaista ja laajaa. Meillä oli halu lisätä lasten oikeusturvakeinoja, joten koimme tärkeäksi sen, että lapsi saa suunnitelman kautta tietoonsa kaiken hänen kannaltaan relevantin tiedon.

Familiar määrittää neljäksi arvoparikseen tiedon ja taidon, välittämisen ja vastuunoton, kumppanuuden ja yrittämisen sekä kasvun ja kehittämisen (Familiar. n.d. Asiakaskokemus ja laatu). Opinnäytetyössä halusimme huomioida Tahtorannan omien arvojen lisäksi nämä arvot. Tiedon ja taidon suhteen koimme tärkeäksi perehtyä huolellisesti suunnitelmaa koskevaan teoretietoon. Kumppanuus näkyi yhteistyössä Tahtorannan lasten kanssa, mutta myös yhteistyössä Tahtorannan johtajien kanssa. Välittäminen ja vastuunotto on keskeinen teema koko Hyvän kohtelun suunnitelmassa. Lisäksi suunnitelma tukee myös kasvua ja kehittämistä.

Yksi prosessin ehdottomia vahvuuksia oli lasten innokas osallistuminen ja loistavat näkemykset lasten puolelta. Suunnitelmaa oli helppo lähteä koostamaan lasten ajatusten pohjalta. Toinen prosessia vahvistava tekijä oli esihenkilöiden vahva tuki. Päämäärä suunnitelmasta ja siihen kirjattavista asioista oli kaikilla sama – lasten etu. Suunnitelmaa on käyty Tahtorannan esihenkilöiden kanssa tekovaiheessa useasti läpi, mikä on auttanut havaitsemaan kaikki mahdolliset haavoittuvuudet jo tekovaiheessa.

Opinnäytetyömme perustuu vahvasti lastensuojelulakiin ja hyvään kohteluun. Opinnäytetyöprosessissa lastensuojelulaki oli jatkuvasti läsnä. Vaikka lastensuojelulaki toimii tärkeänä suunnannäyttäjänä ja työkaluna kaikille lastensuojelua toteuttaville toimijoille ja lasten vanhemmille, on se kuitenkin luotu lapsia varten – turvaamaan lasten oikeuksia. On ristiriitaista, että laissa ei sen tarkemmin määritellä sitä, mitä hyvä kohtelu on. Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma tulee laissa esiin rajoitustoimenpiteiden yhteydessä ja sen yksi keskeisimmistä tavoitteista on rajoitustoimien vähentäminen ja niiden oikeaoppinen ja oikeudenmukainen toteuttaminen. Lastensuojelu ja lastensuojelun sijaishuolto on paljon muutakin kuin rajoitustoimenpiteitä ja hyvän kohtelun tulisi olla esillä kaikessa toiminnassa. Epäselvyys siitä mitä hyvä kohtelu on, antaa tilaa myös vääränlaiselle tulkinnalle. Opinnäytetyössämme keskeisessä roolissa oli lakien ja asetusten tarkastelu lasten ja nuorten näkökulmasta ja koimme haasteelliseksi sen, että laissa ei sen tarkemmin määritellä mitä hyvä hoito ja kasvatus sekä hyvä kohtelu on. Lisäksi yleisesti laitokseen sijoitetuilla lapsilla voi olla hyvin vääristynyt kuva siitä, mitä hyvä kohtelu tarkoittaa.

Lastensuojelulaissa (417/2007) määrätään siitä, että lastensuojelulaitokseen sijoitetut lapset tulee ottaa mukaan hyvää kohtelua koskevan suunnitelman laatimiseen. Laissa ei kuitenkaan anneta tarkempaa tietoa siitä, miten laajasti lapset siihen osallistetaan. Koska suunnitelma laaditaan lapsia varten, oli meille selkeää osallistaa Tahtorannan lapset suunnitelman laatimiseen mahdollisimman varhain ja mahdollisimman laajasti.

Ajatus pelillistämisestä syntyi omasta ja tilaajaorganisaation toiveesta osallistaa lapset suunnitelman tekoon lapsilähtöisellä tavalla. Lisäksi tärkeää meille oli se, että suunnitelman tekoon osallistuvat lapset innostuvat asiasta eikä suunnitelma ja sen laatiminen ole heille vain pelkkää sanahelinää. Oma tulkintamme laista oli se, että ammattilaisten tulee nähdä aikaa ja vaivaa, jotta saadaan lasten oikeudet ja lasten edun vuoksi säädetyt lait lähemmäksi lapsia.

Pelillistämiseen valikoitunut Seppo.io-alusta oli alusta asti selkeä, sillä se on en-tuudestaan tuttu meille ja nuorille. Alustaa olemme käyttäneet Tahtorannan me-netelmätyöskentelyssä ennenkin esimerkiksi tunnetaitojen harjoittamiseen ja lii-kunnan lisäämiseen. Pelillistämisalusta on lastensuojelulaitoksissa vielä melko uusi näkökulma ja työkalu ja into tuoda sitä osaksi työtä oli myös yksi vaikuttava tekijä.

Opinnäytetyön tekemisessä olemme myös nähneet tärkeäksi ajan antamisen pro-cessille. Halusimme keskittyä siihen, että suunnitelmasta tulee laadukas ja kaiken kattava, joten turha hätiköinti ei olisi edesauttanut suunnitelman ja opinnäytetyön laatimista. Tiedonkeruuta, teoriaan tutustumista ja oppimista on tapahtunut koko prosessin ajan. Prosessin aikatauluttaminen osoittautuikin haasteelliseksi sillä pro-cessin laajuutta ja sen vaatimaa työpanosta oli vaikea hahmottaa etukäteen. Aika- taulun suhteen opinnäytetyö oli tarkoitus saada valmiiksi tammikuussa 2024, mutta valmistuminen venyi kahdella kuukaudella. Aikataulussa pysymistä on opin- näytetyön laajuuden lisäksi haastanut myös samanaikainen työskentely; työsken- telemme molemmat täysipäiväisesti opintojen ohella. Opinnäytetyön tekemisessä yhteistyömme on ollut sujuvaa ja toinen toistamme tukevaa. Prosessin aikana olemme molemmat päässeet hyödyntämään omia vahvuuksiamme ja erilaiset toi- mintatavat ja näkökulmat ovat täydentäneet toisiaan.

Opinnäytetyön laatuun olemme halunneet panostaa paitsi tilaajaorganisaation toiveesta, mutta myös oman oppimisen ja Vaasan ammattikorkeakoulun strate- gian vuoksi. Vaasan ammattikorkeakoulu linjaa yhdeksi strategiakseen työelä- mäyhteistyön ja alueellisen vaikuttavuuden (VAMK. 2020. Strategia 2030). Vaikka

meillä oli toiveena saada opinnäytetyö nopeasti valmiiksi, koimme että laatuun panostaminen hyödyntää kaikkia osapuolia. Toiveemme oli saada tuotoksesta mahdollisimman kattava ja laaja kokonaisuus, joka palvelee lasten lisäksi valvovia viranomaisia ja lasten vanhempia. Suunnitelmaa voi käyttää pohjana myös uuden työntekijän perehdyttämiselle.

Prosessin haasteiksi osoittautui teoreettisen viitekehyksen rajaaminen. Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma koostuu useista erillisistä osa-alueista ja keskeistä terminologiaa on yllättävän paljon, vaikka suunnitelma perustuu suoraan lainsäädäntöön. Lisäksi termien laaja-alaisuus ja epäselkeys olivat haasteellisia. Esimerkiksi hyvä kohtelu ja hyvä hoito ja kasvatusta perustuivat paljon sosiaalisesti ja yleisesti hyväksytyihin normeihin ja arvoihin, perustuslakiin ja YK:n kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Pääpaino suunnitelmassa on kuitenkin lakiperusteisuus, joten halusimme tuoda lainsäädäntöä esiin.

Opinnäytetyön aihe vaati jatkuvaa tiedon seuraamista ja ajankohtaisuutta. Lait ja säädökset muuttuvat jatkuvasti ja esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus on vaikuttanut paljon siihen, millaista tietoa on saatavilla. Useissa lähteissä puhuttiin kunnista opinnäytetyöprosessin alussa, joten opinnäytetyöprosessin lopulla halusimme tarkistaa kaikkien viittausten ja lähteiden oikeellisuuden.

Kati Saastamoinen on selvittänyt lapsen oikeuksien toteutumista ja lapsen oikeuksien valvontaa lastensuojelussa raportissaan Lasten oikeuksien toteutuminen sijaishuollossa vuosina 2018–2020: Lasten eduskunnan oikeusasiamiehelle tekemien kantelujen näkökulmasta. Johtopäätöksissä Saastamoinen kertoo, että lasten lastensuojelusta tekemät kantelut ovat kasvaneet merkittävästi. Lisäksi hän tuo esiin, että kanteluissa lapsi ei ole välttämättä osannut huomioida kaikkia häntä kohtaan tehtyjä loukkauksia. Kanteluiden teemat ovat olleet lapsen tarkoituksenmukaisen sijaishuollon järjestäminen, sijaishuollon laatu, sijaishuollossa olevan lapsen osallistaminen, tiedollisten oikeuksien turvaaminen, sijaishuollon lainmukainen valvonta, lapsen jälkihuollon järjestäminen sekä itsenäistymisvarojen ker-

ryttäminen. (Saastamoinen, 2021, s. 45–46.) Sijaishuollon toimijoiden ei mielestämme tarvitse säikähtää mahdollisia kanteluita, jos itse perustaa toimintansa lainmukaisuuteen. Tältä osin hyvää kohtelua koskeva suunnitelma helpottaa myös sijaishuollon kasvatushenkilöstön työtä ja hyvää kohtelua koskeva suunnitelma onkin tärkeä työväline myös työntekijöille itselleen.

Hyvää hoitoa ja kasvatusta tuodaan esiin lastensuojelulaitoksissa, mutta tällä hetkellä kasvatustietoisuus tulee esiin irrallisina ja erillisinä kokonaisuuksina. Rajasimme teoreettiseen viitekehykseen sellaisia teorioita, jotka ovat oman työkokemuksemme ja opintojemme perusteella relevantteja. Opinnäytetyömme tarkastelee lapsen kasvatusta lähinnä dialogisesti sijaishuollon kasvatushenkilöstön ja lapsen välillä. Olemme nostaneet esiin myös sosiaalipedagogista työtettä ja yhteisön vaikutusta lapsen kasvatukseen. Lapsen kasvuun ja kehitykseen vaikuttaa kasvattajien lisäksi ympäristö, muut ihmissuhteet ja esimerkiksi media. Esimerkiksi nuorisorikollisuuden teorioista oppimisteoria tuo esiin sitä, kuinka opittu ja ympäristössä hyväksytty rikollisuus ja rikollisuuden ihailu voi edesauttaa nuoren ajautumista rikolliselle tielle. Oppimisteoriassa nuori saa vaikutteita rikollisuuteen esimerkiksi mediasta ja ystäväpiiristään ja yleisesti hyväksytty ja ihailtu rikollinen elämä voi ajaa nuoren rikolliselle polulle (Haapasalo ja muut, 2006, s. 169–172). Olisikin kapea-alaista ajatella, että lapsen kasvuun ja kehitykseen vaikuttaa vain vanhemmat, varhais- ja sivistystoimen henkilöstö sekä sijaishuollon hoito- ja kasvatushenkilökunta. Lapsen kasvua ja kehitystä sijaishuollossa olisikin ollut mielekästä tarkastella laajemmin huomioiden kaikki siihen vaikuttavat tekijät kuten lapsen sosiaalinen ympäristö.

Lastensuojelun keskusliiton julkaisu ”Oikeus ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta kunnioittaviin palveluihin” (Pollari & Toivonen) vuodelta 2019 nousi esiin opinnäytetyötä tehdessä. Julkaisussa nostetaan esiin kyseiseen aikaan tapahtuneet lapsen oikeuksien räikeät rikkomiset lastensuojelun sijaishuollossa. Tärkeäksi nostetaan sosiaalihuoltolain (1301/2014) ensimmäisen pykälän neljännessä momentissa

oleva asiakkaan oikeus hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa. Opinnäytetyötämme ajatellen, kaikki nämä vuonna 2019 ilmi tulleet epäkohdat ja niiden uutisoinnit ovat varmasti olleet merkittävästi vaikuttamassa 1.1.2020 voimaan tulleeseen lakimuutokseen ja vaatimukseen koskien hyvää kohtelua koskevaa suunnitelmaa lastensuojelulaitoksissa.

Ylen uutisessa "Lastensuojelussa rikotaan jatkuvasti lakia – johtaja: "Lasten oikeudet ensin" (Joukanen, 2024.) käsitellään lastensuojelun ylikuormittumista ja tilanteen jatkuvaa pahenemista. Otsikossa mainittu lain rikkominen tapahtuu asiakasmäärien ylittymisenä sosiaalityöntekijöitä kohden. Uutisessa korostetaan lapsen edun ensisijaisuutta ja oikeutta lastensuojeluun, mikä vaikuttaa suoraan asiakasmääriin, sillä avun tarpeessa olevaa lasta täytyy auttaa. Yksi uutisen haastateltavista tuo myös esiin sen, että lastensuojelusta uutisoidaan usein negatiiviseen sävyyn ja onnistumiset jäävät ilman huomiota. Kielteinen huomio lastensuojeluun koetaan huolestuttavaksi.

Uskomme opinnäytetyömme omalta osaltaan edistävän lapsen edun toteutumista ja sen valvontaa Tahtorannassa ja mahdollisesti muissakin lastensuojelulaitoksissa. Toiminnan läpinäkyvyys lisää luotettavuutta lastensuojelua kohtaan, mikä toivottavasti välittyy myös lastensuojelun asiakkaana oleviin perheisiin. Toivomme suunnitelman käyttämisen lastensuojelun sijaishuollossa tuovan positiivista ja välittävää kuvaa sijaishuoltoon ja koko lastensuojeluun.

LÄHTEET

Aluehallintovirasto. n.d. Valvonta ja kantelut. Viitattu 29.2.2024. <https://avi.fi/asioi/henkiliasiakas/valvonta-ja-kantelut>

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry, Kettunen, J., Kärki, A., Näreaho, S. & Päällysaho, S. 2017. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Helsinki. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry.

Dunderfelt, T. 2016. Läsnäoleva kohtaaminen. Jyväskylä. PS-kustannus.

Eduskunnan oikeusasiamies. n.d. Oikeusasiamiehen toiminta. Viitattu 29.2.2024. <https://www.oikeusasiamies.fi/oikeusasiamiehen-toiminta>

Erkko, A. & Hannukkala, M. 2018. Mielensterveys voimaksi: Käsikirja nuorisotyön ammattilaisille. 5. painos. Helsinki. Suomen Mielensterveysseura.

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue. 2023. Uusi laki potilas- ja sosiaaliasiavastaavan toiminnasta astuu voimaan 1.1.2024. Tiedote. Viitattu 29.2.2024. <https://www.hyvaep.fi/tiedote/uusi-laki-potilas-ja-sosiaaliasiavastaavien-toiminnasta-astuu-voimaan-1-1-2024/>

Familiar. n.d. Asiakaskokemus ja laatu. Viitattu 29.2.2024. <https://familiar.fi/tietoa-meista/asiakaskokemus-ja-laatu>

Familiar. n.d. Tahtoranta. Viitattu 29.2.2024. <https://familiar.fi/toimipaikat/tahtoranta>

Haapasalo, J., Honkatukia, P., Kivivuori, J. & Harrikari, T. 2006. Nuorisoriikollisuus: Määrä, syyt ja kontrolli. Helsinki. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Heikkinen, A. 2017. Arki, arvot ja etiikka: Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry.

Heiskanen, A. Taipalus, V. ja Arvokasvatus AKA elämän tärkeet asiat-ryhmäläiset. 2023. Nuorten turvasatama. Nuorten kanssa yhteistyössä tuotettu arvokasvatusopas sijaishuollon ammattilaisille. Helsinki. Viitattu 29.2.2024. https://pesapu.fi/wp-content/uploads/2023/12/Arvokasvatusopas_Nuorten_Turvasatama_2023.pdf

Helminen, J., Vuokila-Oikkonen, P. & Kiviniemi, L. 2016. Sosiaaliohjaus: Lähtökohdat ja käytäntöjä. 1. painos. Helsinki. Edita.

Hoikkala, S. & Pollari, P. 2019. Meidän oma valvontasuunnitelma: Opas nuorten osallisuutta tukevaan omavalvontatyöhön lastenkodeissa. Helsinki. Lastensuojelun Keskusliitto.

Hughes, D. A. & Ritanen, L. 2011. Kiintymyskeskeinen vanhemmuus: Toimivuutta kasvatukseen. Tampere: PT-Kustannus.

Invalidiliitto. n.d. Saavutettavuus. Viitattu 29.2.2024. <https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/saavutettavuus>

Isoherranen, K. 2006. Moniammatillinen yhteistyö. 1.–2. painos. Helsinki. WSOY.

Joukanen, T. (2024, 29. helmikuuta). Lastensuojelussa rikotaan jatkuvasti lakia – johtaja: ”Lasten oikeudet ensin” YLE. <https://yle.fi/a/74-20076103>

L: 11.6.1999/731. Suomen perustuslaki. Finlex. Viitattu 15.2.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2>

L: 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki. Finlex. Viitattu 15.2.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki#L11P61b>

L: 21.12.2016/1285. Nuorisolaki. Finlex. Viitattu 15.2.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161285?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=nuorisolaki>

L: 22.9.2000/812. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Finlex. Viitattu 15.2.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20sosiaalihuollon%20asiakkaan>

L: 26.6.2015/817. Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä. Finlex. 15.2.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150817?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20sosiaalihuollon%20ammattihenkilöstä>

L: 30.12.2013/1287. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. Finlex. Viitattu 15.2.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131287#L1P4>

L: 30.12.2014/1301. Sosiaalihuoltolaki. Finlex. Viitattu 15.2.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=sosiaalihuoltolaki>

L: 30.12.2020/1214. Oppivelvollisuuslaki. Finlex. Viitattu 15.2.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2020/20201214?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=oppivelvollisuuslaki>

L: 542/2019. Laki lastensuojelulain muuttamisesta. Finlex. Viitattu 15.2.2024 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190542#Pidm45843167608848>

L: 6.6.2003/434. Hallintolaki. Finlex. Viitattu 15.2.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434#O1L2P9>

L: 741/2023. Laki sosiaalihuollon ja terveydenhuollon valvonnasta. Finlex. Viitattu 15.2.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230741>

Lapsiystävällinen kunta. Unicef. n.d. Mitä laki sanoo lapsen osallisuudesta? Viitattu 29.2.2024. <https://www.lapsiystavallinenkunta.fi/lapsen-oikeuksien-teemapaketit/aluksi-meidan-kunnassa-jokainen-lapsi-on-tarkea/mita-laki-sanoo-lapsen-osallisuudesta>

Lastensuojelun keskusliitto. Lastensuojelu.info. 2022. Oikeusturvakeinot. Viitattu 29.2.2024. <https://www.lastensuojelu.info/sf/lastensuojelu/oikeusturvakeinot/>

Lipponen, K. 2020. Resilienssi arjessa. 1. painos. Helsinki. Duodecim.

McLeod, S. 2024. Simply Psychology. Attachment Theory In Psychology. Viitattu 29.2.2024. <https://www.simplypsychology.org/attachment.html>

Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2021. Lapsen kasvatusta ja vanhemman kasvatustietoisuus. Viitattu 29.2.2024. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/lapsen-kasvatus-ja-vanhemman-kasvatustietoisuus/>

Matilainen, M., Puustinen, M., Paakkolanvaara, J. & Popov, M. 2021. Malti ja Sinni: Harjoitteita itsesätelytaitojen oppimiseen. Jyväskylä. PS-kustannus.

Mieli. 2021. Millaisia asioita arvostan. Viitattu 29.2.2024. <https://mieli.fi/vahvista-mielenterveyttasi/itsetuntemus-ja-itsetunto/millaisia-asioita-arvostan/>

Mieli. 2021. Nuorten tunteet ja tunnetaidot. Viitattu 29.2.2024. <https://mieli.fi/materiaalit-ja-koulutukset/tietoa-mielenterveyden-vahvistamisesta/lapset-ja-nuoret/mielenterveys-nuorisotyossa/nuorten-tunteet-ja-tunnetaidot/>

Mieli. 2022. Resilienssi auttaa selviytymään. Viitattu 29.2.2024. <https://mieli.fi/vahvista-mielenterveyttasi/mita-mielenterveys-on/resilienssi-auttaa-selviytymaan/>

Mieli. 2022. Suojatekijät vahvistavat, riskitekijät heikentävät mielenterveyttä. Viitattu 29.2.2024. <https://mieli.fi/vahvista-mielenterveyttasi/mita-mielenterveys-on/suojatekijat-vahvistavat-riskitekijat-heikentavat-mielenterveytta/>

Mieli. 2024. Vuorovaikutustaitoja voi oppia. Viitattu 29.2.2024. <https://mieli.fi/vahvista-mielenterveyttasi/ihmissuhteet-ja-vuorovaikutus/vuorovaikutustaitoja-voi-oppia/>

Nivala, E. 2019. Sosiaalipedagogiikka. 3. painos. Gaudeamus.

Ojanen, M. 2011. Hyvinvoinnin käsikirja. 1. taskukirjap. Helsinki. Kirjapaja.

Opetushallitus. n.d. Aristoteelinen etiikka. Viitattu 29.2.2024. <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/miina-ja-ville-opettajan-oppaita/tiedolista-taustaa-ja-aineistoja/aristoteelinen>

Opetushallitus. n.d. Tarpeet. Viitattu 29.2.2024. <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/miina-ja-ville-opettajan-oppaita/miina-ja-ville-etiikkaa-etsimassa-10>

Peltonen, R., Pollari, P. ja Tiili, A. 2021. Kaikkein tärkeimmät asiat - Nuoren oikeus oikeuksiaan koskevaan tietoon sijaishuollossa. Lastensuojelun keskusliitto. Viitattu 29.2.2024. <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/2021/03/Lskl-Noja-Kaikkein-tarkeimmat-asiat.pdf>

Pollari, K. & Toivonen, V. (2019). Oikeus ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta kunnioittaviin palveluihin. Lastensuojelun keskusliitto. <https://www.lskl.fi/uutiset/oikeus-ihmisarvoa-ja-itsemaaramisoikeutta-kunnioittaviin-palveluihin/>

Pukkio, S., Hipp, T. & Barkman, J. 2016. Mikä jälki jää?: Opas lastensuojelun jälkihuoltotyöhön. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.

Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Helsinki. Finn Lectura.

Räty, T. 2019. Lastensuojelulaki: Käytäntö ja soveltaminen. 4., uudistettu painos. Helsinki. Edita.

Räty, T. 2023. Lastensuojelulaki: Käytäntö ja soveltaminen. 5., uudistettu painos. Helsinki. Edita.

Saastamoinen, K. 2018. Lapsi sijaishuollossa: Yhteydenpidon rajoittaminen ja rajoitustoimenpiteet. Helsinki. Edita.

Saastamoinen, K. 2021. Lasten oikeuksien toteutuminen sijaishuollossa vuosina 2018–2020: Lasten eduskunnan oikeusasiamiehelle tekemien kantelujen näkökulmasta. Sosiaali- ja terveysministeriö.

Seppo. n.d. Mitä on pelillistäminen? Esimerkkejä ja kuinka hyödyntää sitä. Viitattu 29.2.2024. <https://seppo.io/fi/blogi/mita-on-pelillistaminen/>

Sinkkonen, J. 2018. Kiintymyssuhteet elämänkaareissa. 1. painos. Helsinki: Duodecim.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2018. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten itsemääräämisoikeutta vahvistetaan. Tiedote. Viitattu 29.2.2024. <https://stm.fi/-/kodin-ulkopuolelle-sijoitettujen-lasten-itsemaaramisoikeutta-vahvistetaan>

Suomen riskienhallintayhdistys. n.d. Nelikenttäanalyysi – SWOT. Viitattu 29.2.2024. <https://pk-rh.fi/tools/swot.html>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos & Bardy, M. 2013. Lastensuojelun ytimissä. 4. uud. p. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

THL. Hyvinvointi- ja terveyserot. 2023. Osallisuus. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/aiheet/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Aineiden ja esineiden haltuunotto. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/rajoitukset-sijaishuollossa/aineiden-ja-esineiden-haltuunotto>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Eristäminen. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/rajoitukset-sijaishuollossa/eristaminen>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Erityinen huolenpito. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/rajoitukset-sijaishuollossa/erityinen-huolenpito>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Henkilön katsaus. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/rajoitukset-sijaishuollossa/henkilonkatsastus>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Henkilön tarkastus. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/rajoitukset-sijaishuollossa/henkilontarkastus>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Hoito ja kasvatus sijaishuollossa. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatus-sijaishuollossa>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Huoltajan oikeudet sijaishuollon aikana. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatus-sijaishuollossa/huoltajan-oikeudet-sijaishuollon-aikana>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hyvaa-kohtelua-koskeva-suunnitelma>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Lapsen arki ja perushoito sijaishuollossa. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatus-sijaishuollossa/lapsen-arki-ja-perushoito-sijaishuollossa>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Lasten ja nuorten lastensuojeluopas. Lapsen osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/lasten-ja-nuorten-lastensuojeluopas/perustietoa-lastensuojelusta/lapsen-osallisuus-ja-vaikuttamismahdollisuudet>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Lasten ja nuorten lastensuojeluopas. Oikeusturvakeinojen käyttäminen. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/lasten-ja-nuorten-lastensuojeluopas/oikeusturvasi-lastensuojelussa/oikeusturvakeinojen-kayttaminen>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Lasten ja nuorten lastensuojeluopas. Oikeusturvakeinot. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/lasten-ja-nuorten-lastensuojeluopas/oikeusturvasi-lastensuojelussa/oikeusturvakeinot>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Lapsen oikeudet sijaishuollossa. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatus-sijaishuollossa/lapsen-oikeudet-sijaishuollossa>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Lapsen osallisuus. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lapsen-osallisuus>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Lastensuojelun arvot ja periaatteet. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-arvot-ja-periaatteet>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Liikkumisvapauden rajoittaminen. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/rajoitukset-sijaishuollossa/liikkumisvapauden-rajoittaminen>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Lähetysten luovuttamatta jättäminen. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/rajoitukset-sijaishuollossa/lahetysten-luovuttamatta-jattaminen>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Omaisuuden ja lähetysten tarkastaminen. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/rajoitukset-sijaishuollossa/omaisuuden-ja-lahetysten-tarkastaminen>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Sijaishuollon asiakassuunnitelma. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-asiakassuunnitelma>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Sijaishuollon laatuksiteerit. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaisuolto/sijaishuollon-laatuksiteerit>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Sijaishuollon muodot. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaisuolto/sijaishuollon-muodot>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Sijaishuollon päätyminen. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaisuolto/sijaishuollon-paattyminen>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2024. Sijaishuolto. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Sijaishuoltoon siirtyminen ja yhteistyö vanhempien kanssa. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuoltoon-siirtyminen-ja-yhteistyö-vanhempien-kanssa>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2024. Sijaishuoltopaikan valinta. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaisuolto/sijaishuoltopaikan-valinta>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Yhteydenpidon rajoittaminen. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/rajoitukset-sijaishuollossa/yhteydenpidon-rajoittaminen#pää-töksenteko>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2024. Dokumentointi lastensuojelussa. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/dokumentointi-lastensuojelussa>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2024. Jälkihuolto. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2024. Kiinnipitäminen. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaisuolto/rajoitukset-sijaishuollossa/kiinnipitäminen>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2023. Rajoitukset pähkinänkuoressa. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/rajoitukset-sijaishuollossa/rajoitukset-pahkinankuoressa>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2024. Rajoitukset sijaishuollossa. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijais-huolto/rajoitukset-sijaishuollossa>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2024. Sijaishuollon valvonta. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijais-huolto/sijaishuollon-valvonta>

THL. Tilastoraportti 24/2023. Lastensuojelu 2022. 16.5.2023. Yhä useammasta lapsesta tehdään lastensuojeluilmoitus. Forsell, M. ja Kuoppala, T. Viitattu 29.2.2024. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146573/Lastensuojelu_2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y

THL. Vammaispalveluiden käsikirja. 2024. Itsemääräämisoikeuden tukeminen. Viitattu 29.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/itsemaaraamisoikeuden-tukeminen>

Toikko, T., Rantanen, T. & Toikko, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta: Näkökulmia kehittämissuunnitelmaan, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere. Tampere University Press.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta, k., Keiski, R. L., Hämäläinen, K., Karhunen, M., Löfström, E., Näreaho, S., . . . Aittasalo, M. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023. Helsinki. Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

Unicef. Backović, A., Milić, T. ja Stanojević, K. 2021. How can the family support the development of socio-emotional skills? Handbook for parents and guardians. Viitattu 19.2.2024. <https://www.unicef.org/montenegro/media/20261/file/UNICEF%20-%20Razvoj%20SEV%20u%20porodici%20ENG.pdf.pdf>

Unicef. n.d. Lapsen oikeuksien sopimus: koko teksti. Viitattu 29.2.2024. <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimuksen-koko-teksti/>

Unicef. n.d. Lapsen oikeuksien sopimus. Viitattu 29.2.2024. <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/>

Uusitalo, L. & Uusitalo-Malmivaara, L. 2014. Positiivisen psykologian voima. Jyväskylä. PS-Kustannus.

Vaasan ammattikorkeakoulu. 2020. Strategia 2030. Viitattu 1.3.2024. <https://www.vamk.fi/tietoa/korkeakoulu/strategia>

Vainikainen, E. 2022. Syrjimätön kieli: Opas inklusiiviseen kielenkäyttöön ja viestintään. Helsinki. KSL-opintokeskus.

Valvira ja Aluehallintovirasto. 2022. Lastensuojelun hyvä laatu ja sijaishuoltoon sijoitettujen lasten perusoikeuksien turvaaminen. Ohje. Viitattu 29.2.2024. <https://valvira.fi/documents/152634019/171564151/Lastensuojelun-hyva-laatu-ja-sijaishuoltoon-sijoitettujen-lasten-perusoikeuksien-turvaaminen.pdf/4a101f32-2b8a-0729-32d2-961b28ef0bc1/Lastensuojelun-hyva-laatu-ja-sijaishuoltoon-sijoitettujen-lasten-perusoikeuksien-turvaaminen.pdf?t=1693223718509>

Valvira. n.d. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan omavalvonta. Viitattu 29.2.2024. <https://valvira.fi/sosiaali-ja-terveydenhuolto/omavalvonta>

Vilka, H. 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä: Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä. PS-kustannus.

WHO – World Health Organization. n.d. Mental Health. Viitattu 29.2.2024. https://www.who.int/health-topics/mental-health#tab=tab_1

LIITTEET

LIITE 1

SEPPO-PELIN KYSYMYKSET JA OHJEET

Seppo-pelin ohjeet ja tehtävät

Ohjeet ja tarina

Pelin on suunnitelleet sosionomiopiskelijat Tuulia Hietämäki ja Jenni Jalkanen. Opiskelemme sosionomeiksi Vaasan ammattikorkeakoulussa viimeistä vuotta ja tarkoituksemme on tehdä opinnäytetyönä Tahtorantaan hyvää kohtelua koskeva suunnitelma. Pelin avulla kuulemme kaikkia Tahtorantaan sijoitettuja nuoria. Vastaaminen ja osallistuminen on vapaaehtoista. Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma ja opinnäytetyö toteutetaan anonyymisti, eikä nuorten nimiä tai muita tunnistettavia tietoja käytetä suunnitelmassa tai opinnäytetyössä.

Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma tehdään siksi, että se tukee itsemääräämisoikeutta ja edistää avoimuutta. Suunnitelman tekeminen on määrätty lastensuojelulaissa. Suunnitelma käydään läpi kaikkien yksikköön sijoitettujen lasten kanssa. Lapsille ja nuorille annetaan mahdollisuus osallistua suunnitelman laatimiseen. Parhaimmillaan suunnitelma vähentää rajoitusten käyttöä, toimii kasvatuksellisena keskusteluna ja lisää avoimuutta ja yhteisymmärrystä säännöistä.

Pelin jälkeen pidetään yhteinen purkutilaisuus ja käydään läpi tulevaa suunnitelmaa.

Säännöt

Vastaaminen ja osallistuminen on vapaaehtoista. Vastauksia käytetään Tahtorannan hyvää kohtelua koskevan suunnitelman laatimiseen. Nuorten nimiä tai muita tunnistettavia tietoja ei käytetä suunnitelmassa. Kaikkiin kysymyksiin ei tarvitse vastata. Apua pelin aikana saat ohjaajilta. Vastata voit yksin, toisen nuoren kanssa tai yhdessä ohjaajan kanssa.

Vastauksena voit käyttää tekstiä, ääninauhoitetta, videota tai kuvaa. Joissakin tehtävissä on useampi kysymys. Kaikkiin ei ole pakko vastata. Ethän käytä nuorten tai ohjaajien nimiä vastauksissasi.

1. Tervetuloa peliin

- Tervetuloa tekemään hyvää kohtelua koskevaa suunnitelmaa Tahtorantaan! Teidän nuorten kommentit on tärkein osa suunnitelman laatimista ja rakennamme suunnitelman vastusten perusteella.
- Voit halutessasi katsoa videon, jossa kerrotaan pelin tarkoitus ja säännöt.

2. Hyvä kohtelu

- **Mitä mielestäsi on hyvä kohtelu?**
- **Miten hyvä kohtelu näkyy Tahtorannassa?**
- **Miten Tahtorannassa voitaisiin paremmin huomioida hyvä kohtelu?**

3. Arki laitoksessa

- **Millaista on arki Tahtorannassa?**
- **Millaista Tahtorannassa on asua?**
- **Millaista arjen pitäisi olla?**

4. Kohtaaminen

- **Miten sinut kohdataan tai huomioidaan Tahtorannassa?**
- **Miten toivoisit ohjaajien kohtaavan nuoret?**
- **Kuunnellaanko sinua Tahtorannassa?**

5. Yleiset toimintatavat

- **Millaisia yleisiä toimintatapoja toivoisit Tahtorannassa olevan?**
- **Millaisia toimintatapoja et halua, että laitoksessa on?**

6. Hyvä hoito ja kasvatus

- **Mitä hyvä hoito ja kasvatus mielestäsi on?**
- **Miten nuorten asioista huolehditaan Tahtorannassa?**
- **Miten lapsen ikä ja kehitystaso huomioidaan Tahtorannassa?**

7. Omaohjaaja

- **Tiedätkö mikä on omaohjaaja?**

8. Ikätasoinen kohtaaminen ja itsemääräämisoikeus

- Itsemääräämisoikeus on jokaiselle kuuluva perusoikeus. Itsemääräämisoikeudella tarkoitetaan yksilön oikeutta määrätä omasta elämästä ja oikeus päättää itseään koskevista asioista. Lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä häneen liittyvissä asioissa sekä osallistua päätöksentekoon ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti.
- **Miten Tahtorannassa huomioidaan nuoren itsemääräämisoikeus?**
- **Miten se tulisi mielestäsi huomioida?**
- **Saatko itse vaikuttaa siihen, millaista sisältöä päivissäsi on?**
- **Onko sinulla mahdollisuus kertoa omat mielipiteesi sinua koskevissa asioissa?**
- **Millaisissa tilanteissa pystyt kertomaan omia ajatuksiasi sinua koskevista asioista?**

9. Tahtorannan säännöt

- **Millaisia sääntöjä Tahtorannassa on?**
- **Miten niitä valvotaan?**
- **Onko sinulla toiveita sääntöjen suhteen? Jos on, niin millaisia?**

10. Turvallisuus

- **Onko sinulla turvallinen olo Tahtorannassa? Miksi/Miksi ei?**
- **Miten aikuiset huomioivat, että kaikilla on turvallista olla?**
- **Miten voisimme tehdä Tahtorannasta entistäkin turvallisemman paikan?**
- *Voit ottaa kuvan jostain, mikä luo sinulle turvaa Tahtorannassa.*

11. Rajoitustoimenpiteet

- Rajoitustoimenpiteiden käyttäminen on tarkoitettu tilanteisiin, joissa sinun oma tai jonkun muun henkilön ruumiillinen koskemattomuus, terveys ja kehitys tai arvokas omaisuus on vaarassa, eikä niitä voi turvata pelkästään keskustelemalla ja sopimalla asiasta sinun kanssasi.
- **Mitkä rajoitustoimet ovat sinulle tuttuja? Kuinka niiden kanssa toimitaan?**
- **Milloin rajoitustoimia käytetään?**
- **Onko sinulla jotain toiveita rajoitustoimien suhteen?**
- **Haluaisitko rajoitustoimista enemmän tietoa?**
- Voit kertoa vastauksessasi yleisesti toiveitasi rajoitustoimien suhteen tai käyttää yllä olevia apukysymyksiä.

12. Rajoitustoimenpiteiden jälkeinen aika

- Rajoitustoimenpiteiden käyttäminen on tarkoitettu tilanteisiin, joissa sinun oma tai jonkun muun henkilön ruumiillinen koskemattomuus, terveys ja kehitys tai arvokas omaisuus on vaarassa, eikä niitä voi turvata pelkästään keskustelemalla ja sopimalla asiasta sinun kanssasi.
- **Mitä tapahtuu rajoittamisen jälkeen?**
- **Miten sinun mielestäsi olisi hyvä toimia rajoittamisen jälkeen?**
- **Onko sinulla tiedossa, että joihinkin rajoituspäätöksiin voi hakea muutosta?**
- **Tiedätkö, kuinka haet muutosta rajoitepäätökseen?**

13. Oikeusturvakeinot

- **Tunnetko oman sosiaalityöntekijäsi ja osaatko olla häneen yhteydessä?**

14. Dokumentointi

- Dokumentoinnilla tarkoitetaan tietojen tallentamista. Lastensuojelussa dokumentointiin liittyy esimerkiksi päivän tapahtumien tai palaverien kirjaaminen sekä lasta koskevien tietojen asianmukainen säilyttäminen.
- **Miten Tahtorannassa dokumentoidaan nuorten asioita?**
- **Onko sinulla muita ajatuksia tai toiveita dokumentointiin liittyen? Mitä?**

15. Osallisuus

- Osallisuus on tunne, joka syntyy kun ihminen kokee kuuluvansa johonkin. Osallisuus on mahdollisuutta vaikuttaa omassa yhteisössä. Osallisuus on luottamusta, yhdenvertaisuutta ja arvostusta.
- **Millä tavoin saat osallistua ja vaikuttaa Tahtorannassa?**
- **Järjestetäänkö Tahtorannassa riittävästi yhteistä tekemistä?**
- **Millä tavalla saat osallistua arjen suunnitteluun?**

16. Yksityisyys

- **Millä tavalla yksityisyyttäsi kunnioitetaan?**
- **Miten voisimme Tahtorannassa huomioida paremmin sinun yksityisyyden?**

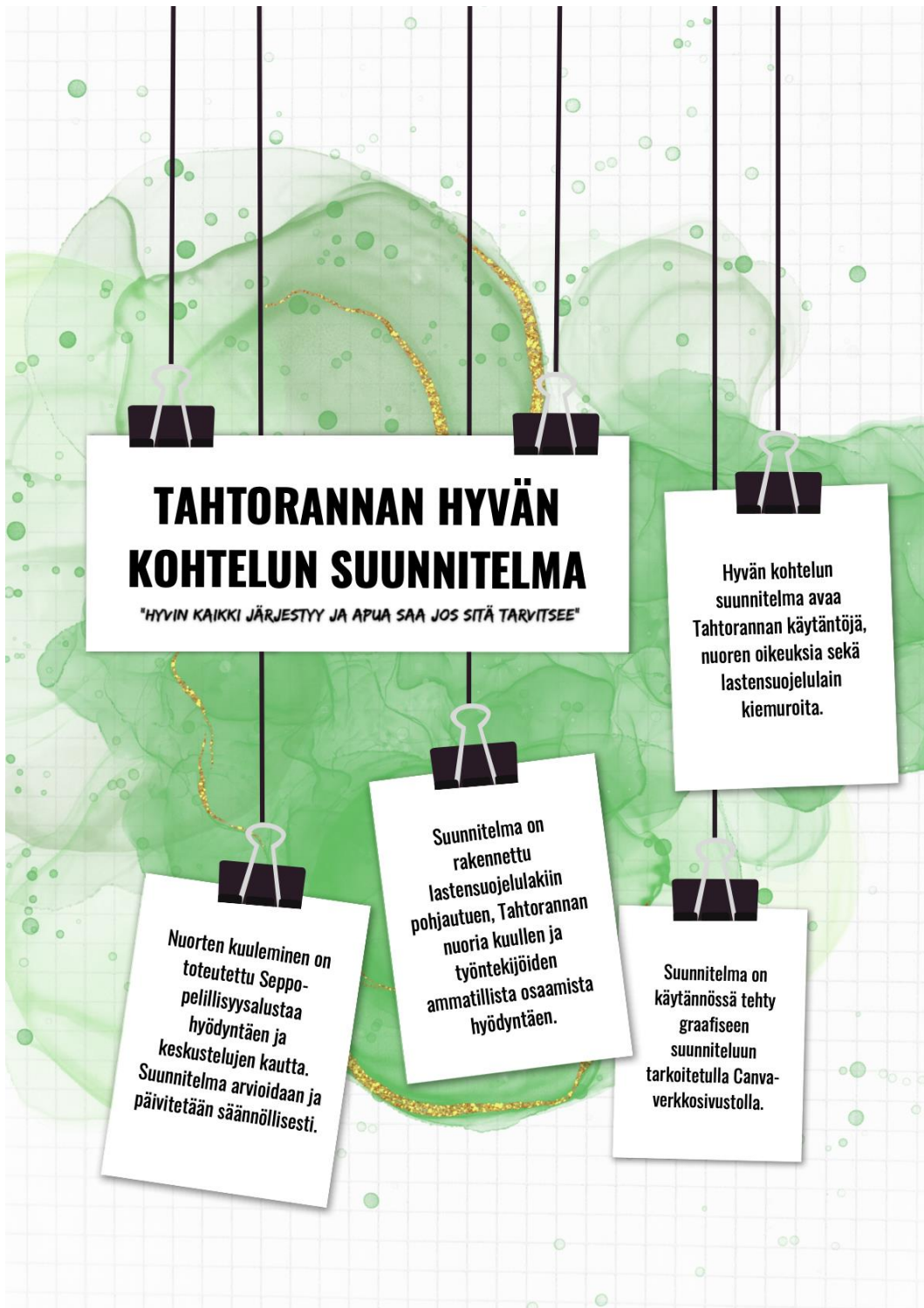
17. Sana on vapaa

- **Onko vielä jotain sellaista, mitä haluaisit kertoa hyvää kohtelua koskevaan suunnitelmaan liittyen?**
- *Saat jättää myös vapaat terveiset Jennille ja Tuulialle.*
- *Kiitos, kun osallistuit.*

LIITE 2
HYVÄN KOHTELUN SUUNNITELMA

**HYVÄN KOHTELUN
SUUNNITELMA
TAHTORANTA**

TAHTORANNAN HYVÄN KOHTELUN SUUNNITELMA

"HYVIN KAIKKI JÄRJESTYY JA APUA SAA JOS SITÄ TARVITSEE"

Hyvän kohtelun suunnitelma avaa Tahtorannan käytäntöjä, nuoren oikeuksia sekä lastensuojelulain kiemuroita.

Suunnitelma on rakennettu lastensuojelulakiin pohjautuen, Tahtorannan nuoria kuullen ja työntekijöiden ammatillista osaamista hyödyntäen.

Nuorten kuuleminen on toteutettu Seppo-pelillisyyssalustaa hyödyntäen ja keskustelujen kautta. Suunnitelma arvioidaan ja päivitetään säännöllisesti.

Suunnitelma on käytännössä tehty graafiseen suunnitteluun tarkoitetulla Canva-verkkosivustolla.

SISÄLLYSLUETTELO

4	MIKÄ ON TAHTORANTA
5	MILLAISTA ON ASUA TAHTORANNASSA?
6	TAHTORANNASSA PIDETÄÄN TÄRKEÄNÄ
7	NUOREN ETU ON KAIKEN LÄHTÖKOHTA
8	TAHTORANNAN HENKILÖKUNTA
9	KOHTAAMINEN
9	OMAOHJAAJA
10	HYVÄ HOITO JA KASVATUS
11	HYVÄ KOHTELU
12	NUOREN SJOITUS TAHTORANTAAN
13	NUOREN SAAPUMINEN TAHTORANTAAN
14	"ASSU" ELI ASIAKASSUUNNITELMA
14	TAHTORANNASSA KÄYTETTÄVIÄ KUNTOUSTOIMIA
14	HOITO- JA KASVATUSSUUNNITELMA
14	KUUKAUSIKOOSTE
14	TOIMINTAKYKYMITTARI
15	ARKI JA YLEISET TOIMINTATAVAT TAHTIKSESSÄ
15	TAHTIKSEN SÄÄNNÖT
16	TAHTORANNAN PÄIVÄRYTMI
18	YHTEISÖLLISYYS JA OSALLISUUS
18	OSALLISUUS JA VAIKUTTAMINEN
19	NUORTEN IKÄTASOINEN KOHTAAMINEN, ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUS JA YKSITYISYYS
20	ITSENÄISTYMINEN TAHTORANNASSA
21	LASTENSUOJELUN JÄLKIHUOLTO
22	DOKUMENTOINTI
22	MITEN NUORI SAA TIETOJA HÄNESTÄ TEHDYISTÄ ASIAKIRJOISTA
23	KUKA VALVOO TAHTORANNAN TOIMINTAA
24	TURVALLISUUS TAHTORANNASSA
25	RAJOITUSTOIMENPITEET PERUSTUU AINA LAKIIN
26	TAHTORANNASSA KÄYTETTÄVÄT RAJOITUSTOIMENPITEET
30	RAJOITUSTOIMENPITEEN JÄLKEINEN AIKA
31	NUORTEN OIKEUSTURVAKEINOT
32	MIHIN OTTAA YHTEYTTÄ ONGELMATILANTEISSA?
33	NUORTEN OIKEUDET JA HYVÄN KOHTELUN SUUNNITELMA
34	LÄHTEET JA LISÄTIETOA

MIKÄ ON TAHTORANTA?

Tahtoranta on 14-paikkainen sijaishuollon laitoshoidon erityisyksikkö. Tahtoranta on osa Familaria, joka on Suomen suurin yksityinen lastensuojelupalvelujen tuottaja.

Tahtoranta sijaitsee Kyröjoen rannalla Isonkyrön Tervajoella. Joen läheisyydessä on tärkeä liikkua varoen. Seindjoelle ja Vaasaan on matkaa noin 40km.

Tahtorannassa on kaksi itsenäistä osastoa, joista molemmissa asuu seitsemän nuorta. Nuoret eivät vieraile toisella osastolla. Siten kunnioitetaan jokaisen nuoren yksityisyyttä ja omaa tilaa. Yhteydenpito toisen osaston nuoriin tapahtuu pääasiassa ulkoillessa ja puhelimitse.

Tahtorannan yläkerrassa on tila, jossa voi sovitusti ja valvotusti viettää aikaa toisen puolen nuorten kanssa. Pihassa on myös saunamökki, josta löytyy saunan lisäksi nuorten kunnostama takkahuone. Yhteisissä tiloissa järjestetään muun muassa syntymäpäiviä ja teemajuhlia.

Tahtorannassa on oma iso piha ja hyvät ulkoilumahdollisuudet. Pihapiiristä löytyy trampoliini, pieni maali, sekä lentopallo- ja koripallokentät. Rannassa on hyvät kalastusmahdollisuudet. Myös lähialueen harrastusmahdollisuuksia hyödynnetään nuorten mielenkiinnon mukaan.

Tahtorannan omilla tiloilla toimii Tahtorannan pienluokka, jossa nuoret suorittavat peruskoulua. Koulu toimii Isonkyrön koulun alaisuudessa. Toisen asteen opintoja nuoret voivat opiskella esimerkiksi Vaasassa tai Seindjoella.

MILLAISTA ON ASUA TAHTORANNASSA?

MITEN VOISIMME TEHDÄ TAHTORANNASTA ENTISTÄKIN TURVALLISEMMAN PAIKAN?

"HYVÄ KOHTELU TARKOITTA
TOISTEN KUNNIOITTAMISTA,
YSTÄVÄLLISYYTTÄ JA EMPATIAA.
SE ON TÄRKEÄÄ LUODA
POSITIIVISIA JA TURVALLISIA
VUOROVAIKUTUKSIA MUIDEN
IHMISTEN KANSSA."

TAHTORANNAN AIKUISTEN VELVOLLISUUS ON HUOLEHTIA TAHTORANTAAAN SIOJITETUISTA NUORISTA. LASTENSUOJELUN KÄSIKIRJAN MUKAAN SIIJAISHUOLLON AIKUISTEN TEHTÄVIIN KUULUU

- HOITAA JA KASVATTA NUORTA.
- HUOLEHTIA SIITÄ, ETTÄ NUORELLE KUULUVAT OIKEUDET TOTEUTUVAT SIOJITUKSEN AIKANA.
- VARMISTAA, ETTÄ NUORI SAA TUEN JOTA TARVITSEE.
- TEHDÄ SUUNNITELMALLISESTI TÖITÄ NUOREN KANSSA, JOTTA TILANNE PARANEE JA SIOJITUKSEN TAUSTALLA OLEVAT SYYT VOIDAAN POISTAA.

THL / LASTENSUOJELUN KÄSIKIRJA

Tahtorannassa nuorille pyritään luomaan mahdollisimman tavallinen ja tasainen arki, jossa selkeät rutiinit ja rajat luovat turvallisuuden tunnetta ja ennustettavuutta.

Tahtorannassa arvostetaan yhteisöllisyyttä ja yhdessä tekemistä. Leikkisyys ja huumori ovat vahvasti läsnä arjessa pelailun, ulkoilun ja yhteisen hassuttelun myötä.

Tavoitteena on, että nuori saisi elää mahdollisimman normaalia ja kodinomaista arkea laitoksessa asuessaan.

Jokaisella Tahtorannan nuorella on oma tarinansa ja sitä kunnioitetaan. Nuorta tuetaan hänen elämäntilanteensa ja henkilökohtaisten tarpeidensa edellyttämällä tavalla.

Arjessa opetellaan yhdessä muun muassa tunteiden käsittelyä, sosiaalisia taitoja sekä päivärytmia ja sovituisia säännöistä kiinnittämistä.

Tahtorannassa nuori saa turvallisessa ympäristössä ja aikuisten läsnäollessa käsitellä mahdollisesti vaikeita asioita mielessä myllertäviä asioita.

Nuoren arkea arvioidaan moniammatillisesti ja kokonaisvaltaisesti yhdessä sosiaalitoimen, terveydenhuollon ja koulun väen kanssa.

Tahtorannan työskentely perustuu nuoren asiakas-suunnitelmaan, johon on yhdessä nuoren ja hänen perheensä kanssa asetettu tavoitteet sijoitukselle.

Tahtoranta pyrkii tekemään tiivistä yhteistyötä myös nuoren perheen kanssa ja tukee läheissuhteita nuoren hoitoa edistävällä tavalla.

Tahtorannassa tuetaan nuoren kasvua ja kehitystä kohti parempaa ja nuoren itsensä näköistä tulevaisuutta.

FAMILARIN ARVOT:
Tieto & Taito
Vastuu & Välittäminen
Kasvu & Kehitys
Kumppanuus & Yrittäjyys

FAMILARIN ASIAKASLUPAUS:
Välitämme
tulevaisuudestasi.

NUOREN ETU ON KAIKEN LÄHTÖKOHTA

TAHTORANNAN TOIMINNASSA HUOMIOIDAAN AINA NUOREN ETU. NUOREN ETUA ARVIOITAESSA ON KIINNITETTÄVÄ HUOMIOTA SIIHEN, MITEN ERI VAIHTOEHDOT JA RATKAISUT TURVAAVAT NUORELLE:

Tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet.

Mahdollisuuden saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon.

Taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen.

Turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden.

Itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen.

Mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omilla asioissaan.

Kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimisen.

TAHTORANNAN HENKILÖKUNTA

MITEN NUORTEN ASIOISTA HUOLEHDITAAN TAHTORANNASSA? "VARMISTETAAN ETTÄ KAIKKI ON KAIKKIALLA OKAY"
"SELLASTA ETTÄ NUORI USKALTAIS PUHUA JA KOKEE TURVAA NIISTÄ HENKILÖISTÄ JOKKA ON VASTUUSSA NUORESTA"

TAHTORANNASSA TYÖSKENTELEE MONIAMMATILLINEN HENKILÖKUNTA, JOLLA ON VAHVA KOKEMUS LASTENSUOJELUN VAATIVASTA LAITOSHOIDOSTA.

TYÖNTEKIJÄT OVAT SOSIAALI-, TERVEYS- JA KASVATUSALAN AMMATILIAISIA: SOSIONOMI (AMK / YAMK), SAIRAANHOITAJA (AMK / YAMK), LÄHIHOITAJA, YHTEISÖPEDAGOGI (AMK) SEKÄ NUORISO- JA YHTEISÖOHJAAJA.

TYÖNTEKIJÄT SAAVAT TYÖSSÄÄN HYÖDYNTÄÄ KOULUTUKSEN JA KOKEMUKSEN TUOMIA VAHVUUKSIA. ERILAISET NÄKÖKULMAT TUKEVAT NUOREN KASVUA JA KEHITYSTÄ MONIPUOLISESTI.

Esihenkilöstö:

Yksikönjohtaja Ilkka Silvennoinen
Kasvatusjohtaja Johanna Levenon
Vastaava ohjaaja Petri Sjöblom

Vastuuhenkilöt:

Vastaava sairaanhoitaja Teija Latvala
Turvallisuusvastaava Toni Alho

TAHTORANNAN HENKILÖKUNNALLA LÖYTYVÄÄ OSAAMISTA:

- Neuropsykiatrinen lähestymistapa
- Kiintymyssuhdehäiriöisen lapsen hoito ja kasvatusta
- Rajoitustoimenpiteet lastensuojelun sijaishuollossa
- Toimintakykyisen identiteetin kasvun tukeminen
- Traumahäiriöt ja vakauttaminen
- Lääkehoidon laajat koulutukset
 - Love, Turvallinen lääkehoito
- MAPA - haasteellisen käytöksen ennaltaehkäisy ja hallinta
- Mielen terveys- ja päihdetyön erikoistuminen
- Neuropsykiatrinen valmennus
- ART-ohjaus (rakentavan vuorovaikutuksen ohjaus)
- Seksuaalineuvonta
- Ratkaisukeskeinen lyhytterapia
- Rentoutusohjaus

TAHTORANNASSA ON YMPÄRIVUOROKAUTINEN VALVONTA. MOLEMMILLA OSASTOILLA ON JOKA PÄIVÄ 3-4 OHJAAJAA. NUORTEN UNTA VALVOO YKSI OHJAAJA OSASTOA KOHDEN.

OHJAAJIEN MÄÄRÄ JA KOULUTTAUTUMINEN MAHDOLLISTAA NUORTEN KOHTAAMISEN JA TUKEMISEN ARJESSA HAASTAVAMPIENKIN TILANTEIDEN ILMAANTUESSA JA LUO TURVALLISUUDEN TUNNETTA NUORILLE.

ARKIPÄIVISIN PÄÄASIASSA VIRKA-AIKAAN PAIKALLA OVAT MYÖS ESIHENKILÖSTÖ JA VASTAAVA SAIRAANHOITAJA.

TAHTORANNASSA PIDETÄÄN TÄRKEÄNÄ AMMATILLISUUTTA JA AITOA KOHTAAMISTA.

JOKAINEN NUORI ON AINUTLAATUINEN JA TÄRKEÄ JUURI SELLAISENA YKSILÖNÄ KUIN HÄN ON.

MYÖS OHJAAJIA ON MONENLAISIA, SILLÄ JOKAINEN TYÖSKENTELEE OMALLA PERSOONALLAAN. MONIPUOLINEN TYÖRYHMÄ ON TÄRKEÄ, JOTTA JOKAINEN NUORI LÖYTÄISI JONKUN ITSELLEEN HELPOSTI LÄHESTYTTÄVÄN AIKUISEN.

OHJAAJAT HALUAVAT TUTUSTUA JUURI SINUUN!

MIKÄ ON LEMPISARJASI
TAI LEMPIPELISI?
ENTÄ LEMPIRUOKKAS?

MITÄ ASIOISTA PIDÄT?
ONKO SULLA HARRASTUKSIA?
HALUATKO TEHDÄ JOTAIN
YHDESSÄ?

MITÄ KUULU?
MITEN SINÄ VOIT
TÄNÄÄN?

KOHTAAMINEN

MITEN AIKUISET KOHTAAVAT TAI HUOMIOIVAT SINUT TAHTORANNASSA?
"HYVIN ESIMERKIKSI HYVÄ HUUMORINTAJU, YMMÄRTÄVÄISYYS"

KOHTAAMISESSA OLEELLISTA ON LÄSNÄOLO JA AITO KIINNOSTUS TOISTA KOHTAAN.

ON TÄRKEÄÄ, ETTÄ JOKAINEN NUORI TULEE PÄIVITTÄIN KOHDATUKSI JA HUOMIOIDUKSI OMANA ITSENÄÄN OHJAAJAN TOIMESTA.

TAHTORANNASSA OHJAAJAT JA NUORET VIETTÄVÄT YHDESSÄ AIKAA ARKISTEN ASIOIDEN MERKEISSÄ. KESKUSTELUT, LEIKKIMIELISYYS JA YHDESSÄ TEKEMINEN OVAT OLEELLINEN OSA ARKEA.

TAHTORANNASSA HYÖDYNNETÄÄN PÄIVÄN OHJAAJA -TYÖKALUA, JOLLA OHJAAJAT PYSTYVÄT VARMISTAMAAN, ETTÄ JOKAINEN NUORI HUOMIOIDAAN PÄIVÄN AIKANA.

NUORTEN KANSSA SOVIITUA:

- Kohtaaminen on sitä, että kuunnellaan ja kiinnostutaan.
- Jokainen nuori kohdataan tasavertaisesti ikä huomioiden.
- Nuori saa tarvitsemaansa tukea.
- Inhimillisyyden ja empatian ovat tärkeitä arvoja.
- Huumori on tärkeä osa kohtaamista.
- Ollaan toisiamme kohtaan ystävällisiä.
- Ymmärrys on tärkeää.

OMAOHJAAJA

"SE ON KIVAA KU ON SEMMONEN KEHEN VOI LUOTTAA JA TURVAUTUA"

JOKAISELLA TAHTORANNAN NUORELLA ON KAKSI TAI KOLME NIMETTYÄ OMAOHJAAJAA, TÄRKEIMPIÄ OMAOHJAAJAN TEHTÄVIÄ ON HUOLEHTIA NUOREN ÄÄNI KUULUVIIN.

OMAOHJAAJA HUOLEHTII, ETTÄ NUOREN KUUKAUSIKOOSTEET JA MUUT VIRALLISET PAPERITYÖT TULEE TEHTYÄ.

OMAOHJAAJA VASTAA NUOREN ASIOIDEN HOITAMISESTA JA KOKONAISTILANTEESTA ARJESSA. OMAOHJAAJA PITÄÄ MUUTKIN TAHTORANNAN OHJAAJAT AJAN TASALLA.

OMAOHJAAJA VASTAA YHTEISTYÖSTÄ NUOREN PERHEEN JA LÄHEISTEN, SEKÄ SOSIAALITYÖNTEKIJÄN KANSSA.

OMAOHJAAJA VIETTÄÄ SÄÄNNÖLLISESTI KAHDENKESKISTÄ AIKAA NUOREN KANSSA OMAOHJAAJAKESKUSTELUJEN JA MUUN MIELELISEN TEKEMISEN PARISSA.

OMAOHJAAJASUHDE VOI PARHAIMMILLAAN TOIMIA NUORELLE KORJAAVANA LÄHEISSUHTEENA.

OMAOHJAAJA OSALLISTUU NUOREN KANSSA ASIAKASSUUNNITELMANEUVOTTELUIHIN. OMAOHJAAJA TUKEE NUORTA KERTOMAAN OMAT AJATUKSENSA JA TOIVEENSÄ.

NUORTEN KANSSA SOVIITUA:

- Omaohjaaja luo nuoreen turvallisen ja luottamuksellisen suhteen.
- Omaohjaaja huolehtii nuoren asioista.
- Omaohjaaja viettää nuoren kanssa säännöllisesti aikaa omaohjaaja-ajan merkeissä.

HYVÄ HOITO JA KASVATUS

Hyvä hoito ja kasvat sisältää nuoren kokonaisvaltaisen huolenpidon. Tahtoranta tarjoaa toiminnallaan nuorelle kodinomaisen ja turvallisen kasvuympäristön sekä turvaa koulunkäynnin. Tahtorannassa nuori kohdataan päivittäin ja nuorelle annetaan ymmärrystä, sekä aikuisen huomiota ja läsnäoloa. Nuoren elämän perusasioista huolehditaan. Tahtorannan tehtävä on myös mahdollistaa nuorelle mieluisen harrastustoiminta. Osallisuus ja yhteisöllisyys ovat tärkeä osa kokonaisuutta. Lisäksi hyvään hoitoon sisältyy oleellisesti turvallinen lääkehoito, jota Tahtorannassa toteutetaan tarkan valvonnan alla. Yksilökohtaiset sijoituksen tavoitteet sovitaan asiakassuunnitelmassa nuoren ja perheen kanssa.

"SE ON HYVÄ ELÄMÄ NUORELLE TAI ANNETAAN TUKEA NUORELLE"

"VAIKKA JUTELLAAN MITÄ KUULUU YMS JA TEHDÄÄN NORMAALEI JUTTUI MITÄ ARKEEN KUULUU"

Tahtorannassa nuoren kokonaisvaltaista hyvinvointia arvioidaan moniammatillista yhteistyötä hyödyntäen:

Tahtorannan sisällä työskentelee moniammatillinen henkilökunta, jonka laajaa osaamista arjessa hyödynnetään.

Tarvittaessa nuorella on asiakkuus nuorisopsykiatrian tai lastenpsykiatrian poliklinikalla, jossa nuoren hoitava lääkäri arvioi nuoren hyvinvointia omasta näkökulmastaan. Hoitava lääkäri arvioi nuoren psyykkisiä voimavaroja, tarjoaa mahdollisia tukitoimia ja vastaa nuoren lääkityksestä.

Muissa terveydenhoidollisissa asioissa Tahtoranta hyödyntää tarpeen mukaan nuoren kouluterveydenhuoltoa, paikallisen terveyskeskuksen palveluita tai muita tarvittavia palveluita.

Tahtorannan koulun aikuiset arvioivat omasta näkökulmastaan nuoren hyvinvointia, oppimista ja kehitystä.

Tahtoranta tekee tiivistä yhteistyötä nuoren sosiaalityöntekijän kanssa. Sosiaalityöntekijällä on kokonaiskuva ja vastuu nuoren tilanteesta. Yhteistyön linjat sovitaan asiakassuunnitelmassa.

NUORTEN KANSSA SOVITTUA:

- Hyvä hoito ja kasvat
- Nuori saa tarvitsemaansa tukea ja ikätasoisia mahdollisuuksia esimerkiksi itsenäistymisen suhteen.
- Kasvatuksessa huomioidaan yksilöllisyys ja ikä.
- Käytössä on tarpeelliset ja perustellut säännöt.
- Nuorten asioista keskustellaan nuorten kanssa, ei vain aikuisten kesken.
- Hyvä hoito ja kasvat
- Nuoresta välitetään aidosti.
- Nuori saa apua, jos sitä tarvitsee.
- Toiminnassa huomioidaan yleiset suositukset ja ikärajat.

HYVÄ KOHTELU

HYVÄ KOHTELU LISÄÄ
TURVALLISUUTTA.
VÄLITTÄMINEN ON
KAIKEN FAMILARIN
TOIMINNAN PERUSTA

NUORI JA HÄNEN
PERHE KOHDATAAN
ARVOSTAVASTI JA
KUNNIOITAVASTI

TAHTORANNASSA
MAHDOLLISTETAAN
NUOREN JA HÄNEN
PERHEEN TAPAAMISET

**"HYVÄ KOHTELU
ON SITÄ ETTÄ
PITÄÄ KOHDELLA
MUITA HYVIN"**

TAHTORANNASSA
NUOREN TOIVOMUKSET
JA MIELIPIIDE, SEKÄ ETU
JA YKSILÖLLISET TARPEET
TULEE HUOMIOIDUKSI

TAHTORANNAN TOIMINTA
PERUSTUU LAKIIN JA
ASIAKKAIDEN ASIAALLINEN
KOHTELU ON TÄRKEÄ OSA
KOKONAISUUTTA

**"HYVÄ KOHTELU NÄKY YHTÄYKSISSÄ SITEN ETTÄ
ESIM. KIITTÄÄ JOS JOKU ON AUTTANUT TOISTA"**

NUOREN KANSSA SOVITTUA:

- Hyvää kohtelua toteutetaan huomioimalla hyvät käytöstavat ja kohteliaisuus. Muistetaan sanat kiitos ja anteeksi.
- On tärkeää ottaa muut huomioon ja kuunnella toisia, tehdä asioita yhdessä ja auttaa, jos joku tarvitsee apua.
- Tärkeitä arvoja ovat kunnioitus, ystävällisyys ja empatia.
- Kaikille tulee antaa oma tila ja oma rauha.
- Tärkeää on myös hyvä ja turvallinen vuorovaikutus.

JOS KOHTAAT EPÄASIAALLISTA KOHTELUA, KERRO SIITÄ AIKUISELLE

Käydään yhdessä kokemasi tilanne läpi siinä mukana olleiden henkilöiden kanssa, jotta se ei toistu. Samalla sinulle kerrotaan oikeutesi ja ohjeistetaan, miten voit tilanteessa toimia! Kokemastasi epäasiallisesta kohtelusta ja sen käsittelystä kerrotaan vanhemillesi ja sosiaalityöntekijällesi.

JOKAINEN TAHTORANNAN TYÖNTEKIJÄ ON TYÖSOPIMUKSEN ALLEKIRJOITTAESSAAN SITOUTUNUT TOTEUTTAMAAN HOITO- JA KASVATUSTYÖN EETTISIÄ PERIAATTEITA

"Kohtelen jokaista asiakasta ja hänen omaisiaan kuten toivoisin itseänikin kohdeltavan samassa asemassa"

"Asiakkaidemme hyvinvointi, kuntoutuminen ja turvallisuus ovat minulle tärkein prioriteetti"

"Kunnioitan asiakkaidemme yksityisyyttä, itsemääräämisoikeutta, henkilökohtaista kokemattomuutta ja turvaan asiakkaillemme hyvän elämän yksikössämme"

NUOREN SIJOITUS TAHTORANTAAN

Lastensuojelun tehtävänä on turvata nuorelle kokonaisvaltainen huolenpito ja suojelu.

Nuoren sijoittaminen sijaishuoltoon tapahtuu, kun nuoren vanhemmat, tai muu huoltaja, eivät pysty enää muilla keinoin varmistamaan nuoren hyvinvointia ja turvallisuutta, eikä lastensuojelun avohuollon tukitoimet ole riittävä apu tilanteessa. Nuori voidaan sijoittaa Tahtorantaan joko suoraan kotoa, perhehoidosta tai toisesta sijaishuollon yksiköstä.

Jokaisella nuorella on yksilöllinen syynsä muuttaa Tahtorantaan. Se, että joutuu muuttamaan pois kotoa, on iso asia jokaiselle. Kunnioitetaan jokaisen yksityisyyttä eikä udella toisen nuoren asioita.

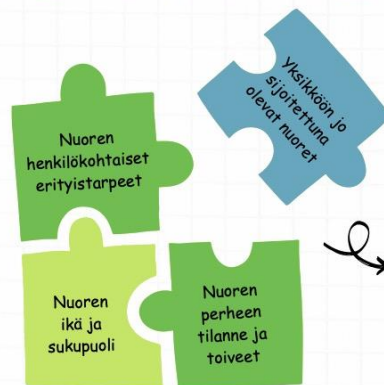
Nuori voi tulla Tahtorantaan **kiireellisesti sijoitettuna** 30 + 30 päiväksi. Jos ensimmäisen 30 päivän aikana kiireelliseen sijoitukseen johtaneet olosuhteet ovat parantuneet huomattavasti, sosiaalityöntekijä voi purkaa sijoituksen. Jos nuori on yhä välittömässä vaarassa oman käyttäytymisensä tai kotiolosuhteiden vuoksi, kiireellistä sijoitusta jatketaan 30 päivällä. Tarvittaessa sosiaalityöntekijä alkaa valmistelemaan nuoren huostaanottoa. Nuori voidaan sijoittaa Tahtorantaan myös hallinto-oikeuden väliaikaismääräyksellä huostaanoton valmistelun ajaksi.

Tahtorantaan voidaan sijoittaa **huostaanotettu** nuori. Huostaanotolla tarkoitetaan sitä, että nuoren kasvatustavoitteet eivät ole enää vanhemmilla, tai muulla huoltajalla, vaan lastensuojeluviranomaisilla. Kasvatustyötä tehdään yhteistyössä vanhempien kanssa, vaikka nuori asuukin kodin ulkopuolella.

Nuori voidaan sijoittaa Tahtorantaan väliaikaisesti myös **avohuollon tukitoimena**, jos nuori itse ja hänen huoltajansa ovat siihen suostuvaisia. Parhaimmillaan väliaikainen sijoitus voi auttaa sijoituksen johtaneen kriittisen tilanteen rauhoittamisessa ja mahdollistaa nuoren paluun kotiin.

Sijaishuolto on aina tavoitteellista ja sijoituksen tarvetta arvioidaan nuoren asiakassuunnitelmassa.

MITEN TAHTORANTA VALIKOITUU SIJOITUSPAIKAKSI?

Nuoren sijoittamista Tahtorantaan arvioidaan kokonaisvaltaisesti nuoren sosiaalityöntekijän ja Tahtorannan johdon sekä tiimin toimesta. Päätöksen sijoittamisesta tekee sosiaalityöntekijä.

Mahdollisuuksien mukaan nuorelle ja perheelle järjestetään tutustumiskäynti Tahtorantaan.

On tärkeää, että Tahtorannassa pystytään vastaamaan nuoren yksilöllisiin tarpeisiin ja tarjoamaan nuorelle turvallinen kasvuympäristö.

Tärkeänä pidetään myös nuoren soveltumista Tahtorannan yhteisöön, sillä samalla osastolla asuu parhaimmillaan kuusi muutakin nuorta.

NUOREN SAAPUMINEN TAHTORANTAAN

Nuoren muuttaessa Tahtorantaan, hänelle pyritään saamaan tervetullut ja turvallinen olo.

Nuorta on vastassa omaohjaaja tai muu nuoren tilanteeseen perehtynyt ohjaaja.

Nuorelle on laitettu huone valmiiksi muuttoa varten. Nuori saa omilla tavaroillaan sisustaa huoneensa persoonalliseksi. Omaohjaajien kanssa voi sopia mahdollisista hankinnoista.

Sijoituksen alkuun tärkeintä on tilanteen rauhoittaminen ja Tahtorantaan asettuminen. Nuori saa rauhassa tutustua omaohjaajien ja muiden aikuisten kanssa.

Nuoren kanssa tehdään alkuhaastattelu ja käydään läpi Hyvän kohtelun suunnitelma. Ohjaajat tukevat nuorta tutustumaan talon rutiineihin, päivärytmiin ja muihin nuoriin.

Nuoren perheen ja läheisten kanssa pyritään tekemään sujuvaa yhteistyötä.

Nuoren muuttaminen sijaishuoltoon on iso muutos koko perheelle. Nuoren ja perheen erotilanteeseen ja "heippojen" sanomiseen annetaan riittävästi aikaa.

Nuoren ja perheen kanssa yhteistyössä täytetään taustatietolomake ja kerätään tarvittavat perustiedot nuoresta nuoren turvallisuutta ja arjen sujumista varten.

Perheen kanssa sovitaan yhteydenpidosta jatkossa ja mahdollisesta seuraavasta tapaamisesta.

Varmistetaan, että nuorella on käytössä jokin yhteydenpitoväline läheisiin. Tahtorannassa on nuorten puhelin, jolla nuori voi myös tarvittaessa soittaa perheelleen ja muille läheisilleen.

Muita hoidettavia asioita uuden nuoren saapuessa:

Nuoren omaohjaajat ja Tahtorannan lääkehoitovastaava huolehtivat nuoren terveydenhuollolliset asiat ajan tasalle. Varmistetaan nuoren lääkehoidon toteutuminen, varataan terveystarkastusaika ja varmistetaan mahdollisten hoitokontaktien siirtyminen Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueelle.

Omaohjaaja hoitaa tarvittavat paperihommat kuntoon nuoren kanssa ja valmistelee nuorelle sosiaali- ja terveystarkastus tulevia asiakirjoja varten. Täytyy myös tehdä muuttoilmoitus ja aloittaa nuoren toimintakykykymittarin sekä hoito- ja kasvatussuunnitelman täyttäminen.

Omaohjaajat sopivat peruskoulun suorittamisesta Tahtorannan tiloissa toimivan koulun opettajan kanssa tai tarvittaessa selvittellään toisen asteen koulutusmahdollisuuksia lähialueelta.

Ensimmäisen asiakassuunnitelman neuvottelun ajankohdan sopiminen sosiaalityöntekijän kanssa.

"ASSU" ELI ASIAKASSUUNNITELMA

Jokaiselle Tahtorannassa asuvalle nuorelle tehdään lain mukainen asiakassuunnitelma, joka tarkistetaan vähintään kerran vuodessa ja tarvittaessa useammin.

Nuoren asiakassuunnitelmanevotteluun osallistuu nuori itse, nuoren sosiaalityöntekijä, nuoren huoltajat ja Tahtorannasta ensisijaisesti nuoren omaohjaajat.

Asiakassuunnitelmanevottelussa on tärkeää saada nuoren ääni kuuluviin. Omaohjaajat ovat jutelleet nuoren kanssa "assun" aiheista jo etukäteen ja neuvottelussa omaohjaajat tukevat nuorta asioiden esiin tuomisessa.

Neuvottelussa mietitään nuoren sijoitukselle asetettavia tavoitteita ja keinoja, joilla tavoitteisiin päästäisiin. Siellä keskustellaan nuoren kuulumiset, terveys- ja kouluasiat, mitä tukitoimia nuori tarvitsee ja miten perheenjäsenten välinen yhteydenpito ja tapaamiset järjestetään.

HOITO- JA KASVATUSSUUNNITELMA

Hoito- ja kasvatussuunnitelma tehdään täydentämään asiakassuunnitelmaa. Suunnitelmassa arvioidaan ja konkretisoidaan laitoksessa tarvittun hoidon ja huollon sisältöä. Suunnitelmaan sisällytetään esimerkiksi tieto siitä, miten nuoren arkea Tahtorannassa toteutetaan ja miten koulunkäynti turvataan. Suunnitelman teossa hyödynnetään toimintakykymittaria ja sen kautta nuori osallistuu itsekin vahvasti omaan arviointiprosessiinsa. Hoito- ja kasvatussuunnitelma annetaan tiedoksi nuorelle, nuoren huoltajille, joilla on tiedoksisaantioikeus sekä nuoren omalle sosiaalityöntekijälle.

TOIMINTAKYKYMITTARI

Toimintakykymittari on osa hoito- ja kasvatussuunnitelmaa. Mittarilla arvioidaan nuoren tilannetta ja seurataan nuoren edistymistä, kun se täytetään säännöllisesti. Nuori saa itse täyttää oman mielipiteensä siitä, miten suoriutuu arjen päivittäisistä toimista ja miten jaksaa niin fyysisesti kuin psyykkisestikin. Myös omaohjaajat täydentävät mittariin oman näkemyksen nuoren toimintakyvystä.

TAHTORANNASSA KÄYTETTÄVIÄ KUNTOUTUSTOIMIA:

Neuropsykiatrinen
valmennus

Turvallinen arki

Omaohjaajakeskustelut

Toimintakykyisen identiteetin
kasvun tukeminen

Päivän ohjaaja

Seksuaalineuvonta

ART-ryhmät

KUUKAUSIKOOSTE

Kuukausittain laaditaan kuukausikooste, jossa käydään menneen kuukauden pääkohdat läpi, asetetaan tavoitteet seuraavalle kuulle ja kysytään nuoren kuulumiset. Kuukausikoosteessa nostetaan esiin kuukauden aikana ilmenneet ilonaiheet ja huolenaiheet nuoresta. Kuukausikooste lähetetään nuoren omalle sosiaalityöntekijälle sekä niille vanhemmille/huoltajille, joilla on tiedoksisaantioikeus.

TAHTIKSEN SÄÄNNÖT

Tahtorannan säännöt pyritään pitämään mahdollisimman yksinkertaisena ja selkeinä.

Tahtorannassa ei hyväksytä:

- Kiusaamista
- Väkivaltaa
- Päihteiden käyttöä

Huomioi omassa toiminnassasi:

- Turvallisuus
- Hyvät käytöstavat
- Toisten hyvä kohtelu
- Päivärytmi
- Avoin keskustelu
- Asiallinen kielenkäyttö

ARKI JA YLEISET TOIMINTATAVAT TAHTIKSESSÄ

MILLAISIA SÄÄNTÖJÄ TAHTORANNASSA ON? "PERUS"

NUORTEN KANSSA SOVITTUA:

- Arki laitoksessa on yhdessä tekemistä ja yhteistä ajanviettoa. Aikaa vietetään laitoksessa ja sen ulkopuolella.
- Arki on myös ennakoitavaa ja turvallista – tavallista kodinomaista arkea.
- Arki on perusasioista huolehtimista. Huolehditään esimerkiksi ravitsemuksesta ja hygieniasta.
- Arjessa huomioidaan vuorokausirytmien toteutuminen.
- Arjessa jokainen ansaitsee tulla kuulluksi ja kohdatuksi joka päivä.

"OTETAAN KAIKKI MUKAAN LEIKKEIHIN JA AUTETAAN JOS JOKU TARPII APUA"

NUORTEN KANSSA SOVITTUA:

- Arkisissa keskusteluissa huomioidaan kunnioittava puhetyyli.
- Tahtorannan ohjaajilla on yhteinen linja yleisistä toimintatavoista.
- Annetaan kaikkien olla omia arvokkaita itsejään.
- Tärkeitä arvoja ovat tasa-arvo ja yhdenvertaisuus.
- Tahtorannassa ei hyväksytä henkistä tai fyysistä väkivaltaa.

Tahtorannan toiminta perustuu lastensuojelulakiin ja muuhun Suomen lainsäädäntöön. Jokaisella nuorella on oikeus turvalliseen kasvu ympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Tahtorannan ohjaajien todella tärkeä tehtävä on edesauttaa, että nämä oikeudet toteutuvat. Kun nuori sijoitetaan Tahtorantaan, sijoituksen täytyy edistää nuoren kokonaisvaltaista kehitystä ja hyvinvointia.

Nuori ei aina ole samaa mieltä kaikista häntä koskevista päätöksistä, mutta nuoren halu ei aina suoraan ole se nuoren edun kannalta paras päätös. Tahtorannassa kaikessa nuorta koskevassa päätöksen teossa arvioidaan sen vaikutus nuoren hyvinvointiin ja onko päätös nuoren edun mukainen.

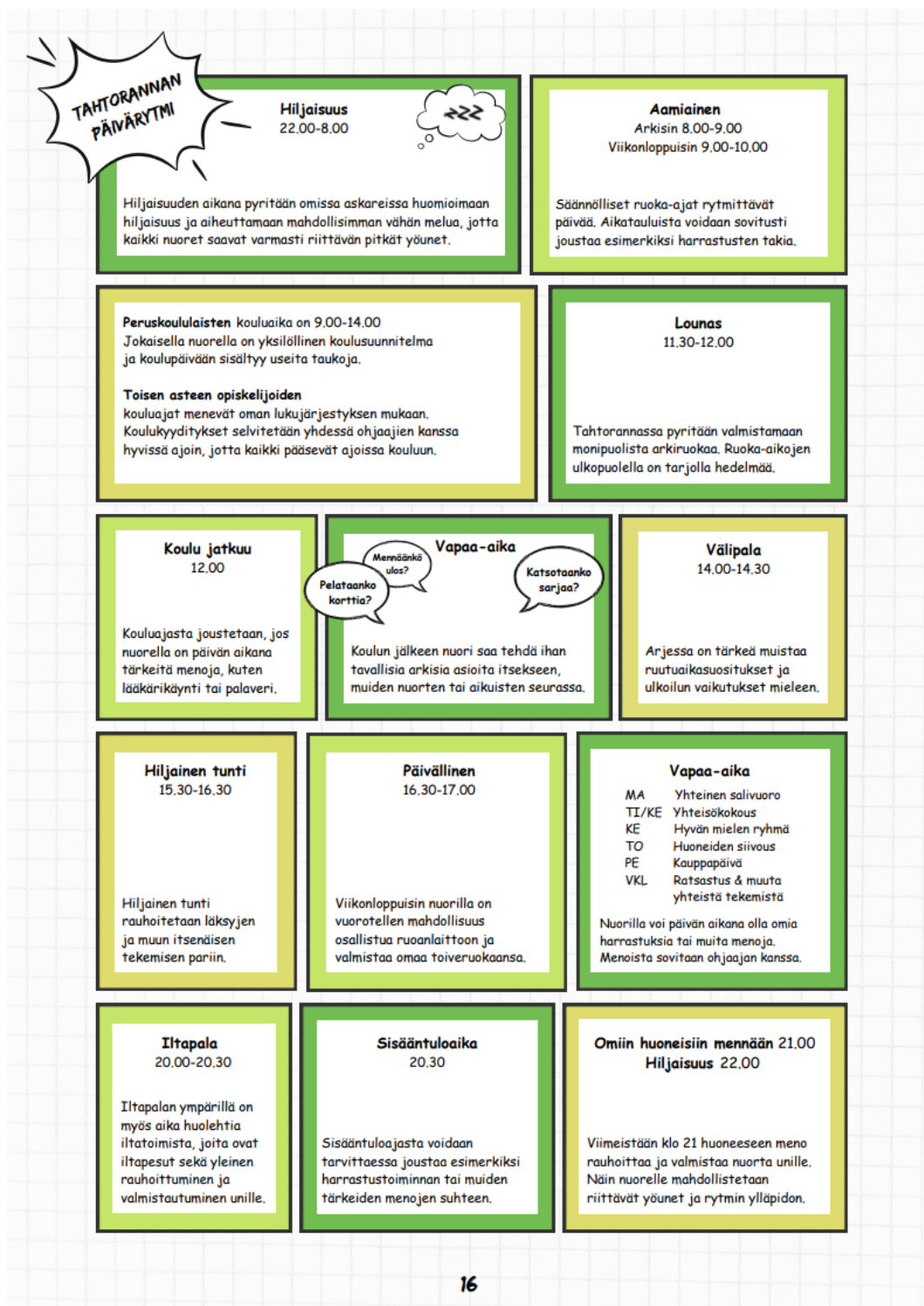
MILLaista ON ARKI TAHTORANNASSA? "VÄLILLÄ TYHMÄÄ JA VÄLILLÄ IHAN KIVAA."

Säännöt auttavat ohjaamaan ja kasvattamaan.

- Säännöt tekevät yhteisestä arjesta ennakoitavaa ja hallittavaa.
- Sääntöjen avulla opit taitoja ja käytäntöjä, joita tarvitset omassa elämässäsi ja opit vastuunottamista.
- Sääntöjen tarkoitus on luoda turvallisuuden tunnetta sekä lapsille että aikuisille.
- Säännöillä selvennetään sitä, miten eri tilanteissa toimitaan.
- Säännöt auttavat myös luottamaan siihen, että aikuiset toimivat johdonmukaisesti.
- Säännöt eivät saa ohjata toimimaan lain tai hyvien käytöstapojen vastaisesti.
- Sääntöjen täytyy kunnioittaa lasten ihmisarvoa ja yksilöllisyyttä.

THL / LASTENSUOJELUN KÄSIKIRJA / LASTEN JA NUORTEN LASTENSUOJELUOPAS

MIKSI ON SÄÄNTÖJÄ?

Tahtorannan eli "Tahtiksen" selkeä päivärtymi rauhoittaa arkea, luo ympäristöstä turvallisen ja auttaa nuoria ennakoimaan tulevaa. Nuori opettelee yhdessä muiden kanssa päivärtymiä ja sovitusta asioista kiinni pitämistä. Arjen toimiessa hyvin, voidaan asioissa sovitusti joustaa.

Yksilöllisillä säännöillä pyritään takaamaan nuoren turvallisuus ja hyvinvointi. Yksilöllisiä sääntöjä voidaan asettaa esimerkiksi ikä- ja kehitystasoon sekä valtakunnallisiin suosituksiin perustuen, kuten mahdollinen aikuislähtöinen peli- ja ruutuajan säännöstely.

Rehellisyyden ja avoin keskustelu ovat asioita, joita Tahtorannassa arvostetaan. Keskustelussa molemmat osapuolet saavat perustella oman kantansa ja pyritään pääsemään yhteisymmärrykseen ihmetyksestä aiheuttavista asioista. Vuorovaikutustaitojen, tunnetaitojen ja ongelmanratkaisutaitojen opettelu on osa nuoruutta ja Tahtorannassakin arkipäivää.

Yhteiset ruokailuhetket rytmittävät päivää ja kuuluvat Tahtorannan arkeen. Tahtorannassa pyritään tarjoamaan yleisten ruokasuositusten mukaisesti ravintorikasta ja monipuolista ruokaa. Nuorilla on myös mahdollisuus osallistua ruuan suunnitteluun ja valmistamiseen.

Itsestä huolehtiminen on erityisen tärkeä nuoren velvollisuus. Nuoren hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että nuori panostaa itsekin parhaansa mukaan omaan terveyteensä, niin psyykkiseen kuin fyysiseenkin. Oleellista on nuoren sitoutuminen lääkärikäynteihin ja mahdolliseen lääkahoitoon. Lisäksi tulisi muistaa ulkoilla ja liikkua säännöllisesti, syödä ja levätä riittävästi. Ohjaajat tukevat ja kannustavat nuoren jaksamista keskusteluihin, tunnetyöskentelyllä ja yhteisen tekemisen kautta.

Hygienian hoito on nuoren terveyden ja hyvinvoinnin kannalta tärkeä asia. Nuoruuteen kuuluu oleellisesti esimerkiksi hikoilun ja ihon epäpuhtauksien lisääntyminen. Hyvä hygienia ehkäisee sairauksia sekä lisää nuoren omaa ja muiden viihtyvyyttä. Siksi käsiinpesu, säännöllinen suihkussa käyminen ja hampaiden harjaus, sekä huoneen siivous ja pyykinpesu kuuluvat arjen rutiineihin.

Koulussa käyminen on nuoren velvollisuus, joka määrätään oppivelvollisuuslaissa. Koulussa nuorelle tarjotaan perustusta elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellisille taidoille. Peruskoulua suorittava nuori käy koulua Tahtorannan tiloissa toimivassa pienluokassa, joka koostuu pääasiassa Tahtorannan nuorista. Tahtoranta tukee nuoren koulunkäyntiä ja koulun edistymistä yksilöllisin keinoin. Tahtoranta myös tukee nuoren tulevaisuutta ja ohjaa nuorta hakeutumaan nuoren taitoja ja toiveita vastaavaan sekä tulevaisuutta palvelemaan koulutukseen.

Rahan käyttö ja säästäminen ovat tärkeitä opeteltavia taitoja. Joka kuukauden ensimmäisenä perjantaina nuori saa lainmukaista kuukausirahaa. Raha maksetaan nuorelle joko käteisenä tai pankkitilille, mikäli nuorella on pankkikortti. Yksilöllisin perustein nuorella voi olla käytössä viikkorahakäytäntö. Tahtorannassa on myös mahdollisuus tehdä työtoimintaa, josta nuori voi tienata itselleen ylimääräistä ahkeruusrahaa. Nuoria ohjataan vastuulliseen rahan käyttöön.

Ohjaajien täytyy tietää, missä nuori on. Nuoren asuessa Tahtorannassa ohjaajat ovat vastuussa nuoren kasvatuksista ja hyvinvoinnista. Siksi ohjaajille pitää aina muistaa ilmoittaa ja yhdessä sopia asiasta, kun nuori aikoo poistua Tahtorannan alueelta.

Sosiaaliset taidot ja kaveritaidot harjaantuvat, kun nuori elää Tahtorannassa kuuden muun nuoren kanssa samalla osastolla ja kokonaisuudessaan 14 nuoren yksikössä. Vuorovaikutustaidot ja toisten huomioon ottaminen tulee vahvasti esiin arjessa, kun jaetaan yhteiset tilat. Hyvät käytöstavat sekä toisten kunnioittaminen ja hyvä kohtelu ovat erityisen tärkeitä taitoja nuorelle.

YHTEISÖLLISYYS JA OSALLISUUS

Yhteisöllisyys ja osallisuus näkyy Tahtorannassa yhteisen tekemisen kautta. Tahtorannassa järjestetään koko talon yhteistä ohjelmaa esim. yhteisen ulkoilun, pelihetkien tai teemajuhlien merkeissä ja Hyvän mielen ryhmässä. Lisäksi Tahtorannassa pidetään välillä osastokohtaisia tai koko talon yhteisiä haasteita, esimerkiksi Hyvän käytöksen -haaste ja Liikuntahaaste.

Nuoren harrastustoiminnan tukeminen kuuluu Tahtorannan velvollisuuksiin. Tahtorannassa pidetään tärkeänä, että nuori saa toteuttaa itseään ja tarjolla olevien mahdollisuuksien mukaisesti pääsee mukaan hänelle mieluiseseen harrastustoimintaan. Nuori voi omaohjaajan kanssa tutustua lähialueella olevaan harrastustoimintaan. Tahtorannalla on myös säännöllinen liikuntasalivuoro lähikoululla sekä mahdollisuus ratsastamiseen lähialueen yhteistyötalilla viikoittain. Lisäksi uimahalli ja kuntosalit ovat käytettävissä. Kädentaitojen harrastamiseen Tahtorannassa löytyy hyvät mahdollisuudet omasta takaa muun muassa maalaustarvikkeiden ja ompelukoneen myötä.

Tahtorannalla on käytössä virtuaalinen Seppo-pelillisyyshalusta, johon on mahdollisuus luoda erilaisia Seppo-pelejä joko tietopainotteisesti tai esimerkiksi luovuus ja liikunta edellä. Seppo-peleissä yhdistyy oppiminen ja hauskanpito. Parhaimmillaan Seppo-pelin pelaaminen tukee nuoren oppimista ja kehitystä kokonaisvaltaisesti. Nuorten kuuleminen tähän Hyvän kohtelun suunnitelmaan on toteutettu Seppo-pelillä.

MILLÄ TAVOIN SAAT OSALLISTUA JA VAIKUTTAA
TAHTORANNASSA? "MENEMÄLLÄ MUKAAN VAIN."

OSALLISUUS JA VAIKUTTAMINEN

Lastensuojelulain mukaan yksi lastensuojelun keskeisistä periaatteista on nuoren mahdollisuus osallistumiseen ja vaikuttamiseen omista asioistaan

Tahtorannan nuorten sijoitusta koskevat isot päätökset tehdään nuoren **asiakassuunnitelman** neuvottelussa, jonka nuoren sosiaalityöntekijä kutsuu koolle. Siellä nuorella on mahdollisuus vaikuttaa sijoitustaan koskeviin päätöksiin. Lisäksi nuori voi olla sosiaalityöntekijänsä yhteydessä milloin vain, jos jokin asia mietityttää. Jos et saa heti kiinni sosiaalityöntekijää, hän on yhteydessä sinuun myöhemmin.

Tahtorannassa nuorella on aina mahdollisuus kertoa ajatuksiaan ja toiveitaan ohjaajalle **arjen keskusteluissa**. Jos ohjaaja sattuu juuri olemaan kiireinen muiden työtehtävien kanssa, hän palaa asiaan paremmalla ajalla.

Tahtorannan yhteisiin asioihin nuorella on mahdollisuus vaikuttaa **yhteisökokouksessa**, joka järjestetään säännöllisesti oman osaston nuorten ja ohjaajien kesken. Yhteisökokouksessa mietitään arkeen liittyviä yhteisiä asioita ja suunnitellaan yhteistä tekemistä. Mahdollisuus vaikuttaa yhteisiin asioihin vahvistaa osallisuutta.

NUORTEN KANSSA SOVITTUA:

- Säännölliset yhteisökokoukset ovat osallisuuden keinoja.
- Yhteisökokouksissa on mahdollisuus vaikuttaa yhteisiin asioihin.
- Osallisuuden kannalta on tärkeää, että on riittävästi yhteistä tekemistä.
- Nuoria kuullaan ja osallistetaan tekemisen suunnitteluun.

Tahtorannassa nuori voi päästä osallistumaan uuden työntekijän työhaastatteluluun ja vaikuttamaan työntekijän valintaprosessissa.

Tahtoranta kerää säännöllisesti palautetta Familiarin organisoimalla kyselytutkimuksella. Nuori saa vastata kyselyyn Tahtorannassa. Vanhemmilla ja sosiaalityöntekijöillä kyselyn voi teettää esimerkiksi asiakassuunnitelman neuvottelun yhteydessä.

Kyselyssä esiin nousseet kehittämiskohteet käydään läpi työyhteisössä ja nuorten kanssa. Kyselyn tulokset huomioidaan Tahtorannan toiminnan kehittämisessä.

NUOREN IKÄTASOINEN KOHTAAMINEN, ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUS JA YKSITYISYYS

"MINULLA ON OIKEUS KERTOA OMA MIELIPIDE OMISTA ASIOISTA KOSKEVISSA ASIOISSA NIIN ON KAIKILLA!"

NUORTEN KANSSA SOVITTUA:

- Ikätasoisessa kohtaamisessa ja itsemääräämisoikeudessa huomioidaan yksilöllisyys.
- Nuorta kuunnellaan ja nuoren mielipide on tärkeä.
- Nuoren omia rajoja kunnioitetaan.
- Nuori saa tehdä päätöksiä ja vaikuttaa omiin asioihin, ohjaajat auttavat tarvittaessa.

Itsemääräämisoikeus on perusoikeus, joka kuuluu jokaiselle.

"Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti."

Suomen perustuslaki (11.6.1999/731)

"Lapsella on oikeus ilmaista omat mielipiteensä kaikissa itseään koskevista asioissa ja ne on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti."

YK:n lastenoikeuksien sopimus

"YKSITYISYYDEN KANS KAIKKI HYVI"

Nuorella on oikeus yksityisyyteen. Ohjaajan ei tarvitse tietää kaikkia nuoren asioita, ellei asia merkittävästi heikennä nuoren hyvinvointia. Tahtorannassa nuorella on oma huone, johon muilla ei ole asiaa ilman nuoren lupaa. Huoneen oven saa laitettua lukkoon siten, että huone aukeaa sisältäpäin. Ohjaajilla on avain jokaisen huoneeseen. Mutta ohjaajat koputtavat ja tulevat huoneeseen luvan kanssa. Poikkeuksena, jos ohjaajalle ilmenee huoli nuoresta.

NUORTEN KANSSA SOVITTUA:

- Yksityisyyttä huomioidaan koputtamalla nuoren omaan oveen.
- Ei udella liikaa asioita, ainakaan perusteettomasti.
- Nuorten henkilökohtaisia asioita ei puhuta muiden nuorten kuullen.
- Nuorelle annetaan tilaa viettää aikaa myös yksin.

"MINUN ASIOISTA EI PUHUTA YLEISISSÄ TILOISSA MUIDEN KUULLEN"

Tahtorantaan sijoitetut nuoret ovat iältään 10-17-vuotiaita. Nuoren mielipiteen selvittäminen häntä itseä koskevista asioissa suoritetaan yksilökohtaisesti. Ohjaajat tukevat nuoria opettelemaan jokaisen oman ikä- ja kehitystason mukaista vastuunkantoa ja päätöksentekoa. Nuoria kannustetaan kauaskantoisten valintojen tekemiseen.

Säännölliset omaohjaaja-ajat ja kiireettömät keskustelut nuoren ja omaohjaajan välillä ovat tärkeitä. Yhteinen aika tukee luottamussuhdetta ja antaa nuorelle rohkeutta omien ajatusten kertomiseen. Nuoren toiveet pyritään mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan, jos toiveet ovat nuoren edun mukaisia.

Nuorella on oikeus koskemattomuuteen ja päättää omasta kehostaan. Tahtorannassa ohjaajat voivat osoittaa nuorelle hellyyttä ja välittämistä esimerkiksi halaamalla. Siten tehdään kuitenkin vain, jos nuori itse niin haluaa. Nuorella on myös oikeus ilmaista itseään omalla pukeutumisellaan. Vaatetus tulee silti olla soveliaista ja toiset huomioivaa. Nuorella on oikeus vapaaseen liikkumiseen. Hoitoon ja kasvatukseen kuuluu kuitenkin oleellisesti riittävä aikuislähtöinen valvonta ja huolenpito, sisältäen Tahtorannan yhteisten pelisääntöjen noudattamisen.

Tahtorannassa ohjaajat saattavat joutua rajoitustoimenpiteillä puuttumaan nuoren itsemääräämisoikeuteen. Perusoikeuteen puuttumiseen täytyy olla hyvät perusteet ja se täytyy aina suorittaa mahdollisimman hienovaraisesti ja nuoren ihmisarvoa kunnioittaen. Syynä voi olla esimerkiksi itsensä tai muiden vaaraan saattaminen.

Suurin osa lastensuojelun sijoituksista tehdään vasten nuoren tahtoa. Tahtorantaankin nuori on voitu sijoittaa ilman, että nuori olisi sitä itse halunnut. Siinä on jo tilanne, kun nuoren perusoikeutta on jouduttu rajoittamaan nuoren edun ja hyvinvoinnin vuoksi. Perusoikeuksiin puuttuminen on iso asia ja siksi laki valvoo sitä tarkasti.

ITSENÄISTYMINEN TAHTORANNASSA

MITEN LAPSEN IKÄ JA KEHITYSTASO HUOMIOIDAAN TAHTORANNASSA?
"OO ON MONIPUOLISIA VAIHTOEHTOJA."

ITSENÄISTYVÄN NUOREN CHECK-LISTA

Itsestä huolehtimisen taidot

- Aamuhäätämistä huolehtiminen
- Hygieniatuotteiden osto itse kaupasta
- Lääkkeiden jako dosettiin
- Apteekissa asioiminen
- Lääkäriajan varaaminen
- Parturiajan varaaminen

Asumiseen liittyvät taidot

- Pyykeistä huolehtiminen
- Huoneen siivous ja pesuaineiden hankinta
- Osallistuminen yleisten tilojen siivoukseen
- Ruuanlaitto ja tarvikkeiden ostaminen kaupasta

Rahan käytön taidot

- Perusmenot: vuokra, ruoka, sähkö, vakuutukset, puhelin, harrastukset
- Nettipankkitunnusten hankkiminen ja käytön opettelu, Mobilepay
- Laskun maksaminen
- Nuorelle kuuluvat etuudet sekä niiden hakeminen

Yhteiskunnalliset asiat

- Yhteiskunnalliset keskustelut, uutiset
- Työelämä, palkka, osa-aikatyö, verotus
- Junalippujen tilaaminen itse
- Työhakemuksen teko
- Jatko-opinnot / kouluun haku

Koko sijoituksen ajan nuorta tuetaan ikä- ja kehitystason mukaiseen itsenäisyyteen. Arjen taitojen opettelu on Tahtorannassa kaikille tuttua ainakin päivärhythmiin, kaveritaitojen ja viikkosiivousten muodossa.

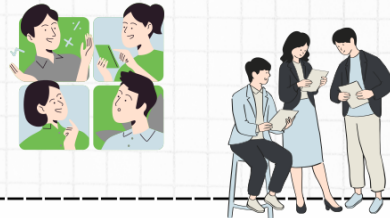
Nuoren täyttyessä 17 vuotta, aletaan kiinnittämään enemmän huomiota edessä olevaan täysi-ikäistymiseen ja itsenäiseen elämään. Ohjaajat omalta osaltaan tukevat ja edistävät nuoren itsenäistymistä ja kasvamista vastuullisuuteen ja aikuisuuteen.

Nuorelle lisätään vapautta ja vastuuta yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa tehdyn suunnitelman mukaisesti. Vastuunottoa harjoitellaan turvallisessa ympäristössä ohjaajien ollessa taustatukena tarvittaessa.

Tahtorannassa on käytössä itsenäistyvän nuoren check-lista ja muuta materiaalia, jota voi hyödyntää itsenäistyvän nuoren kanssa.

Tahtorannalla on Tervajoen keskustassa käytössä **vuokra-asunto**, jossa nuori voi suorittaa itsenäistymisharjoittelua. Asunto sijaistaa juna-aseman lähellä.

Nuori ei saa yöpyä asunnolla yksin. Mutta nuori voi sovitusti mennä asunnolle koulun jälkeen viettämään aikaa ja totuttelemaan itsenäiseen elämään. Harjoitteluun sisältyy esimerkiksi kaupassa käynti, ruuanlaittoa, läksyjen tekemistä ja muita arjen asioita.

Aikuisuuden kynnyksellä nuorelle voi helposti iskeä jännitys ja stressi, kun on paljon uusia asioita selvitettävänä. Nuorella on mahdollisesti edessä kaupungin vaihto, sekä asunnon ja koulupaikan etsiminen. Lisäksi budjetin laskeminen tulee ajankohtaiseksi ja pitää selvittää Kelan etuusasioita. Nuoren omaohjaaja pysyy vahvana tukena ja auttaa nuorta muutosten vastaanottamisessa. Lastensuojelun jälkihuollon työntekijän olisi myös tarkoitus astua kuvioon hyvissä ajoin, jotta nuori ehtii tutustua ja aloittaa yhteistyön vielä sijoituksen aikana.

LASTENSUOJELUN JÄLKIHUOLTO

Tahtorannassa asuva nuori on sijoituksen päättymisen jälkeen oikeutettu jälkihuoltoon, jos nuori on huostaanotettu tai kiireellisen tai avohuollon sijoituksen seurauksena ollut sijoitettuna kodin ulkopuolelle vähintään kuuden kuukauden ajan. Nuorella on oikeus jälkihuoltoon viisi vuotta sijoituksen loppumisesta ja oikeus loppuu viimeistään, kun nuori täyttää 23-vuotta. Jälkihuolto on nuorelle vapaaehtoista tukea.

Nuoren sosiaalityöntekijä alkaa valmistelemaan jälkihuoltoa kuusi kuukautta ennen jälkihuoltoon siirtymistä yhdessä nuoren ja omaohjaajien kanssa. Jälkihuollosta tehdään oma asiakassuunnitelma. Suunnitelmaan kirjataan nuoren tilanne kokonaisvaltaisesti sisältäen nuoren tuen tarpeet ja voimavarat sekä nuoren läheisten mahdollisuudet itsenäistymisen tukemisessa. Suunnitelmassa tuodaan ilmi jälkihuollolle asetetut tavoitteet, nuorelle valitut palvelut ja tukitoimet sekä seuraava jälkihuollon arviointiajankohta.

Jälkihuolto toimii nuoren tukiverkkona, kun nuori irtaantuu Tahtorannasta. Nuoren sijoittava hyvinvointialue osoittaa nuorelle oman jälkihuollon sosiaalityöntekijän ja sosiaaliohjaajan. Jälkihuollon työntekijät voivat tarjota nuorelle tukea, säännöllisten tapaamisten merkeissä tai tarpeen tullen, nuoren oman halun mukaan.

Jälkihuollon asiakas voi myös olla alle 18-vuotias. Tällöin jälkihuollon asiakkaana oleva nuori perheineen saa tukea nuoren kotiutumiseen sekä turvallisen ympäristön, kasvun ja kehityksen turvaamiseen.

Kun Tahtorannassa asuva nuori täyttää 18 vuotta, jälkihuolto auttaa nuorta aikuistumisessa ja itsenäiseen elämään valmistautumisessa. Jälkihuollon tuki on aina yksilöllistä ja nuoren tarpeet huomioivaa.

JÄLKIHUOLTO ON APUA ARJEN KÄYTÄNNÖN ASIOIDEN HOITAMISESSA, KUTEN KELA-HAKEMUSTEN TÄYTTÄMISESSÄ

JÄLKIHUOLTO ON TURVALLISEN AIKUISEN TARJOAMAA OHJAUSTA JA NEUVONTAA ARJESSA SELVIYTYMISEEN

JÄLKIHUOLTO ON TALOUDELLISTA TUKEA JA SUUNNITELMALLISEN RAHANKÄYTÖN OHJAUSTA

JÄLKIHUOLTO ON ASUMISEEN, KOULUTUKSEEN JA TYÖELÄMÄÄN LIITTYVÄÄ TUKEA

ITSENÄISTYMISVARAT

Nuorelle kertyy itsenäistymisvaroja asuessaan Tahtorannassa tai muussa lastensuojelun sijaishuoltopaikassa. Rahat ovat nuoren omia, mutta sosiaalityöntekijä valvoo, mihin rahat käytetään. Rahojen on tarkoitus tukea nuoren itsenäistymistä koko jälkihuollon ajan. Nuorella on mahdollisuus pyytää sosiaalityöntekijältä rahaa ja sosiaalityöntekijä arvioi nuoren perusteluiden mukaan, tukeeko meno nuoren itsenäistymistä. Itsenäistymisvaroja käytetään usein esimerkiksi ajokortin hankkimiseen tai asunnon vuokratulujen maksamiseen.

JÄLKIHUOLTO VOI MYÖS OLLA VERTAISTUKEA, OSALLISUUTTA JA VIRKISTYSTÄ

DOKUMENTOINTI

- Dokumentointi on tärkeä osa koko lastensuojelun prosessia.
- Dokumentoinnista puhutaan usein kirjaamisena.
- Huolellinen kirjaaminen on tärkeää nuoren oikeusturvan kannalta.
- Kirjaamisella pyritään saamaan nuoren ääni ja mielipiteet kuuluviin.
- Tahtorannassa on käytössä asiakastietojärjestelmä Nappula.
- Nappulaan kirjataan nuorten päivittäisiä kuulumisia ja täytetään kuukausikooste, hoito- ja kasvatussuunnitelma, toimintakykymittari, sekä kooste asiakassuunnitelmaa varten.
- Nappulaan tehdään rajoitustoimenpiteiden päätökset ja selvitykset.
- Tahtorannan työntekijöitä koskettaa vaihtolovelvollisuus, eikä nuoren tietoja anneta eteenpäin ulkopuolisille.
- Tahtorannan työntekijät ovat suorittaneet Mehiläisen tietoturvakoulutuksen sekä työelämän vastuullisuutta käsittelevän Code of conduct -koulutuksen osaamisen varmistamiseksi.

"JOS OON YMMÄRTÄNY OIKEI NIIN NE OHJAAJAT KIRJAA JOHONKI ETTÄ MITÄ KUKAKI ON TEHNY PÄIVÄN AIKANA"

"ESIM MITÄ NUORI ON TEHNYT PÄIVÄN AIKANA, NUOREN JAKSAMISESTA TMS PERUSARJEN MENOSTA YMS"

MITEN NUORI SAA TIETOJA HÄNESTÄ TEHDYISTÄ ASIAKIRJOISTA

- Nappulaan kirjatut raportit ja asiakirjat omistaa nuoren sijoittaneen hyvinvointialueen sosiaalihuolto eli ne ovat sosiaalityöntekijän takana.
- Nuorella on oikeus saada tiedot itsestään laadituista asiakirjoista, jotka sosiaalityöntekijä tai Tahtorannan henkilökunta ovat laatineet, ellei sosiaalihuolto arvioi tiedon antamista jättämisen olevan nuoren etu.
- Tahtorannassa laadittavat asiakirjat, kuten kuukausikooste, hoito- ja kasvatussuunnitelma, toimintakykymittari, sekä kooste asiakassuunnitelmaa varten, käydään nuoren kanssa läpi yhdessä.
- Nuori saa omat kappaleensa sosiaalityöntekijän laatimista asiakirjoista.
- Paperisia asiakirjoja säilytetään nuoren omassa kansiossa lukollisessa kaapissa. Kaappi on lukittu tietoturvasyistä.
- Nuori saa oman kansionsa ja sen sisältämät asiakirjat mukaansa silloin, kun sijoitus Tahtorannassa päättyy.
- Sijoituksen loputtua kaikki nuoren tiedot poistetaan Nappulasta ja toimitetaan nuoren asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle, viimeistään kolme kuukautta sijoituksen päättymisen jälkeen.

KUKA VALVOO TAHTORANNAN TOIMINTAA?

NUOREN SIJOITTAJAHYVINVOINTIALUE

Nuoren sijoittaneen hyvinvointialueen tehtävänä on valvoa, että sijoitus toteutuu lain mukaisesti ja nuori saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa tukitoimet ja palvelut, jotka sijoittajahyvinvointialueen kuuluu järjestää. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että nuoren asioista vastaava sosiaalityöntekijä arvioi nuoren tilannetta kokonaisvaltaisesti ja varmistaa nuorelle riittävän ja nuoren edun mukaisen tuen. Tästä syystä Tahtorannassa tehdään tiivistä yhteistyötä nuoren oman sosiaalityöntekijän kanssa. Näin pystytään turvaamaan nuorten oikeuksien toteutuminen.

Lapsen ja nuoren oikeus hyvään ja turvalliseen lapsuuteen on vahvasti lainsäädännöllä turvattu ja sitä haluamme Tahtorannassa kunnioittaa!

Tarkka valvonta tuo turvaa ja takaa toiminnan laadun.

TAHTORANNAN OMAVALVONTA

Tärkeä osa Tahtorannan toiminnan valvontaa on omavalvonta. Omavallonnalla seurataan toiminnan laatua, asianmukaisuutta ja turvallisuutta, sekä henkilöstön riittävyyttä. Omavalvonta auttaa ennaltaehkäisemään riskejä ja reagoimaan kriittisiin asioihin nopeasti. Omavalvontaa toteuttaa koko Tahtorannan henkilökunta ja huolta herättävistä asioista täytyy tehdä ilmoitus Tahtorannan johdolle. Yksikönjohtaja vastaa omavallonnasta ja omanvalvontasuunnitelman päivittämisestä. Tahtorannan lääkehoitovastaava ja turvallisuusvastaava huolehtivat oman vastuualueensa omavallonnasta ja raportoivat niistä yksikönjohtajalle. Hyvän kohtelun suunnitelma on osa omavallontasuunnitelmaa. Nuorikohtaista kehitystä seurataan hoito- ja kasvatussuunnitelmalla, toimintakyky mittarilla sekä arjen havainnoinnilla.

OIKEUSASIAMIES

Oikeusasiamies valvoo, että viranomaiset noudattavat lakia ja hoitavat velvollisuutensa. Oikeusasiamies seuraa perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista ja käsittelee lastensuojelun kanteluita. Tarvittaessa oikeusasiamies voi tehdä tarkastuskäynnin Tahtorantaan.

AVI ELI ALUEHALLINTOVIRASTO

AVI antaa ohjausta ja valvoo, että Tahtorannan tuottama toiminta on lainmukaista. Valvonnan painopisteenä on asiakkaiden oikeusturva ja tasapuolinen kohtelu. AVI toimii yhteistyössä hyvinvointialueiden, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) sekä Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) kanssa.

MITÄ TAPAHTUU, KUN AVI:N TYÖNTEKIJÄT TULEVAT KÄYMÄÄN TAHTORANNASSA?

- AVI:n tehtävänä on valvoa, että nuorten hyvä kohtelu toteutuu ja nuoret ovat turvassa.
- AVI:n työntekijät haluavat usein jutella suoraan nuorten kanssa varmistaakseen nuorten turvallisuuden. Keskustelu heidän kanssaan on luottamuksellista, eikä asioita kerrota eteenpäin Tahtorannan työntekijöille.
- AVI:n kanssa keskustelu on osa nuorten oikeusturvaa, ja Tahtorannasta haluamme tukea nuoria siinä.
- Hyvin toteutettu valvonta on tärkeä osa onnistunutta sijaishuoltoa!

TURVALLISUUS TAHTORANNASSA

"AIKUISET HUOMIOIVAT TURVALLISUUDESTA PÄIVITTÄIN"

Turvallisuus on todella tärkeä asia Tahtorannassa. Tavoitteena on tarjota nuorelle niin fyysisesti, psyykkisesti kuin sosiaalisestikin turvallinen ja kehittävä kasvuympäristö. Ohjaajien riittävä määrä päivän aikana luo nuorille turvallisuuden tunnetta.

Turvallinen ympäristö ja tasainen arki antavat nuorelle tilaa kohdata erilaisia elämänvaiheita ja tunnetiloja. Ohjaajat ovat turvallisina aikuisina läsnä ja nuoren tukena vaikeidenkin paikkojen edessä. Nuori saa tarpeen mukaan ohjaajilta läsnäoloa, keskusteluapua tai tiukempaa rajaamista ja suojaa tunnemyrskyn keskellä. Ohjaajat voivat haastavia tilanteita sanoittamalla auttaa nuorta tunnistamaan mahdollisia tunnetiloja vaikeissa hetkissä sekä muita asioita käyttäytymisessään.

Tahtorannassa ei sallita minkäänlaista kiusaamista, väkivaltaa tai päihteiden käyttöä. Tahtorannan ohjaajat ovat koulutettuja kohtaamaan uhkaavia tilanteita. Kiusaamistilanteisiin puututaan keskustelemalla nuorten kanssa. Ohjaajalle kannattaa aina kertoa, jos koet kiusaamista tai turvattomuutta. On tärkeää, että nuori kokee olonsa turvalliseksi Tahtorannassa.

Tahtorannassa on käytössä Ajax-hälytysjärjestelmä, jolla saa hälytettyä uhka- ja vaaratilanteessa apua talon sisällä ja tarvittaessa vartijan paikalle.

Tahtorannassa on tallentava kamera-valvonta ulkotiloissa ja lääkehuoneessa.

Paloturvallisuusasiat ja käydään läpi säännöllisesti ja poistumista harjoitellaan yhdessä. Uuden nuoren tullessa laitokseen huomioidaan pelastussuunnitelma.

NUORTEN KANSSA SOVITTUA:

- Nuoret kokevat olonsa turvalliseksi Tahtorannassa.
- Silti joskus voi olla varautunut olo, kun ei näe omaa perhettä ja läheisiä.
- Ohjaajat huolehtivat, että nuorilla on turvallista olla. Ohjaajaa voi aina pyytää juttelemaan, jos jokin jännittää tai mietityttää.

Tahtorannan turvallisuusvastaavana toimii Toni Alho. Turvallisuusvastaava vastaa muun muassa pelastussuunnitelman päivittämisestä ja paloturvallisuudesta.

Vastaava sairaanhoitaja Teija Latvala toimii lääkehoitovastaavana ja huolehtii turvallisen lääkehoidon toteutumisesta.

Turvallisuusvastaava ja lääkehoitovastaava ja tekevät omasta vastuualueestaan säännöllistä omavalvontaseurantaa ja raportoivat tilannetta yksikönjohtajalle ja omassa tiimeissään kuukausittain.

TURVALLINEN LÄÄKEHOITO TAHTORANNASSA

Lääkehoito ja siihen sitoutuminen on oleellinen osa nuoren kokonaishyvintia ja turvallisuutta.

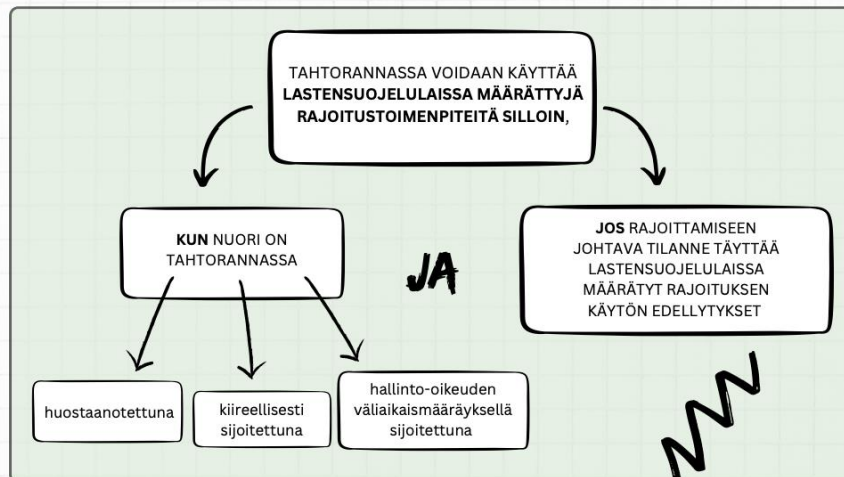
Tahtorannassa nuorten lääkkeet ovat ohjaajien hallussa ja ohjaajat antavat lääkkeet nuorille, kun on lääkeaika ja nuoren tarpeen mukaan. Nuorten lääkkeet säilytetään lääkehuoneessa lukollisessa kaapissa. Osaston omassa lukollisessa lääkekaapissa säilytetään nuorten dosetit, joihin ohjaajana toimiva hoitoalan ammattilainen on jakanut nuorelle viikon lääkkeet. Lisäksi nuorilla on oma dosetti tarvittaessa otettaville lääkkeille. Lääkkeiden jako ja tarkistus kirjataan Nappulaan. Antaessa dosetista lääkkeen nuorelle, ohjaaja vielä varmistaa, että lääke on dosetissa olevan lääkelistan mukainen.

"JOS SULLA EI OLE TURVALLINEN OLO NIIN PYYDÄ AIKUISTA PUHUMAAN SIITÄ"

"NE PITÄÄ SIITÄ HUOLEN ETTÄ ON"

RAJOITUSTOIMENPITEET PERUSTUU AINA LAKIIN

MILLOIN RAJOITUSTOIMIA KÄYTETÄÄN? "JOS SE UHKAA TAI VAARANTAA NUOREN KASVUA TAI TERVEYTTÄ"

**RAJOITUSTOIMILLA PUUTUTAAN AINA NUOREN PERUSOIKEUKSIIN JA
IHMISOIKEUKSIIN, JOTEN TÄSTÄ SYYSTÄ VOIDAAN KÄYTTÄÄ RAJOITTEITA VAIN, JOS**

- rajoitus on nuoren edun mukainen
- rajoitus on oikeassa suhteessa nuoren ikään ja kehitystasoon nähden
- rajoitus on nuoren hoidon ja huolenpidon tai sijaishuollon tarkoituksen toteuttamisen kannalta perusteltu ja sopiva
- rajoituksen käyttäminen on välttämätöntä nuoren oman tai muiden henkilöiden terveyden vakavan vaarantumisen vuoksi, ruumiillisen koskemattomuuden turvaamiseksi tai merkittävän omaisuusvahingon ehkäisemiseksi
 - edellä mainitun estämättä yhteydenpitoa voidaan rajoittaa, jos nuori itse niin haluaa
- rajoitus on oikeassa suhteessa suojeltavaan etuun nähden
- nuoren mielipide rajoituksesta on selvitetty, hienovaraisesti sekä nuoren ikä ja kehitystaso huomioiden, ellei se ole ilmeisen mahdotonta esim. tunnekuohun tai kiiretoimenpiteen takia
- muut, lievemmät keinot eivät ole tilanteeseen soveltuvia.

RAJOITUSTOIMENPITEITÄ TEHDESSÄ HUOMIOIDAAN, ETTÄ

- rajoittaminen toteutetaan hyvän kohtelun mukaisesti, nuoren ihmisarvoa kunnioittaen ja hänen yksilöllisen tilanteen, iän ja kehitystason, sukupuolen sekä kulttuuri- ja uskonnollisen taustan huomioiden
- nuorta rajoitetaan vain siinä määrin kun on tarpeen ja rajoituksen käyttö lopetetaan heti, kun se on turvallista
- rajoitusta ei saa käyttää rangaistuksena eikä sen käytöllä saa aiheuttaa lapselle vahinkoa tai haittaa
- rajoituksen aikana on huolehdittava lapsen yksilöllisistä tarpeista ja perustarpeista.

THL / LASTENSUOJELUN KÄSIKIRJA

TAHTORANNASSA KÄYTETTÄVÄT RAJOITUSTOIMENPITEET

Seuraavilla sivuilla tarkastellaan erikseen jokaista rajoitusta Tahtorannan näkökulmasta: mitä rajoitustoimenpide käytännössä tarkoittaa, miksi ja miten se tehdään, kuka rajoitustoimenpiteen käytöstä päättää ja kuka toimenpiteen käytännössä tekee.

Rajoitustoimenpide on aina viimeinen vaihtoehto, jolla joudutaan puuttumaan nuoren tai muiden kannalta uhkaavaan tai vaaralliseen tilanteeseen. Rajoitustoimenpiteiden kirjalliset päätökset ja selvitykset kirjataan Nappula-asiakastietojärjestelmään.

Rajoituksista löytyy laajasti tietoa THL:n lastensuojelun käsikirjasta. Rajoituksista saat aina keskustella Tahtorannan ohjaajien kanssa ja ohjaaja auttaa sinua tarvittaessa hankkimaan lisätietoa. Sinulla on myös aina oikeus olla yhteydessä omaan sosiaalityöntekijäsi ja siihenkin saat Tahtorannan henkilökunnasta apua.

NUORTEN KANSSA SOVITTUA:

- Rajoitustoimia voidaan käyttää, kun tilanne sitä vaatii. Esim.
 - jos jokin asia uhkaa nuoren tai ohjaajan turvallisuutta.
 - jos nuoren terveys tai kasvu on vaarassa.
- Tuttuja rajoitustoimenpiteitä ovat "LVR", "YPR" ja kinnipito.

63§ YHTEYDENPIDON RAJOITTAMINEN ELI "YPR"

Yhteydenpidon rajoittamisella voidaan

- rajoittaa nuoren oikeutta tavata vanhempiaan tai muita läheisiä,
 - rajoittaa oikeutta pitää yhteyttä läheisiin,
 - lukea ja olla antamatta nuorelle hänelle osoitettu kirje tai muu luottamuksellinen viesti,
 - ottaa haltuun yhteydenpitovälineet tai rajoittaa niiden käyttöä tai
 - jättää ilmaisematta nuoren olinpaikka vanhemmille
- niillä perustein, että yhteydenpito vaarantaa nuoren sijaishuollon tarkoituksen toteutumisen tai siitä on vaaraa nuorelle tai muille henkilöille tai 12 vuotta täyttänyt vastustaa yhteydenpitoa.

Päätöksen enintään 30 vuorokauden rajoituksesta voi Tahtorannassa tehdä kasvatusjohtaja. Pidemmästä rajoittamisesta, kiireellisen sijoituksen aikana rajoittamisesta sekä olinpaikan ilmaisematta jättämisestä päättää sosiaalityöntekijä.

Päätös on annettava tiedoksi huoltajalle ja 12 vuotta täyttäneelle nuorelle. Päätöksessä on valitusoikeus.

65§ AINEIDEN JA ESINEIDEN HALTUUNOTTO

Aineiden ja esineiden haltuunotto voidaan tehdä, jos nuorella on hallussaan

- päihtymystarkoitukseen käytettävää ainetta tai
- aineita ja esineitä, jotka ovat nuoren itsensä tai muun henkilön satuttamista varten tarkoitetut tai
- yleistä järjestystä todennäköisesti vakavasti haittaavat aineet ja esineet.

Tahtorannassa rajoituksesta päättää ja käytännössä suorittaa kasvatusjohtaja tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluva henkilö eli joku Tahtorannassa työskentelevä aikuinen.

Päätös on annettava tiedoksi huoltajalle ja 12 vuotta täyttäneelle nuorelle. Päätöksessä on valitusoikeus. Päätöstä ei tarvitse tehdä, jos omaisuus palautetaan nuorelle.

TAHTORANNASSA KÄYTETTÄVÄT RAJOITUSTOIMENPITEET

66§ HENKILÖNTARKASTUS

Henkilöntarkastus voidaan tehdä, jos on perustellusti syytä epäillä nuorella olevan vaatteissaan tai muotoin yllään aineita tai esineitä, joilla hän voi päihtyä tai aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille.

Henkilöntarkastuksessa tutkitaan, mitä nuorella on vaatteissaan tai vaatteiden ja ihon väliin piilotettuna. Lisäksi tutkitaan naulakossa olevat nuoren vaatteet sekä hallussa olevat reput ja käsilaukut.

Tahtorannassa rajoituksen käytännössä tekee kasvatusjohtaja tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluva henkilö eli joku Tahtorannassa työskentelevä aikuinen. Tarkastuksessa on mukana kaksi henkilöä, jotka ovat ensisijaisesti samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa tai terveydenhuollon ammattihenkilöitä.

Henkilöntarkastuksesta ei tehdä päätöstä. Toimenpiteestä tehdään kirjallinen selvitys.

66A§ HENKILÖNKATSASTUS

Tahtorannassa nuorelle voidaan tehdä henkilönkatsastus, jos on perusteltu syy epäillä nuoren käyttäneen päihdyttäviä aineita.

Henkilönkatsastus voidaan suorittaa puhalluskokeena tai ottamalla huumeseula virtsanäytteestä. Rajoitustoimenpiteestä ei saa aiheutua tarpeetonta haittaa nuorelle.

Tahtorannassa rajoituksesta päättää ja käytännössä suorittaa kasvatusjohtaja tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluva henkilö eli joku Tahtorannassa työskentelevä aikuinen. Henkilön tulee ensisijaisesti olla samaa sukupuolta katsastettavan kanssa. Jos henkilökatsastuksen suorittava ei ole terveydenhuollon ammattihenkilö, tulee katsastuksessa olla läsnä toinenkin henkilö.

Päätös on annettava tiedoksi huoltajalle ja 12 vuotta täyttäneelle nuorelle. Päätös ei ole valituskelpoinen.

67§ OMAISUUDEN, LÄHETYSTEN JA TILOJEN TARKASTAMINEN JA LÄHETYSTEN LUOVUTTAMATTA JÄTTÄMINEN

Nuoren omaisuuden ja tilojen tarkastaminen voidaan tehdä, jos perustellusti epäillään nuorella olevan

- päihdytystarkoitukseen käytettävää ainetta tai välineitä (ei nikotiinituotteet),
- itsensä tai toisen vahingoittamiseen tarkoitettuja aineita tai esineitä tai
- omaisuuden tarkoitukselliseen vahingoittamiseen, turvallisuuden vaarantamiseen tai yleisen järjestyksen häiritsemiseksi todennäköisesti tarkoitettuja aineita tai esineitä.

Lähetysten tarkastaminen voidaan tehdä, jos on perusteltu epäily, että kirje tai lähetys voi sisältää aiemmin mainittuja päihdytysaineita tai itsensä, toisen henkilön tai omaisuuden vahingoittamiseen tarkoitettuja asioita.

Tahtorannassa rajoituksesta päättää ja käytännössä suorittaa kasvatusjohtaja tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluva henkilö eli joku Tahtorannassa työskentelevä aikuinen. Tarkastuksen tekemiseen on osallistuttava kaksi henkilöä ja se on tehtävä nuoren läsnäollessa ellei se ole mahdotonta, esim. hatkan vuoksi.

Päätös on annettava tiedoksi huoltajalle ja 12 vuotta täyttäneelle nuorelle. Päätös ei ole valituskelpoinen.

TAHTORANNASSA KÄYTETTÄVÄT RAJOITUSTOIMENPITEET

68§ KIINNIPITÄMINEN

Tahtorannassa kiinnipitoon päädytään tilanteessa, jossa

- nuori sekavan tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi todennäköisesti vahingoittaisi itseä tai muita tilanteessa olevia **JA** kiinnipito on kaikkien turvallisuuden takaamiseksi tai omaisuuden turvaamiseksi välttämätöntä.

Kiinnipito on rajoitustoimenpide, joka voi luultavasti näkyvimmin vaikuttaa muihinkin paikalla oleviin nuoriin, sillä suuressa tunnemyrkyssä oleva nuori voi olla kovaääninen ja aggressiivinen.

Kiinnipidolla ohjaajat suojelevat nuorta, joka on joutunut kiinnipitoon ja antavat turvan myös kaikille muille tilanteessa läsnä oleville. Ohjaajien tehtävä on myös ohjata muut nuoret pois tilanteesta heidän oman turvallisuutensa vuoksi ja kiinnipidettävän nuoren yksityisyyden suojelemiseksi.

Kiinnipito on aina viimeinen vaihtoehto ja se tehdään aina nuoren edun vuoksi. Kiinnipito on lopetettava heti, kun se ei enää ole tarpeellista. Tilanteen jälkeen ohjaajat varmistavat, että kiinnipidossa olleella nuorella on ymmärrys tilanteesta ja muutkin nuoret ovat kunnossa.

Tahtorannassa rajoituksen käytännössä suorittaa kasvatusjohtaja tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluva henkilö eli joku Tahtorannassa työskentelevä aikuinen.

Kiinnipito on välitön toimenpide tilanteen turvaamiseksi, joten tilanteesta ei tehdä kirjallista hallintopäätöstä. Kiinnipidosta tehdään kirjallinen selvitys.

69§ LIIKKUMISVAPAUDEN RAJOITTAMINEN ELI "LVR"

Liikkumisvapautta voidaan rajoittaa, jos nuori on huostaanottotilanteessa tai sijoituksen aikana vaarantanut vakavasti terveyttään ja kehitystään päihteiden käytöllä, rikollisella toiminnalla tai muulla vastaavalla.

Liikkumisvapauden rajoittamisella rajoitetaan nuoren oikeutta poistua Tahtorannan tiloista tai alueelta ilman ohjaajan valvontaa. Rajoittaminen täytyy lopettaa heti, kun nuoren hoidon ja kasvatuksen turvaaminen ei enää sitä edellytä.

Tahtorannassa enintään 7 päivän rajoituksesta päättää kasvatusjohtaja tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluva henkilö eli joku Tahtorannassa työskentelevä aikuinen.

Pidemmästä enintään 30 vuorokauden rajoituksesta päättää sosiaalityöntekijä.

Päätös on annettava tiedoksi huoltajalle ja 12 vuotta täyttäneelle nuorelle. Päätöksessä on valitusoikeus.

FINLEX / LASTENSUOJELULAKI (417/2007) & THL / LASTENSUOJELUN KÄSIKIRJA

TAHTORANNASSA KÄYTETTÄVÄT RAJOITUSTOIMENPITEET

69A§ LUVATTA LAITOKSESTA POISTUNEEN LAPSEN PALAUTTAMINEN

Tahtorannalla on velvollisuus etsiä karkuteillä olevaa nuorta ja kuljettaa hänet takaisin laitokseen. Luvattomasti poistuneesta tai palaamatta jättäneestä nuoresta tulee ilmoittaa sijoittajahyvinvointialueelle/ sosiaalipäivystykseen ja toimia yhteistyössä nuoren löytymiseksi.

Kuljettamisen voi tehdä vakituiseen henkilöstöön laskettava työntekijä, nuoren vastaava sosiaalityöntekijä tai muu toimivaltainen viranomainen. Nuoren kuljettamisen yhteydessä on tarvittaessa oikeus tehdä henkilöntarkastus, aineiden ja esineiden haltuunotto ja lyhytaikainen kiinnipito.

Nuoren palauttamisesta sijaishuoltopalkkaan päättää sosiaalityöntekijä. Kiireellisessä tilanteessa päätöksen kuljettamisesta voi tehdä kasvatusjohtaja tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluva henkilö eli joku Tahtorannassa työskentelevä aikuinen.

Päätös on annettava tiedoksi huoltajalle ja 12 vuotta täyttäneelle nuorelle.
Päätös ei ole valituskelpoinen.

70§ ERISTÄMINEN

Tahtorannassa ei ole erillistä eristyshuonetta. Tarvittaessa nuori voidaan hetkellisesti eristää omaan huoneeseensa. Rajoittaminen täytyy lopettaa heti, kun nuoren hoidon ja kasvatuksen turvaaminen ei enää sitä edellytä.

Eristämisestä tehdään aina erillinen päätös. Rajoituksesta päättää kasvatusjohtaja tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluva henkilö eli joku Tahtorannassa työskentelevä aikuinen.

Päätös on annettava tiedoksi huoltajalle ja 12 vuotta täyttäneelle nuorelle.
Päätöksessä on valitusoikeus.

71§ ERITYINEN HUOLENPITO

Tahtorannassa ei voida järjestää erityistä huolenpitoa. Tarvittaessa nuoren sosiaalityöntekijä voi tehdä päätöksen erityisestä huolenpidosta, jolloin nuori lähetetään rajoituksen ajaksi toiseen yksikköön, jossa on valmiudet siihen.

Erityinen huolenpito tarkoittaa kokonaisvaltaista hoitoa, kasvatusta ja huolenpitoa sekä yksilöllistä erityisopetusta yli 12-vuotiaalle, joka toiminnallaan erityisen vakavasti vaarantaa omaa henkeä, terveyttä tai kehitystä. Edellytys on, että sijaishuoltoa ei voi nuoren hoidon ja huolenpidon tarpeen näkökulmasta järjestää muuten.

Päätöksen valmistelee nuoren sosiaalityöntekijä. Päätöksen tekee hyvinvointialueen johtava sosiaalityöntekijä.

Päätös on annettava tiedoksi huoltajalle ja 12 vuotta täyttäneelle nuorelle. Päätöksessä on valitusoikeus.

RAJOITUSTOIMENPITEEN JÄLKEINEN AIKA

"PITÄS KIINNOSTUUA NUOREN ASIOISTA ETTÄ MIKSI TEIT NÄIN JA MIKÄ OLO ON YMS."

Kun Tahtorannan ohjaajat joutuvat turvautumaan rajoitustoimenpiteeseen, siitä tehdään aina erillinen päätös tai selvitys, rajoitustoimenpiteen luonteesta riippuen. Päätös ja selvitys annetaan tiedoksi nuorelle, nuoren asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle sekä niille vanhemmille tai huoltajille, joilla on tiedoksisaantioikeus.

Rajoituspäätös tulee käydä läpi nuoren kanssa ennen rajoitustoimenpiteen tekemistä, jos se on mahdollista. Rajoitustoimenpiteistä tehdyt selvitykset taas käydään läpi tilanteen päättyttyä.

Rajoitustoimenpiteen jälkeen on tärkeää keskustella ja arvioida nuoren kanssa, miksi rajoitus on jouduttu tekemään, miten rajoituksen toteutus on sujunut ja miten jatkossa voitaisiin välttyä rajoituksilta. Rajoituksen läpikäynnin yhteydessä nuorelle kerrotaan hänen oikeudestaan valittaa.

NUORTEN KANSSA SOVITTUA:

- Rajoituksen jälkeen ohjaaja juttelee nuoren kanssa tilanteesta ja rajoittamiseen johtaneista syistä.
- Rajoituksen päättymisen jälkeen seurataan pystyykö nuori pysymään sovitussa rajoitetun asian suhteessa, esim. ei satuta itseään.

Jos koet, että rajoitustoimenpide sinua kohtaan on epäreilu eikä oikeutettu, voit tehdä siitä valituksen hallinto-oikeuteen. Ohjeistus on aina rajoituspäätöksen liitteenä.
Kysy ohjaajalta lisätieto!

Valitus

Jos nuori ei ole tyytyväinen Tahtorannan aikuisen tai sosiaalityöntekijän tekemään rajoituspäätökseen, nuori voi tehdä asiasta valituksen eli hakea päätökseen muutosta hallinto-oikeudesta.

Muutosta voi hakea 12 vuotta täyttänyt nuori tai hänen huoltajansa. Muutosta on haettava 30 päivän kuluessa siitä, kun päätös annetaan tiedoksi.

Valituksen myötä asia otetaan tutkintaan. Jos päätöksen tehnyt viranomainen on toiminut asiassa oikein, päätös pysyy ennallaan. Jos päätöstä tehdessä on loukattu nuoren oikeuksia, päätökseen tehdään muutoksia tai päätös kumotaan.

Mistä rajoituksista on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeudelta?

- Yhteydenpidon rajoittaminen
- Lapsen olinpaikan ilmoittamatta jättäminen vanhemmalle tai huoltajalle
- Aineiden ja esineiden haltuunotto
- Lähetysten luovuttamatta jättäminen
- Liikkumisvapauden rajoittaminen
- Eristäminen
- Erityinen huolenpito

MITEN SINUN MIELESTÄSI OLISI HYVÄ TOIMIA RAJOITTAMISEN JÄLKEEN? "KERTOJA NUORELLE MIKSI NÄIN TEHTIIN / MIKSI NÄIN KÄVI."

NUOREN OIKEUSTURVAKEINOT

JOS JOKIN KOHTAAMASI TILANNE MIETITYTTÄÄ SINUA, ENSIMMÄISENÄ KANNATTAA JUTELLA TAHTORANNAN OHJAAJIEN KANSSA!

Kaikki, mitä Tahtorannan ohjaajat tekevät, ajatellaan nuoren etu edellä ja nuoren oikeudet huomioiden. Valitettavasti nuoren edun kannalta parhain asia, ei aina ole se nuoren mielestä kivoin vaihtoehto.

Tahtorannan ohjaajien toimintaan ja päätöksiin on aina perustelut. Ohjaaja voi jutella kanssasi perusteista, jos niissä on jotain, mitä et ymmärrä. On hyvä jutella avoimesti, mitkä asiat vaikuttavat päätöksen tekemiseen.

Jos vielä koet, että sinua on kohdeltu väärin ja oikeuksiasi on loukattu, voit hyödyntää oikeusturvakeinojasi.

Jos nuori kokee, että Tahtorannassa ei noudateta lakia, tai nuorta on kohdeltu epäasiallisesti, nuori voi hyödyntää omia oikeusturvakeinoja.

Kantelu

Jos Tahtorannassa toimitaan lainvastaisesti tai asiattomasti, eikä muistutus tuo tulosta, nuorella on oikeus tehdä asiasta kantelu. Kantelu tehdään aluehallintovirastolle tai eduskunnan oikeusasiamiehelle.

Kantelu tehdään kirjallisena. Kanteluun kirjataan mitä ja milloin on tapahtunut. Kantelusta tulee ratkaisu. Jos ratkaisun mukaan nuoren oikeuksia on loukattu, toimintaa täytyy korjata. Kantelu-prosessi voi kestää jopa yli vuoden.

Ohjaajien
velvollisuus on
auttaa sinua!

Oikaisuvaatimus

Jos nuori ei ole tyytyväinen Tahtorannan aikuisen tai sosiaalityöntekijän tekemään rajoituspäätökseen, eikä päätökseen kuulu valitusoikeutta, nuori voi tehdä siitä oikaisuvaatimuksen.

Oikaisuvaatimus tehdään nuoren sijoittavan hyvinvointialueen sosiaalihuoltoon. Viranomaisen tarkistaa päätöksen. Jos päätös ei muutu, mutta nuori silti vielä kokee päätöksen vääräksi, päätöksestä voi valittaa hallinto-oikeuteen.

Muistutus

Jos Tahtorannan toiminnan laatu on huonoa tai nuori kohtaa huonoa kohtelua, nuori voi tehdä asiasta muistutuksen.

Muistutus tehdään Tahtorannan yksikönjohtajalle tai nuoren sijoitus-hyvinvointialueen lastensuojelun johtavalle sosiaalityöntekijälle.

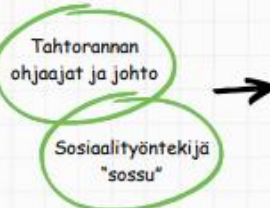
Muistutus tehdään yleensä kirjallisena. Vastaus pyritään antamaan noin kuukauden kuluessa. Vastauksessa kerrotaan toimenpiteistä asian suhteen.

MIHIN OTTAA YHTEYTTÄ ONGELMATILANTEISSA?

Tahtorannan ohjaajat ovat tavoitettavissa 24/7.

Osasto 1: 046 9232 733
Osasto 2: 046 9200 985

**"EN TIÄ MIHI VALITTAISIN
MUT KERTOISIN KYL HIMAS
JA SOSSULLE"**

Mikä tahansa ongelma tulee mieleen, aina kannattaa ensin jutella omaohjaajan tai muun sinulle läheisen ohjaajan kanssa! Voit kertoa huolestasi myös omille vanhemillesi tai läheisillesi, jotka voivat ottaa asian puheeksi Tahtorannan ohjaajien kanssa. Tahtorannan esihenkilöstö on myös käytettävissäsi, jos haluat heidän kanssaan jostain ongelmatilanteesta jutella.

Tahtorannan ohjaajien ja nuoren oman sosiaalityöntekijän velvollisuus on valvoa nuoren oikeuksien toteutumista, ja siksi ohjaajat tekevätkin tiivistä yhteistyötä "sossun" kanssa.

Oman sosiaalityöntekijän nimi ja yhteystiedot on tärkeä tietää. Tahtorannan ohjaajilta saa apua siihen, kuinka ottaa yhteyttä omaan sosiaalityöntekijään, jos sinulla ei yhteystietoja vielä ole!

Jos koet haluavasi oikeudellista apua, joltain muulta, kuin Tahtorannan ohjaajilta tai omalta sosiaalityöntekijältäsi, voit olla yhteydessä sosiaaliasiastaavaan. Voit pyytää häneltä apua esimerkiksi valituksen tai kantelun tekemiseen ja kysyä oikeuksistasi. Palvelu on luottamuksellista ja maksutonta.

Sosiaaliasiastaavalle voi soittaa puhelinaikoina:
maanantaisin 12.30–14.00
tiistaisin, keskiviikkoisin ja torstaisin klo 9.00–11.00
Jos haluat tavata kasvotusten, siitä tulee sopia etukäteen.

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen sosiaaliasiastaava:
Taina Holappa, Sosiaaliasiastaava, YTM
puh. 06 415 4111 (vaihde)

Aluehallintovirasto tekee tarkastuskäyntejä Tahtorantaan ja muihin sijaishuollon yksiköihin suunnitellusti ja yllätyksenä. AVI:n kyläillessä yksiköllä voit luottamuksellisesti jutella tarkastajien kanssa ja kertoa ajatuksesi ja huolesi Tahtorannan toiminnasta.

Kantelun tekemiseen löydät ohjeistusta AVI:n verkkosivustoilta:
<https://avi.fi/asioi/henkiloasiakas/valvonta-ja-kantelut>
Pyydä apua ohjaajilta, "sossulta" tai sosiaaliasiastaavalta.

**"ESIM VALITUKSEEN
SIAISHUOLTOPAIKASTA, VOIT
OTTAA PAIKAN HENKILÖKUNTAAN
TAI SOSIAALITOIMEEN.
HE VOIVAT AUTTAA SINUA
KÄSITTELEMÄÄN VALITUKSEN
JA SELVITTÄMÄÄN TILANTEEN."**

Viranomaisilla on velvollisuus palveluohjaukseen eli ei tarvitse murehtia, jos otat yhteyttä "väärään" viranomaiseen. Hän auttaa sinut oikean ihmisen puheille ja neuvoo, mihin olla yhteydessä.
Pääasia on, että uskallat ottaa yhteyttä!

NUOREN OIKEUDET JA HYVÄN KOHTELUN SUUNNITELMA

Tällä hyvän kohtelun suunnitelmalla halutaan turvata nuoren oikeudet sijaishuollon aikana. Suunnitelma kokonaisuudessaan käsittelee nuoren oikeuksia ja Tahtorannan tapoja toimia asioiden suhteen. Hyvän kohtelun suunnitelman toivotaan antavan selvyttä arjen käytäntöihin.

Tahtorannassa asuvalla nuorella on samat oikeudet, kuin kellä tahansa nuorella. Nuori on päätenyt asumaan Tahtorantaan, kun jostain syystä kotona asuminen ei ole mahdollista. Tällöin lastensuojelun velvollisuus on turvata nuoren hoito ja kasvatus. Kaikessa tekemisessä tulee aina huomioida nuoren etu. Nuorta ei missään tapauksessa saa syrjiä tai hänen ihmisarvoansa loukata. Jokaisella nuorella on oikeus hyvään ja kunnioittavaan kohteluun.

TAHTORANNAN TOIMINTAAN VAIKUTTAVIA LAKEJA

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417
Suomen perustuslaki 11.6.1999/731
Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta
ja oikeuksista 22.9.2000/812
Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301
Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöstä
26.6.2015/817

LASTENSUOJELUN KÄSIKIRJA - THL
LASTEN JA NUORTEN
LASTENSUOJELUOPAS - THL

Lisätietoa lastensuojelusta?

Maailma muuttuu jatkuvasti, mikä omalta osaltaan vaikuttaa myös lakien päivittämiseen. Tahtorannassa seurataan sijaishuoltoa koskevan lainsäädännön uudistuksia aktiivisesti. Hyvän kohtelun suunnitelma päivitetään myös säännöllisesti ja aina, kun uudistuksia tulee. **Nuoren kannattaa itekin olla aktiivinen ja seurata itseä koskevaa ajankohtaista tietoa!**

NUOREN OIKEUDET SIJAISHUOLLOSSA:

HUOLENPITO
JA
SUOJELU

OSALLISUUS
JA
VAIKUTTAMINEN

OPPIMINEN

YHDENVERTAISUUS
ELI TASA-ARVO

LEPO JA
VAPAA-AIKA

TERVEYS

KOSKEMATTOMUUS
JA
TURVALLISUUS

OMAISUUDEN
SUOJA

KEHITYS

YKSITYISYYS
JA
PERHE-ELÄMÄ

LIIKKUMISEN
VAPAAUS

USKONNON
TUNNUSTAMINEN

LÄHTEET JA LISÄTIETOA

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)

Dokumentointi lastensuojelussa - THL

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/dokumentointi-lastensuojelussa>

Hyvän kohtelun suunnitelma - Lasten ja nuorten lastensuojeluopas - THL

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/lasten-ja-nuorten-lastensuojeluopas/lastensuojelun-viranomaisten-valvonta/hyvan-kohtelun-suunnitelma>

Jälkihuolto - THL

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto>

Jälkihuolto ja itsenäistyminen - Lasten ja nuorten lastensuojeluopas - THL

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/lasten-ja-nuorten-lastensuojeluopas/lastensuojelun-toiminta/jalkihuolto-ja-itsenaistyminen>

LASTENSUOJELUN KÄSIKIRJA - THL

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja>

Lastensuojelun valvonta - THL

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-valvonta>

Oikeusturvakeinojen käyttäminen - Lasten ja nuorten lastensuojeluopas - THL

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/lasten-ja-nuorten-lastensuojeluopas/oikeusturvakeinojen-kayttaminen>

Oikeusturvakeinot - Lasten ja nuorten lastensuojeluopas - THL

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/lasten-ja-nuorten-lastensuojeluopas/oikeusturvakeinot>

Oikeusturvasi lastensuojelussa - Lasten ja nuorten lastensuojeluopas - THL

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/lasten-ja-nuorten-lastensuojeluopas/oikeusturvasi-lastensuojelussa>

LASTEN JA NUORTEN LASTENSUOJELUOPAS - THL

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/lasten-ja-nuorten-lastensuojeluopas>

Rajoitukset päihinänkuoressa - THL

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/rajoitukset-sijaishuollossa/rajoitukset-pahkinankuoressa>

Selvitä asioita yhdessä aikuisten kanssa - Lasten ja nuorten lastensuojeluopas - THL

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/lasten-ja-nuorten-lastensuojeluopas/oikeusturvasi-lastensuojelussa/selvita-asioita-yhdessa-aikuisten-kanssa>

Sijaishuollon päätyminen - THL

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-paattyminen>

Tunteet, vaikeat kokemukset ja niiden kanssa työskentely - Lasten ja nuorten lastensuojeluopas - THL

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/lasten-ja-nuorten-lastensuojeluopas/perustietoa-lastensuojelusta/tunteet-vaikeat-kokemukset-ja-niiden-kanssa-tyoskentely>

LÄHTEET JA LISÄTIETOA

Aluehallintovirasto (AVI)

Asiakkaan asema ja oikeudet - Ohjaus ja neuvonta - Henkilöasiakas - Aluehallintovirasto (avi.fi)
<https://avi.fi/asioi/henkiloasiakas/ohjaus-ja-neuvonta/asiakkaan-asema-ja-oikeudet>

Sosiaali- ja terveyspalvelut - Tehtävämme - Tietoa meistä - Aluehallintovirasto (avi.fi)
<https://avi.fi/tietoa-meista/tehtavamme/sosiaali-ja-terveyspalvelut>

Sosiaalipalvelujen laadun varmistaminen - Sosiaali- ja terveyspalvelut - Valvonta ja kantelut - Henkilöasiakas - Aluehallintovirasto (avi.fi)
<https://avi.fi/asioi/henkiloasiakas/valvonta-ja-kantelut/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalipalvelujen-laadun-varmistaminen>

Valvonta ja kantelut - Henkilöasiakas - Aluehallintovirasto (avi.fi)
<https://avi.fi/asioi/henkiloasiakas/valvonta-ja-kantelut>

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue

Potilas- ja sosiaaliasiavastaava - Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue (hyvaep.fi)
<https://www.hyvaep.fi/tietoa-ja-ohjeita/potilaan-ja-asiakkaan-oikeudet/potilas-ja-sosiaaliasiavastaava/>

Familiar

Tahtoranta - Familiar
<https://familiar.fi/toimipaikat/tahtoranta>

LASTENSUOJELUN OMAVALVONTASUUNNITELMA (familiar.fi)
<https://familiar.fi/wp-content/uploads/2020/10/Lastensuojelun-omavalvontasuunnitelma-2023-Tahtoranta.pdf>

Finlex

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX®
<https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150817>

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja... 812/2000 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Lastensuojelulaki 417/2007 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=sosiaalihuoltolaki>

Suomen perustuslaki 731/1999 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2>

Oppivelvollisuuslaki 1214/2020 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2020/20201214>

LÄHTEET JA LISÄTIETOA

Kirja

Räty, T. 2019. Lastensuojelulaki: Käytäntö ja soveltaminen. 4., uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Lastensuojelu.info

[Lastensuojelun asiakkaana - Lastensuojelu.info](https://www.lastensuojelu.info)

<https://www.lastensuojelu.info/sf/lastensuojelu/lastensuojelun-asiakkaana/>

[Oikeusturvakeinot - Lastensuojelu.info](https://www.lastensuojelu.info)

<https://www.lastensuojelu.info/sf/lastensuojelu/oikeusturvakeinot/>

Lastensuojelun keskusliitto

[Kaikkein tärkeimmät asiat - Nuoren oikeus oikeuksiaan koskevaan tietoon sijaishuollossa \(lskl.fi\)](https://www.lskl.fi)

<https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/2021/03/Lskl-Noja-Kaikkein-tarkeimmat-asiat.pdf>

[Meidän oma valvontasuunnitelma.pdf \(lskl.fi\)](https://www.lskl.fi)

https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Meidan_oma_valvontasuunnitelma.pdf

Mieli

[Lapset ja nuoret - MIELE ry](https://mieli.fi)

<https://mieli.fi/materiaalit-ja-koulutukset/tietoa-mielenterveyden-vahvistamisesta/lapset-ja-nuoret/>

Oikeusasiamies

[Oikeusasiamies valvoo lasten oikeuksia - Lasten ja nuorten sivut - Oikeusasiamies](https://www.oikeusasiamies.fi)

<https://www.oikeusasiamies.fi/web/lasten-ja-nuorten-sivut/>

Unicef

[Lapsen oikeuksien sopimus | UNICEF](https://www.unicef.fi)

<https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/>

Valvira

[Alaikaisen itsemääräämisoikeus sosiaali- ja terveydenhuollossa | Valvira](https://valvira.fi)

<https://valvira.fi/sosiaali-ja-terveydenhuolto/alaikaisen-itsemaaramisoikeus>

